

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra filosofie a religionistiky

Diplomová práce

Co dělá člověka člověkem

Vedoucí diplomové práce: Doc.Tomáš Machula, Ph.D., Th.D

Autor práce: Bc. Dobroslava Chmelařová

Studijní obor: Etika v sociální práci

Ročník: třetí

2011

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamech citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz. provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

16.4.2011

„Děkuji vedoucímu diplomové práce Doc. Tomáši Machulovi, Ph.D., Th. D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.“

Obsah

Úvod	6
Původ člověka	8
1.1 Dva přístupy k původu života na Zemi.....	8
1.2 Stvoření - Boží záměr	9
1.2.1 Důkaz Boží existence	9
1.2.2 Stvoření	10
1.1.3 Problémy stvoření	11
1.3 Evoluce - vznikl život náhodou	12
1.3.1 Vznik prvních buněk	13
1.3.2 Atmosféra s kyslíkem	14
1.3.3 Samovolný vznik DNA	15
1.3.3.1 Problémy samovolného vzniku života	15
1.3.4 Vývoj života	18
1.3.5 Předpokládaný vývoj obratlovců	19
1.3.5.1 Ryby	20
1.3.5.2 Obojživelníci	20
1.3.5.3 Plazi	21
1.3.5.4 Dinosauři	21
1.3.5.5 Ptáci	22
1.3.5.6 Savci	22
1.3.6 Dvourucí savci	23
1.3.7 Řád primátů	23
1.3.7.1 Hominidace a sapientace	24
1.3.7.2 Nepřesnost v procesu hominidace	25
1.3.7.3 Předchůdci člověka	25
1.4 Kritika přirozeného vývoje	26
1.4.1 Námitky k východiskům evoluce	27
1.4.2 Kritika evoluce člověka	34
1.4.2.1 Sporní předchůdci člověka	35
1.4.3 Mitochondriální pramáti	40
1.5 Biologové v roli Boha?	41
1.5.1 Dědičná proměnlivost	41
1.5.2 Genová technologie	42
1.5.3 Nebezpečí genové technologie	43
1.5.4 Nebezpečné lidstvo	44
1.5.5 Zdokonalený život	44
2 Co dělá člověka člověkem	45
2.1 Porovnání obou přístupů.....	46
2.2 Odlišnost člověka	47
2.3 Mozek a komunikace	48
2.3.1 Činnost mozku	48
2.3.2 Komunikace a lidská řeč	49
2.3.3 Srovnání komunikace	51
2.4 Vnímání, chování	51
2.4.1 Vnímání	52

2.4.2 Chování, instinkty, postoje, emoce	53
2.4.2.1 Hledání slasti	54
2.4.3 Srovnání chování podle obou teorií	55
2.5 Otázka cností	56
2.5.1 Vznik cností podle evoluce	57
2.6 Vědomí, svobodná vůle a svědomí	59
2.6.1 Vědomí	60
2.6.2 Svobodná vůle	62
2.6.3 Svědomí	64
2.6.4 Vědomí smrti a potřeba smyslu	66
2.6.4.1 Potřeba smyslu, víra v Boha	67
2.6.4.2 Potřeba smyslu bez Boha	68
2.6.4.3 Pýcha a pokora člověka	69
2.7 Paměť, myšlení a učení	71
2.7.1 Paměť	71
2.7.2 Myšlení	72
2.7.3 Učení a hra	74
2.7.4 Inteligence	76
2.8 Činnost, práce a fantazie	77
2.8.1 Činnost	77
2.8.2 Práce	78
2.8.2.1 Používání nástrojů	79
2.8.3 Kritika evolučního názoru na vznik práce	79
2.8.4 Fantazie	80
2.9 Motivace, agresivita, altruismus	81
2.9.1 Motivace	81
2.9.2 Agrese	82
2.9.3 Altruismus	84
3 Sociální vztahy	86
3.1. Rodina, manželství, výchova potomků	88
3.1.1 Soužití prvních lidí	92
3.2 Hledání dobra ve společnosti	95
3.2.1 Kategorický imperativ a utilitarismus	95
3.2.2 Obecné blaho - obecná vůle	96
3.2.3 Vláda nejschopnějších	97
3.2.4 Lépe pracovat – lépe žít	98
3.3 Budoucnost lidstva	100
3.3.1 Kvalitnější život	101
3.3.2 Vylepšená ochrana – nové zbraně	102
3.3.3 Možná budoucnost v roce 2020 a v roce 2050	103
3.3.4 Rozum nic než rozum	103
Závěr	106
Seznam literatury	109

Úvod

Důvody, které mě vedly ke zvolení tématu diplomové práce s názvem **Co dělá člověka člověkem**, byly dva.

První souvisí s tím, že v době, kdy jsem rozvažovala nad tím, o čem bych ráda psala, jsem pracovala jako asistentka pedagoga na základní škole. K náplni mé práce patřilo vysvětlování látky, kterou žák dobře nepochopil. Na základní škole se vyučuje podle ověřených poznatků, ale pracuje se i s hypotézami, které nebyly, nejsou zatím potvrzeny, velmi těžko se vysvětlují, ale jsou součástí učebnice. Téma stvoření se pouze zmiňuje, je spíše odsouváno do oblasti mýtů a pohádek. Na základních školách je nepovinné náboženství, které se více věnuje Novému zákonu. Protože jsem zažila několik dětských otázek, které byly směřovány na stvoření, rozhodla jsem se, že tyto problémy porovnáám s vývojovou teorií.

Důvodem druhým je, že studuji Etiku v sociální práci, pracuji s lidmi, dětmi, mládeží a snažím se jim rozumět. Právě nedostatek morálního citění se ukazuje už mezi dětmi. Děti nemají základní znalosti, současná společnost je konzumní. Důležitý je prospěch, hledání dobrého života, ale ne ve smyslu dobra pro ostatní, ale především pro sebe. Při selhávání ve společenském soužití se často odkazuje na pudové základy chování. Vývojová teorie tím, že odvozuje původ člověka jen ze zvířecích předků, nedává lidem žádné vnitřní limity, normy jsou vyvozovány jen z potřeb lidí a společnosti.

Základní otázkou bude porovnávání, analyzování a zhodnocování poznatků, zda je evoluční výklad vzniku člověka a jeho jedinečnosti dostačujícím pro potřeby společnosti při úvahách nad potřebami a hodnotami člověka.

Diplomovou práci dělím na tři části. V první části budu srovnávat vznik života na Zemi z pohledu evoluce a stvoření, srovnáváním knih Ch. Darwina O původu člověka a knih dalších autorů, které se vývojem života od nejjednoduššího až k člověku zabývají, s Biblií, knihou O evoluci, která vyšla v roce 2010, vydanou Maticí cyrilometodějskou a dalšími zdroji, kde jsou popírány „platné“ evoluční hypotézy.

V druhé části se chci zaměřit na srovnání vlastností a schopností člověka, tak jak se k nim vyjadřoval Darwin a jeho následovníci, vyvozovaných z vlastností a schopností zvířat, se současnými poznatky z etologie, psychologie, filosofie, antropologie a náboženství a vlastního pozorování.

Ve třetí části se chci dotknout sociálních vztahů, protože Darwin v teorii vývoje hodně změn v jedinečnosti člověka vyvozoval právě ze skupinového chování. Porovnáním života zvířat a člověka ve skupinách, jejich společenský život, rozmnožování a výchova potomků, společenského postavení, jsem chtěla zjistit, jak jsme stejní a jak se lišíme. Zaměřila jsem se na schopnosti a činnosti, které jsou pilíři evoluce, od nich se odvozovaly potřeby pro dobrý život člověka. Zmiňuji některé směry, které hledaly dobré soužití lidí, budoucnost lidstva, kdy člověk podle evoluce je vrcholem života na Zemi.

Hnací silou evoluce je přežití nejsilnějších, zachování jedince a druhu. Vyvinutý člověk, který stojí na vrcholu možností, nebude ničím limitovaný. Je otázkou, jak přetvoří hledání dobrého soužití ve společnosti a jakým způsobem si společnost přetvoří k tomu, aby mu vyhovovala.

V diplomové práci jsem použila literaturu zabývající se vývojovou teorií, literaturu, která popisuje vlastnosti a schopnosti zvířat a lidí, z oblasti etologie a psychologie, literaturu, která se vyjadřuje k evoluci, knihy o etice, náboženství, Bibli, internetové zdroje, články z periodik.

1 Původ člověka

Dva nejznámější přístupy ke vzniku života na Zemi a o původu člověka jsou stvoření a evoluce. První je stvoření nadpřirozenou silou – Bohem. Druhou je evoluční teorie, založená na vývoji druhů od jednoduchých až k člověku, který stojí na špici vývoje.

1.1 Dva přístupy k původu života na Zemi

Teorie o cíleném stvoření Země s podmínkami pro život, stvoření rostlin, živočichů a člověka se objevuje u všech národů a civilizací. Nadpřirozená síla v různém náboženském vnímání tvoří podmínky k životu, rostliny, zvířata a lidskou bytost, která dostává schopnosti, odlišující ji od ostatního světa. Stvoření a Stvořitel jsou zahaleni tajemstvím. Stvořitel živé bytosti vytváří nejprve po stránce materiální a vdechuje jim život.¹ Živá příroda a člověk je stvořena nadpřirozeným zásahem, proto je spojena s Tvůrcem. Člověk jako jediný tvor si to může uvědomovat. Skalický v knize *Po stopách neznámého Boha* píše: „Člověk je vždy nějakým způsobem spojen s Bohem, ať věří nebo nevěří, této otázce se nevyhne.“²

Evoluční teorie pracuje s dlouhodobým vývojem hmoty, změn a přirozeným výběrem. Předpokladem je ožítí neživého. Na základě náhody došlo k vzniku organických látek z anorganických, které získaly schopnost živých organismů. V biologii pro gymnázia se uvádí, že život na Zemi vznikl přeměnou z hmoty anorganické na organickou.³

Evoluce vychází ze samovolných fyzikálních, chemických reakcí a následných předpokladů pro vznik života na Zemi. Na zchlazeném povrchu se vlivem přírodního jevu došlo k přeměně jednoduchých látek na složité, které ožily. Připouštěnou teorií je také, že na Zemi byly zárodky života přineseny dopadem meteoritů.⁴

¹ BOWDER, J., *Bůh a jeho proměny v dějinách náboženství*, s. 30-31

² SKALICKÝ, K., *Po stopách neznámého Boha*, s. 13

³ JELÍNEK, J., ZICHÁČEK, V., *Biologie pro gymnázia*, s. 16-17

⁴ ZAPLETAL, J., JANOŠKA, M., *Přírodopis 9*, s. 54

1.2 Stvoření - Boží záměr

Bible popisuje stvoření vesmíru, hvězd, planety Země s vodstvem a pevninou, rostlin, živočichů a člověka v šesti dnech. Stvoření a vznik života je uskutečňováno tajemnou silou, která se zde nazývá Bůh, podle Bible Genesis: „*Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země byla pustá a prázdná a nad propastnou tůňí byla tma. Ale nad vodou se vznášel duch Boží.*“ (1Gn 1,2) V poznámce pod čarou se vysvětluje: „...*starý Izraelec si nedovedl představit stvoření z ničeho. V duchu své doby proto mluví o ztvárnění něčeho beztvarého, chaotického a temného. Teprve Božím stvořením se svět stává místem, na němž je možný život. Otázky po věčnosti hmoty Starý zákon nezná.*“⁵

1.2.1 Důkaz Boží existence

Při poznávání uspořádaného vesmírného systému, dokonalých přírodních zákonů, složitého a na sebe navazujícího života na Zemi (tím nemyslím v časových liniích, ale doplňujících se podmínek k životu), poznaného genetického kódu a schopností živých organismů, zejména pak člověka, můžeme objevit, že se všechno odehrává v nějakém řádu. Neznáme přesně jeho smysl, ale pokud si to uvědomíme, není možné, aby řád samovolně vznikl z chaosu, jak předpokládá evoluce. Aby se věci samy o sobě přeskládaly za nějakým cílem.⁶

Celý dlouhý věk se lidstvo snažilo objasnit, jak vznikl člověk a jaký je Boží záměr s ním. Jakým způsobem má být uspořádán svět a čím se člověk nejvíce přiblíží k Bohu. S rozvojem vědy nejprve docházelo k názorům, že vše se děje přírodním způsobem. Současná společnost by si měla připustit, že v přírodě se děje podle určitého řádu, kde náhoda spíše narušuje než tvoří.⁷

Existuje-li účelné uspořádání světa, nevylučuje to náhodný výběr?

⁵ Bible, 1Gn 1,2b

⁶ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 6

⁷ tamtéž, s. 6

Důkazy Boží existence:

1. kosmologický
2. teleogický
3. morální
4. z náboženské zkušenosti
5. ontologický⁸

1.2.2 Stvoření

„Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi, země byla pustá a nad propastnou tůňi byla tma, kde se nad vodami vznášel duch Boží. Nejprve stvořil Bůh světlo, světlo bylo den a tma noc.

První den oddělil Bůh nebeskou klenbu od ostatních vod.

Druhý den vytvořil Bůh jedno suché místo, které se nazývalo země a nahromaděné vody se nazývaly moře. Byla stvořena vegetace.

Třetího dne už byla na nebeské klenbě vidět nebeská tělesa, slunce a měsíc. Byl oddělen den a noc.

Čtvrtého dne se život objevuje nejprve ve vodě, potom ve vzduchu. Objevují se velicí netvoři, hbití živočichové ve vodě a létavci ve vzduchu.

Pátý den byla zem plna různých druhů živočichů, dobytka, zvěře, ale i plazů a zeměplazů.

Šestý den byl stvořen člověk z prachu země a Bůh mu vdechl život. Člověk byl stvořen k podobě Boha. “⁹

Bůh vládne veškerenstvu a člověk vládne na Zemi. Člověk dostal vdechnutý život, nesmrtelnou duši. Vlastnosti duše: je nesmrtelná, je jedinečná, oživuje a je tvořivá. Součástí duše je svědomí, svobodná vůle, rozum, paměť a tvůrčí fantazie.¹⁰

⁸ COLE, P., *Filosofie náboženství*, s. 17-18

⁹ Bible, 1Gn 3,28

¹⁰ KONDRYS, F., *O duši lidské*, KD, České Budějovice, prosinec 2009, z neuveřejněných poznámek

1.1.3 Problémy stvoření

Problém stvoření je ve vnímání času. Stvoření celého vesmíru jen v šesti pozemských dnech je pro nevěřícího člověka nepředstavitelné.

Předpokládá se, že vesmír vznikl asi před 13,5 miliardami let. Pozůstatky vzniku vesmíru se pozorováním nalézají dodnes.¹⁰ Ve stvoření není blíže popsáno tvoření vesmíru, vyšší síla tvoří z ničeho, také v teorii samovolného vzniku vesmíru se předpokládá nesmírná síla, která způsobila vznik téměř z ničeho.

Ještě před padesáti lety se běžně uvažovalo jen o hmotě a prázdnotě ve vesmíru. Dnes vědci ví, že existuje hmota i antihmota. Popisu stvoření je vytýkáno, jak je možné, že nejprve je stvořeno světlo a tma, když Slunce ještě není. Jenže, co je myšleno světlem a co tmou? Podle současných fyzikálních teorií ve vesmíru existují viditelné a neviditelné částice, hmota a temná hmota, objekty které světlo vyzařují a objekty které světlo nevyzařují.¹¹ Starozákonní autor tyto poznatky nezmiňuje, ale současný člověk může nad tím přemýšlet.

Planeta Země vznikla asi před 4,5 miliardami let, vznik se dokazuje podle geologických usazenin. V Bibli stojí, že druhý den byla stvořena atmosféra a voda již vytvořené hmotné Zemi. To jsou požadované podmínky k životu i ve vývojové teorii.

Před 3,4 miliardami vznikl na Zemi život ve vodním prostředí. Podle názorů některých kreacionistů je Země mladá nejvíce 10 tisíc let nebo přesněji 6 tisíc let. Potvrzením má být ubývající gravitační pole Země.¹²

¹⁰ *Velký Třesk*, Wikipedie, [online],[cit.18.2.11],

dostupné na http://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%BD_t%C5%99esk

¹¹ KULHÁNEK, P., *Liší se hmota od antihmoty?* [online],[cit.18.2.2011],

dostupné na http://www.aldebaran.cz/bulletin/2004_47_ant.html

¹² STEWARD, R., *Myšlenky které utvářely svět*, s. 185

Několik tisíc let je vzhledem k zjištěným objevům příliš krátká doba pro celý rozvoj života na Zemi.

Začátek vzniku „našeho známého vesmíru“ si můžeme se jen hypoteticky dovozovat. Představa, že by vesmír, galaxie, hvězdy a náš planetární systém včetně života na Zemi byl uskutečněn jen v šesti pozemských dnech o 24 hodinách, je nepochopitelná. Současný člověk má určité poznatky o vzdálenostech mimo planetu Zemi na základě zjištění teleskopů a výpočtů.

Je známa vzdálenost Země a Měsíce, doba jeho oběhu kolem Země, otočka Země kolem osy a oběh Země kolem Slunce. Neznáme čas vzniku vesmíru ani rychlost jeho pohybu. Při odhadování času budeme vždy vycházet z toho, že jsme na Zemi, kde platí určité přírodní zákony a čas měříme a počítáme podle určitých konstantních přírodních dějů.¹³

V Bibli samotné se nepíše, že stvoření za šest dní proběhlo v pozemských šesti dnech. Boublík v Teologické antropologii: „... *text Geneze nechce poučovat světské vědy o struktuře světa, předkládá víře nauku o vztahu mezi světem a Bohem. Jak ve způsobu představování vesmíru, tak pojmání původu světa se autor inspiroje obecně rozšířenými představami své doby.*“¹⁴

Se vznikem života je to podobné, živé organismy po zániku se časem mění v prach, ze kterého vznikly.

1.3 Evoluce - vznikl život náhodou

Vznik života náhodou předpokládá, že se uskutečnila samovolná přeměna anorganických látek v látky organické bez dalších reakcí. Atmosféra se skládala z vodíku, oxidu uhličitého, metanu, amoniaku, vody, ale neobsahovala kyslík.

¹³ MACHULA, T., *Filosofie přírody*, kapitola 9. Čas, s. 71-83

¹⁴ BOUBLÍK, V., *Teologická antropologie*, s. 30

Působením energetických zdrojů se vytvořily první jednoduché sloučeniny, které se ve vodních nádržích zahušťovaly jílem, látky se ohraničily, vznikly v nich biologické pochody. Organické pralátky vytvořily samovolně genetickou informaci, jak se opakovaně vytvářet. Pro evoluci vzniká problém, nebyly zatím nalezeny žádné pozůstatky prvotních živých organismů. Dalším problémem je chybějící kyslík, pokud by neexistovala atmosféra s kyslíkem, nebyla by ochranná ozonová vrstva, která by bránila negativnímu vlivu UV záření na vzniklé živé organismy.¹⁵ Vývoj počítá s mutacemi, které mohou být způsobeny zářením a dalšími fyzikálními jevy, ale musí ho být jen tolik, kolik je ho zapotřebí. Nesmí také dojít ke globálním katastrofám, které by již vzniklou přeměnu zničily. Velká změna prostředí by vytvořeným pralátkám přivodila zánik.¹⁶

1.3.1 Vznik prvních buněk

V prvotních mořích se vytvářely různé organické sloučeniny. Z roztoků těchto sloučenin se pak zformovaly mnohomolekulární útvary. Složité uhlíkaté sloučeniny se postupně seřazovaly do systémů, vyvíjely se prvotní živé organismy, vznikly buněčné struktury, genetický kód vázaný na nukleové kyseliny a vznikly prvotní pochody, které jsou pro život důležité.¹⁷

První živé organismy (buňky) se vyvíjely v prostředí bez kyslíku, nebyly rozlišeny na živočichy a rostliny. K rozdělení došlo během vývoje, především typem látkové výměny.¹⁸

¹⁵ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 43-48

¹⁶ LENOCHOVÁ, M., NEČAS, O., *Biologie pro 1. ročník gymnázia*, s. 40
srov. BEHE, M.J., *Darwinova černá skříňka*, s. 176-181

¹⁷ STOKLASA J., ČÍŽKOVÁ, V., *Organismy, prostředí, člověk*, učebnice přírodopisu pro 9.ročník základní školy, s. 6

¹⁸ *Buňka*, Wikipedie, [online], [cit.18.2.2011],
dostupné na <http://c.s.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%88ka>

Evoluce předpokládá, že všechny v současnosti známé buňky se vyvinuly ze společného základu tak, že si spontánně vytvořily nukleové kyseliny, proces přírodní selekce způsobil, že převládly buňky schopné bezchybně replikovat svůj genetický materiál.¹⁹

Je možné, aby k tomu došlo u něčeho tak složitého jako je gen a DNA, samovolně a navíc s pamětí pro další generace?

Jisté je, že Darwin, když psal svoje díla, tyto znalosti neměl. Neodarwinisté přicházejí s teorií „metabolického motoru“, který usměrňuje tok energie potřebným směrem.²⁰ V článku Evoluce vs. Krece Pavla Steigera z internetového zdroje se uvádí: „*Metabolickým motorem má být bílkovina, která těží volnou energii z prostředí. Před tím než vznikl bílkovinný život, muselo dojít k chemické evoluci, protože život bez bílkovin neexistuje... Protože enzymy, živé motory, se tvoří reprodukcí, první motor by musel vzniknout nahodilým a bezdůvodným anorganickým procesem.*“²¹

1.3.2 Atmosféra s kyslíkem

První živé organismy se živily organickými látkami, které se vyskytovaly v jejich okolí. Když byly tyto látky vyčerpány, pokud chtěly přežít, musely v sobě vyvinout schopnost čerpat látky z neživé přírody. Tak se objevily organismy, které ve svých tělech přeměňovaly látky anorganické na organické. První organismy, které žily ve vodním prostředí, nepotřebovaly kyslík k dýchání. Některé z nich obsahovaly barvivo podobné chlorofylu, fotosyntézou začaly uvolňovat do atmosféry kyslík a tak se umožnil rozvoj organismů, které ho potřebovaly.

¹⁹ Gen, Wikipedie, [online], [cit.18.2.2011],

dostupné na <http://c.s.wikipedia.org/wiki/gen>

²⁰ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 51

²¹ STEIGER, P., *Evoluce vs. Krece*, [online], [cit.8.4.2011], dostupné na:

http://www.hcjb.cz/Zapas_odusi/09/zodc0903.phtml

V učebnici přírodopisu pro 9.ročník ZŠ se uvádí:

„Z hlediska vztahu organismu ke kyslíku existovaly tedy postupně 3 druhy organismů:

- *heterotrofní žijící v prostředí bez kyslíku*
- *autotrofní produkující kyslík*
- *heterotrofní vyžadující k životu kyslík“*

„Kyslík uvolňovaný do atmosféry činností fotosyntetizujících prokaryot měl dalekosáhlý význam pro vytvoření ozonové vrstvy, která chrání vše živé před smrtícím účinkem slunečního ultrafialového záření.“²²

1.3.3 Samovolný vznik DNA

Výklad samovolného vzniku prvotního života vychází ze samotných požadavků evolučního vývoje: z neživé hmoty se nějakou formou energie stává hmota živá, vznikají první živé mikromolekuly, na základě náhody se mění v makromolekuly, které si pamatují, co je výhodné, použijí to, začnou se reprodukovat a zároveň se jim vytváří vhodná atmosféra pro vyšší rozvoj života. Předkládaná hypotéza působí chaoticky. Další otázka náhodného přirozeného vývoje tedy předpokládá, že genetická informace, jak se znovu vytvářet, vznikla náhodně.

1.3.3.1 Problémy samovolného vzniku života

Hlavní objevy se uskutečnily v padesátých letech 20. století v nových biologických vědách: molekulární biologii a genetice.²³ Právě složitost genetického kódu dělá problémy v důkazech samovolného vzniku.

²² STOKLASA, J., ČÍŽKOVÁ, V., *Organismy, prostředí, člověk*, učebnice přírodopisu pro 9.ročník základní školy, s. 6

²³ POTOČEK, J., *„Evoluce vývoje evoluce“*, *Evoluční teorie – věda nebo náboženství*, Hradec Králové 10.4.2003, [online], [cit.18.2.2011], dostupné na: www.eljoy.net/evolution/cs/potoc_1plp
srov. BEHE, M. J., *Darwinova černá skříňka*, s. 176-181

Požadavky neodarwinistů na evoluční vývoj:

- 1) mechanické působení vnějších sil
- 2) vnitřní vlastnosti hmoty jsou zodpovědné za její narůstající složitost²⁴

Rozpory těchto požadavků:1. Nepřítomnost požadované atmosféry

Evoluční teorie předpokládá, že prvotní atmosféra neměla volný kyslík, protože atmosféra obsahující kyslík, by měla pro prvotní život fatální důsledky, vzhledem k tomu, že by reagoval s organickými molekulami. Bez kyslíku by Země nebyla chráněna před ultrafialovým zářením a organické molekuly by se rozkládaly na plyny a vodu.²⁵ Vlivem ultrafialového záření nebo i blesků vzniká v atmosféře ozon, který již v malých dávkách zabíjí mnoho bakterií, virů a plísní. Vzniklá molekula O₃ rychle reaguje s jinými látkami.²⁶ Kyslík je majoritním prvkem v zemské kůře, kde dnes tvoří asi 47% hmotnosti, ze které se uvolňuje. Nachází se ve vodě a atmosféře.²⁷

2. Všechny formy surové energie jsou destruktivní

Energie přítomná na Zemi se skládá převážně ze slunečního záření, elektrických výbojů, z radioaktivního rozpadu, tepla a impaktů.²⁸ Zbývá jen nepatrný zlomek možnosti vzniku života, která by se dalším destruktivním působením energií opět zmenšila.

3. Objev DNA

Podstatou genetické informace je, že genetický kód je univerzální pro veškerou živou přírodu, jednotlivé druhy se liší různým pořadím nukleotidů a jejich počtem v řetězci DNA. Profesor Bruno Vollmert se k tomu vyslovuje z hlediska makromolekulární

²⁴ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 44

²⁵ tamtéž, s. 45

²⁶ *Ozon*, Wikipedie, [online], [cit.8.4.2011], dostupné na:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ozon>

²⁷ *Kyslík*, [online], [cit.8.4.2011], dostupné na <http://www.prvky.com/8.html>

²⁸ tamtéž, s. 45-46

chemie, kdy úvahy o chemické evoluci, která měla předcházet biologické vnímá jako vědecky neopodstatněné.²⁹ DNA by nemohla přežít bez opravných mechanismů. Pouze geny DNA jsou nutné pro přežití DNA. Není možné, aby se reparační geny vytvořily dřív než běžné DNA a není možné, aby se běžná DNA vytvořila bez reparačních genů.³⁰

4. Buňka není jednoduchá

Život vznikl na úrovni buňky, ale buňka je složitá a jemně vyvážená soustava. Skládá se asi z 600 různých bílkovin o průměrné délce 400 článků. Buňka je taková malá fungující továrna, kde je vypracován přesný plán, existuje jeho bezchybné plnění. Každá odchylka může způsobit, že nebude splněn cíl.³¹

5. Nebyly nalezeny pralátky v prvotních oceánech

V knize O evoluci autorů Yahya, Běhala, Giertych stojí: „*Zatím nebyly nalezeny žádné stopy po tak zvané prebiotické polévce. Existence koncentrovaných roztoků organických sloučenin je založena na pouhých dohadách.*“³²

6. Termodynamika živých systémů

Tamtéž s.50: „*Neživé sloučeniny nedokáží získávat energii potřebnou pro pochody probíhající v živých organismech.*“³³

²⁹ POTOČEK, J., *Evoluce vývoje evoluce, Evoluční teorie – věda nebo náboženství*, Hradec Králové 10.4.2003, [online], [cit.18.2.2011],

dostupné na: www.eljoy.net/evolution/cs/potoc_1plp

³⁰ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 51

³¹ *Deoxyribonukleová kyselina*, [online], [cit.18.2.2011],

dostupné na <http://tema.novinky.cz/deoxyribonukleova-kyselina>

³² YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 48

³³ tamtéž, s. 50

7. Problém v čase

Nejstarší horniny jsou staré 3,98 miliardy let. Předpokládá se, že život mohl vzniknout před 3,8 miliardami let, V horninách starých 3,7 miliardy let byly nalezeny zkamenělé mikroorganismy. Pro samotný vznik života zůstává poměrně krátká doba 170 miliónů let.³⁴

8. Svět RNA

Podle chemických zákonů jsou složky RNA velice nestabilní a spíše než aby vytvářely polynukleotidy, tak by vzájemně reagovaly.³⁵

1.3.4 Vývoj života

Podstatou vývojové teorie jsou mutace, selekce a organizovanost. Mutace jsou náhodné změny, odchylky. Selekcce je přírodní výběr. Mutace mají vytvářet prostor, selekce je vlastní tvořivý faktor a výsledkem je růst organizovanosti. Tak vznikají jednotlivé formy života, které na sebe časově navazují a lze je uspořádat do vývojové řady.

Vývoj života:

Prahory – vznik organických molekul

Starohory – vznik prvních buněčných organismů

Prvohory – vývoj členovců, měkkýšů, polostrunatců, strunatců, hmyzu, ryb, obojživelníků a plazů

Druhohory – vývoj plazů, ptáci, první savcovití plazi,

Třetihory- mohutný vývoj savců a předků člověka

Čtvrtohory – vývoj současného člověka³⁶

³⁴ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTICH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 50

³⁵ tamtéž, s. 49

³⁶ *Vznik a vývoj Země a života na Zemi*, [online], [cit. 20.2.2011], dostupné na: <http://www.maturita.cz/referaty/referat.asp?id=3982>

Darwin si na svých cestách všiml, že v různém prostředí jsou jedinci téhož druhů různě modifikováni. Usuzoval, že je to způsobeno přírodními podmínkami, a jestliže se živočichové různě adaptovali ve svém okolí pozměňováním některých částí těl, tak to samé muselo platit i v minulosti. Jeho „teorie“ o přirozeném výběru s postupným vývojem vznikla navázáním na Lamarckův transmutacionismus.³⁷ ryba, která ve vodě nemá dostatek potravy, cítí se ohrožena predátory, se musí přizpůsobit tlaku okolí a změnit něco ze své biologické podstaty. Vytvoří si nohy a přeleeze. Vytvoří si k žábřám ještě plíce a v době sucha bude dýchat plícemi. Potřebuje se dostat dál od vody a změni kůži. Nová změna prostředí vyvolává novou změnu, která vede k přeměně obalů svých zárodků na pevnější, aby potomci byli lépe chráněni. A tak dále.

Tento vliv se nebude týkat jen jednoho jedince, ale musí to být přeměna masová, protože kde by nový jedinec sehnal stejného partnera pro své rozmnožování. Protože budou přežívat jen nejschopnější, zřejmě k této proměně dochází ve všech lokalitách najednou. Všechny vybrané druhy se najednou rozhodnou pro změnu prostředí, přežijí ti nejsilnější, předají své dobré geny a přeměna dále pokračuje.

Darwinova teorie tvrdí:

1. proměnlivost
2. společní předci
3. přežívají nejlepší³⁸

1.3.5 Předpokládaný vývoj obratlovců

Současní obratlovci se dělí na ryby, obojživelníky, plazy, ptáky, savce.

Jaký byl vývoj jejich předků v nejstarších obdobích, věda nemá zatím jednoznačnou odpověď. Podle evoluční teorie každý živý druh vznikl vývojově z předchozího druhu.

Pokud by tomu tak bylo, kde jsou všechny ty mezičlánky druhů?

³⁷ *Charles Darwin*, Wikipedie, [online], [8.4.2011]

dostupné na http://cs.wikipedia.org/wiki/Charles_Darwin

³⁸ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 41-50

Pokud by existovaly, muselo by jich být mnoho a také by se některé zachovaly mezi fosiliemi. Darwin tyto nálezy neměl, ale doufal, že se někdy v budoucnu najdou.³⁹ Teorie předpokládá společný vývoj kmene strunatců. Předky obratlovců měli být volně pohybliví starohorní mořští živočichové. Společným znakem je pevný tyčinkovitý orgán zvaný struna hřbetní, který tvoří pevnou osu pro pohybové svalstvo, trubicová centrální nervová soustava, ležící nad hřbetní strunou a trávicí trubice, ležící pod hřbetní strunou.⁴⁰

1.3.5.1 Ryby

V ordoviku zástupce podkmene obratlovců změnil způsob života, začal více plavat. Mohutnější svalstvo vyvolalo zesílení opěrné osy. Kolem hřbetní struny se mu vyvinula silnější vazivová tkáň, základ budoucí páteře, která zároveň tvořila ochranu nervové trubice. Při aktivním způsobu hledání potravy na přední části vznikaly pozvolně smyslové orgány, orgán zajišťující rovnováhu a příjem zvukových vln. Vznik smyslů podnítl vývoj přední části nervové trubice, ze které vzniká nervové centrum – mozek. Na ochranu mozku a smyslových orgánů se tvoří pevná schránka základ lebky. V přední části trávicí trubice vznikly žaberní otvory. Oddělilo se dýchání od trávení a vznikly první ryby.⁴¹

1.3.5.2 Obojživelníci

Jak se obratlovci dostali na souš je předmětem spekulací. Jedna domněnka je, že v době sucha se snažili obratlovci žijící ve vodě dostat z vysychající tůňky do jiné. V dalších vývojových fázích to byl zájem o potravu. Během devonu z lalokoploutvých ryb, které mohly v případě potřeby dýchat vzdušný kyslík, vznikli první obojživelníci. Přejít z vody na souš vedl k vylepšení plicního dýchání, které je doplněno kožním dýcháním. Vzniká malý a velký krevní oběh. Pohyb po souši vyvolává přestavbu kostry.

³⁹ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTICH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 16-17

⁴⁰ BENEŠ, J., BERGER, Z., *Pravěká zvířata*, s. 13

⁴¹ tamtéž, s. 15

Hlavními nosnými prvky se stávají páteř a párové končetiny, které nesou hmotnost těla, rybu nese voda. Končetiny se mění z ploutví na nohy a ploutevní paprsky se redukují, vzniká chodidlo s prsty, kráčivá končetina zvedá živočicha nad podklad. Velká změna se stala i s hlavou, vytvořením krku se více pohybuje, což je pro pohyb po souši výhodné.⁴²

1.3.5.3 Plazi

Potomky prvohorních obojživelníků jsou plazi s kůží, která je chráněna před vyschnutím. Rozdíl mezi obojživelníky a plazy není v morfologických znacích, ale ve vývoji zárodků. Změny ve vývoji zárodků plazů způsobily, že se plazi stali nezávislými na vodním prostředí. Vznikl nový typ vejce, které bylo chráněno skořápkou nebo kožovitým obalem. To umožnilo plazům proniknout do suchých oblastí, kde získali dominantní postavení až do konce druhohor. Adaptace na život na souši vyvolala opět potřebu změny stavby těla, především páteře a končetin. Z kráčivé končetiny se stává končetina uzpůsobená k běhu.⁴³

1.3.5.4 Dinosauři

Podivuhodnou skupinou plazů byli dinosauři. Dosahovali obřích velikostí nebo byli drobní jako kuře, byli masožraví i vegetariáni. Společné pro ně je, že žili jen na souši, měli odolnou šupinatou kůži a mláďata se líhla z vajec. Na rozdíl od ostatních plazů měli nohy stažené pod tělo a to jim usnadňovalo pohyb. Tak zvané běhavé končetiny spoří v době klidu energii a umožňují zrychlení pohybu. Někteří dinosauři chodili po všech čtyřech končetinách, někteří po dvou a tak si uvolňovali přední končetiny, které se staly dost obratnými k uchopování. Je doložen život ve stádech, stavění hnízd, jejich ochrana, péče o mláďata. Skořápky vajec byly pevné, což dokazují nálezy kolonií hnízd. Předpokládá se, že někteří z nich mohli mít i vlastní termoregulaci a nebyli závislí na podnebí.⁴⁴

⁴² BENEŠ, J., BERGER, Z., *Pravěká zvířata*, s. 31

⁴³ tamtéž, s. 32,

⁴⁴ tamtéž, s. 37

1.3.5.5 Ptáci

Další skupinou ve vývoji jsou ptáci. Vývoj je z plazů, zástupcem přeměny by měl být Archeopteryx, který měl zároveň znaky plazů i ptáků. Podle nálezů měl ozubený zobák, tělo pokryté peřím a na křídlech drápky, které měly ukazovat, že je následovníkem plazů.⁴⁵ Jakým způsobem se Archeopteryx pohyboval není známé. Charakteristickým znakem, který odlišuje ptáky od plazů je schopnost letu. Předpokládá se, že ptakoještěři spíše plachtili. Se letem souvisí přeměna přední končetiny v křídlo. Potřeba letu není zatím spolehlivě objasněna, protože aktivní let má značné energetické nároky a předpokládá odlehčení kostry, ptáci mají duté kosti, které se při špatném dopadu snadno zlomí. Se vznikem letu se spojuje rozvoj smyslové a nervové soustavy, přední mozek umožňuje rozvíjet složitější sociální vztahy (trvalé svazky, péče o potomstvo).⁴⁶

1.3.5.6 Savci

Poslední známou vývojovou linií jsou savci, s nejvyšším vývojovým stupněm sapientací. Savci úspěšně vyvrcholili vývoj četných změn, kterými se oddělili od plazů mnohem zřetelněji než ptáci. Jednou z hlavních změn je ustálení tělesné teploty a vytváření tělesného tepla ze zásobních látek. Změny v savčí anatomii procházely dlouhým vývojem. Jsou to změny krevního oběhu, rozvoj ucha, nervové soustavy, živorodost a kojení mláďat se podílí na psychosociálním vývoji.

Původ savců sahá k triasovým savcovitým plazům, kteří měli vyvinutou termoregulaci. Proč došlo k přeměně plaza v savce (mamalizace) není známo. Savci se dělí na vačnatce a placentály. Obě skupiny jsou živorodé a sají mateřské mléko. Mláďata placentálů se déle vyvíjejí v těle matky. Nejvyšším řádem savců je řád primátů, kam evoluce řadí i člověka.⁴⁷

⁴⁵ BENEŠ, J., BERGER, Z., *Pravěká zvířata*, s. 43

⁴⁶ tamtéž, s. 46

⁴⁷ tamtéž, s. 47

1.3.6 Dvouručí savci

Darwin vycházel z uspořádání druhů od C. Linného, který člověka zařadil k „dvourukým“ savcům. Dvouručí a čtyřruční savci patří do shodného řádu primátů. Vývoj mozku a další znaky odlišující člověka od ostatních lidoopů je podle Darwina druhotný, je jasným důsledkem přizpůsobení se vnějším podmínkám.⁴⁸

Zařadíme-li člověka jako dvourukého savce, můžeme o něm stále hovořit jako o člověku?

Nebo se hodí pojem „nahá opice“, jak napsal ve své stejnojmenné knize Desmond Morris: *„Existuje asi sto devadesát tři druhů žijících primátů. Sto devadesát dva je pokryto srstí. Výjimkou je nahá opice, která sama sebe pojmenovala Homo sapiens. Tento neobyčejný a vysoce úspěšný druh tráví většinu času tím, že zkoumá vyšší motivy svého jednání. ...Pyšní se tím, že má největší mozek ze všech primátů. ... Jeho projev je velmi hlasitý, je krajně zvědavý a libuje si v přemnožování.“*⁴⁹

Desmond Morris, zoolog a etolog, posuzuje člověka ze strany svých zoologických zkušeností. Srovnává člověka podle vnější fyziologické stránky. Stavba rukou, čelistí, zubů, očí ukazuje na druh primáta. Kůže je však holá, bez srsti, délka nohou a rukou se liší od ostatních primátů, stavba chodidel a kostry vypadají jinak než u ostatních primátů a svědčí o jiném druhu pohybu, odlišném od pohybu dnešních lidoopů.⁵⁰

1.3.7 Řád primátů

Darwin předpokládal, že stejně, jako se vyvíjela většina živočišných druhů od jednodušších ke složitějším, musel existovat i společný prapředek pro primáty.

⁴⁸ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 174

⁴⁹ MORRIS, D., *Nahá opice*, s. 13

⁵⁰ tamtéž s. 13

Na základě přirozeného výběru a přežití nejlepších jedinců se vyvinul člověk. Usuzoval tak ze shodných znaků pro vnitřní orgány a potom z embryonálního vývoje, který zdokumentoval (nakreslil) Ernst Haeckel.

Člověk sdílí s ostatními savci:

1. společného předka s obratlovci
2. společného předka se savci
3. společného předka s opicemi ⁵¹

Řád primátů tvoří dva podřády poloopice a opice. Opice, kam svým vývojem patří i člověk, mají dokonalejší stavbu těla než poloopice jejich oči směřují dopředu. Opice při pohybu na zemi jsou téměř vždy kvadrupední a je pro ně charakteristické, že palce horních končetin se mohou postavit proti ostatním prstům.

Do skupiny primátů patří kočkodani, makakové, paviáni, gibboni, lidoopi, lidé a jejich předkové (čeleď hominidů).⁵²

1.3.7.1 Hominidace a sapientace

Předek člověka během svého vývoje prošel procesem hominidace (polidštění) a sapientace (vývoj mozku, myšlení).

Hominidace: mění se hrudník a horní končetina, lebka a ruka, dolní končetina.

Sapientace: Přejít od pračlověka k člověku moudrému, je provázána změnou psychiky a rozvojem mozku.⁵³

Intelligence a velikost mozku staví hominoidy na vrchol vývoje primátů. Všichni postrádají ocas a mají kostrč. Lopatky jsou posunuty na záda, uspořádání zápěstních kůstek je typické pro hominidy. Páteř je uzpůsobena k polovzpřímenému a vzpříme-

⁵¹ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 174

⁵² MAZÁK, V., *Pravěký člověk*, s. 8

⁵³ STOKLASA, J., ČÍŽKOVÁ, V., *Organismy, prostředí, člověk*, učebnice přírodopisu pro 9.ročník základní školy, s. 27

nému postoji. Pánevní kosti tvoří podporu pro vnitřní orgány a umožňují lepší rovnováhu těla ve vzpřímené poloze.⁵⁴

Nejstarší zástupce našli vědci v Egyptě ve Fayumu, podle těchto nálezů usuzují na postupný vývoj hominoidů.

1.3.7.2 Nepřesnost v procesu hominidace

Vyjmenování znaků a jevů, které mají způsobovat proces hominidace, neobjasňuje vznik a postup procesu. Je předpoklad, že pohyb ve volném prostoru způsobil bipedii, uvolnění ruky a redukce předních zubů. Všechny tyto znaky vzájemně doplňují uzavřený kruh bez počátku a konce. A to teorii postupného vývoje znehodnocuje. Kruh zpětných vazeb se pokusil americký vědec C. J. Jolly přerušit teorií, že předci člověka změnili svůj jídelníček ze stravy rostlinné měkké na stravu rostlinou tvrdou - semena trav. Vycházel z pozorování paviána dželady, který dokáže rukou vybírat drobná semena tak dokonale, že překoná i lidoopy.⁵⁵

Přesto přetrvává názor, že změnami v držení těla, ke kterým dochází při sběru a žvýkáním tvrdé potravy, se uvolňují horní končetiny, zlepšuje se postavení prstů (palec proti ostatním) a vzniká bipedie.

Dalšími změnami má být stavba zubů. Ke žvýkání je potřeba větší plocha, ale nejsou zapotřebí velké řezáky a špičáky.⁵⁶ Dželada žvýká a drtí semena a má špičáky.

1.4.7.3 Předchůdci člověka

Australopithecus (jižní opice) - nejranější hominid, nálezy jen v Africe, podrobnosti vývoje rodu homo z australopitheců nejsou zcela objeveny.

⁵⁴ MAZÁK, V., *Pravěký člověk*, s. 23

⁵⁵ tamtéž, s. 27

⁵⁶ tamtéž, s. 28-29

Homo habilis (člověk zručný) - podle hypotéz je prvním známým, současně nejprimitivnějším lidským druhem, nejméně podobný člověku, výška asi 120 cm. Vyráběl nástroje.

Homo erectus (člověk vzpřímený) - první používal oheň, hrubě modelovaná lebka, nadočnicové oblouky, výška až 170 cm

Homo sapiens (člověk moudrý) - artikulované zvuky, pohřbívání mrtvých

Homo neanderthalensis – není přímým předkem homo sapiens sapiens, o jeho zařazení vědci vedou spory, vystupující obličej, nadočnicové oblouky, robustní postava, pohřbívání mrtvých, péče o staré a nemocné jedince

Homo sapiens sapiens (člověk vyspělý) - člověk současný⁵⁷

1.4 Kritika přirozeného vývoje

Darwin v evoluční teorii tvrdí, že se organismy přizpůsobují podmínkám, vyvíjejí se, mění se a vznikají nové schopnosti. Ve svých tvrzení vychází z tehdejších „nových biologických“ znalostí. V době vzniku „O původu druhů“ a „O původu člověka“ Darwin neměl znalosti o buňkách, jejich složení, o DNA. Při studiu živočichů si všiml, že jedinci téhož druhu se odlišují podle prostředí. Domníval se, že vzniklý změněný organismus má šanci se lépe uplatnit v novém prostředí. Dále to aplikoval na postupnou přeměnu druhů. Darwin vystudoval teologii (v roce 1825 začal studovat medicínu, kterou nedokončil), zúčastnil se několika přírodovědných kurzů, ve svém díle navázal na názory svého děda a dalších propagátorů vývojových teorií. V roce 1831 se zúčastnil studijní plavby na lodi Beagle, aby si prohloubil své přírodovědné znalosti. Během plavby nashromáždil mnoho materiálu a stal se uznávaným přírodovědcem.⁵⁸

Ansenbacher v Úvodu do filosofii píše: „*Evoluci můžeme rozdělit na vývoj k vyšším formám (anagenezi) nebo rostoucí zlepšení přizpůsobení prostředí (adaptační genezi).*“⁵⁹ Druhy se přizpůsobují prostředí, ale evoluce k vyšším formám zatím není doložena.

⁵⁷ KANTOREK, J., JURČÁK, J., Přírodopis 8, Prodos, 1999, s. 45-47

⁵⁸ Charles Darwin, Wikipedie, [online], [8.4.2011]

dostupné na http://cs.wikipedia.org/wiki/Charles_Darwin

⁵⁹ ANSENBACHER, A., Úvod do filozofie, s. 118

Mutace - ve většině případů, kdy dochází k neplánovaným změnám, se jedná o tak zvané zruďné působení a nově vzniklý jedinci nemají velkou šanci na přežití.⁶⁰ Běžně zažité slovo „mutant“ označuje někoho neplnohodnotného a neschopného.

Beneš v knize *Homo Sapiens Sapiens* uvádí: „*Dělení a diferenciace buněk, tvarování chromozómů, genů a DNA je proces, který zajišťuje zachování druhu. Když se objeví nějaká nepřesnost, kterou známe jako mutaci, je buď imunologickými mechanismy odstraněna nebo se může množit. Všem somatickým mutacím je společné, že se nedědí. Mutace v pohlavních buňkách se přenáší na potomstvo.*“⁶¹

1.4.1 Námitky k východiskům evoluce

1. Proměnlivost organismů

Darwin počítal s možností velkých změn ve stavbě těla. Tato změna by vyžadovala velké genetické změny. Náhodné genetické změny, kdy narušením struktury genetických kódů dojde k mutaci, nevytváří úspěšné modifikace, ale spíše deformaci stávajících organismů, somatické mutace se nedědí. Je tedy nutná mutace pohlavních buněk. Pokud by tento jedinec vůbec přežil, musel by opakovaně měnit a uzpůsobovat se novému prostředí. Latimérie podivná, vážící až 100 kg, paprskovitou ploutev, která vypadá jako končetina, nepoužívá ani k chůzi po mořském dně. Mareš v knize *Po záhadných stopách* uvádí: „*To ovšem neznamená, že jiné druhy lalokoploutvých ryb...svých končetin nevyužily k chůzi.*“⁶² Yahya v knize *O evoluci* píše: „*Ve třicátých letech minulého století evolucionisté se domnívali, že tímto přechodným typem je tato ryba (Latimérie), která měla plíce, fungující mozek a primitivní pohybové ústrojí. V prosinci 1938 byl uloven živý exemplář a následně i další ryby. Ukázalo se, že to, co bylo pokládáno za plíce, je váček tuku.*“⁶³

⁶⁰ JOHNSON, P.E., *Spor o Darwina*, s. 32-43

⁶¹ BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 156

⁶² MAREŠ, J., *Po záhadných stopách*, s. 24

⁶³ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTICH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 21-22

2. Porovnání vývoje zárodků

Na konci 19. století dokladoval Darwinovu teorii o společném prapředkovi savců Ernst Haeckel kresbou téměř shodných embryí savců. Už v roce 1912 se ukázalo, že se jedná o podvod, přesto se dál tato zobrazení používala. V roce 1997 byl potvrzen Haeckelův podvod kreseb shodných embryí pomocí ultrazvuku.⁶³

3. Pětiprstá končetina

Darwin předpokládal, že všichni savci mají shodného původního prapředka. To dokládal vývojem pětiprsté končetiny. Jednotlivé třídy savců se liší počtem prstů, Zástupci tříd savců nemají shodný počet prstů na předních ani zadních končetinách. Zajímavá je určitě skupina kytovců, kdy přední končetiny se přeměnily v ploutve a ze zadních v těle zůstaly pouze malé zbytky pánve.⁶⁴ Vrátili se zpět do vodního prostředí a končetiny opět redukovali na ploutve? Vědci, kteří zastávají evoluční názor se domnívají, že ano. Musil v knize *Vznik, vývoj a vymírání savců* připouští: „...*jejich počáteční vývoj je dodnes zahalen v temnotách.*“⁶⁵ Jedná se o tzv. konvergentní vývoj, zpětné přizpůsobení se prostředí? Tvar těla se mění na válcovitý, není oddělena hlava, z končetin se stávají ploutve, (zadní ploutev je jinak orientovaná), tělo vypadá jako rybí nebo ryboještěří. Změny jsou v kůži kytovců, je holá, nemá šupiny, pod kůží se vytváří tukové vrstvy, jsou největšími živočichy, kteří kdy na Zemi žili. Největší záhadou je mozek, zejména u delfínů, který vykazuje srovnatelné znaky s lidským mozkem. Předci delfínů měli mít již velký neocortex s bohatým s bohatým rýhováním. Musil v knize *Vznik, vývoj a vymírání savců* uvádí: „..... *delfíni během celých třetihor žili stále ve stejném prostředí, je zcela nejasné, odkud pocházely popudy k tomuto enormnímu vývoji. Je však jisté, že již miocenní zvířata měla stejně velký mozek jako současná tělo delfína je jednostranně přizpůsobeno životu ve vodě... tento vysoce vyvinutý velký mozek je pro delfína perspektivně málo významný.....při změně životního prostředí musí delfíni nutně vyhynout.*“⁶⁶

⁶³ *Učebnice lhaly 120 let*, [online], [cit. 8.3.2010],

dostupné na: <http://tajomstva.org/veda/ucebnice-lhaly-120let/>

⁶⁴ PAPÁČEK, M., MATĚNOVÁ, V., *Zoologie*, s. 192

⁶⁵ MUSIL, R., *Vznik, vývoj a vymírání savců*, s. 136

⁶⁶ tamtéž, s. 139-140

4. Změny v rozšíření na Zemi

Adaptace na prostředí má význam i u druhů velmi vzdálených. Tato změny jsou dobře viditelné u jednotlivých druhů. Příkladem může být polární liška, která má huňatý kožich, výrazně kratší ucho čenich a zaoblenější tvary, tělo se přizpůsobilo zimě.⁶⁷ Fenek, nejmenší liška, je uzpůsobena životu v poušti, má velké uši, které slouží k ochlazování. Stejně jako liška obecná patří do čeledi psovitých, druh lišky.⁶⁸ Lišky jsou všežravé, ale především lovci. Masožravá šelma z nedostatku potravy nemůže tlakem prostředí změnit svoji morfologii tak, aby se začala živit trávou, na to její zažívání není uzpůsobeno.

5. Pohlavní výběr

V přírodě běžně platí, že nejsilnější samec se může pářit s více samicemi. U harémového soužití to znamená, že vůdce skupiny, je zároveň otcem narozených mláďat. Pokud by došlo k situaci, že při boji o vůdcovství se oba nejsilnější samci usmrtí, přichází na řadu méně zdatný jedinec. Vítěz, nejzdatnější nebo ten, co přežil, zabije všechna mláďata, aby donutil kojící samice k ovulaci, a předal své více nebo méně kvalitní geny.⁶⁹

Protože člověk patří mezi živočichy, je také smyslovou bytostí. Pudy člověka vycházejí z jeho nitra. Platon rozlišoval mezi dychtivostí a vznětlivostí.⁷⁰ Člověk tedy po něčem touží (rozmnožit se) a naráží na překážky (cizí dítě).⁷¹

Jak se zachová? Lidsky z pohledu stvoření nebo lidsky z pohledu evoluce?

Beneš v knize *Homo sapiens sapiens* píše: „*Rozsah dědičné proměnlivosti všech biologických druhů (včetně člověka) je silně omezován selekcí.*“

⁶⁷ PAPÁČEK, M., MATĚNOVÁ, V., *Zoologie* s. 251

⁶⁸ *Fenek*, Wikipedie, [online], [cit.19.2.2011], dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fenek>

⁶⁹ VESELOVSKÝ, Z., *Etologie*, s. 311

⁷⁰ ANSENBACHER, A., *Úvod do filozofie*, s. 116

⁷¹ ZRZAVÝ, J., *Proč se lidé zabíjejí*, s. 54

Fischerův teorém přírodní selekce

1. každá generace dospělých plodí potencionálně víc potomků než může v daném prostředí přežít a rozmnožit se
2. všichni tito potomci jsou v důsledku rekombinace zděděných genů a jen zřídka z výhodných mutací ve své genetické výbavě proměnlivý
3. potomci, kteří přežijí a zplodí co nejvíce potomků, jsou nejzdatnější⁷²

Předpoklad, že každý přežívající jedinec byl nejlepší, vůbec nepočítá s tím, že vůdčí jedinec musel zákonitě trpět velkým stresem a vůbec se nemusel stihnout rozmnožit. Tamtéž: „...moderní pochopení přírodního výběru klade důraz tam, kam nepochybně patří – na rozmnožování.“⁷³

6. Paleontologické nálezy

Evolucionisté strávili 140 let hledáním přechodné formy mezi bezobratlovci a rybami. Jak se přesunula zpevnující struktura z povrchu dovnitř těla? Žádný paleontologický nález jedince přechodné formy se nenašel.⁷⁴ V poslední době se objevují jedinci, kteří by vlastně neměli existovat. Říká se jim „živoucí fosilie“ a jde o druhy, které se nepřeměnily, ačkoliv se to předpokládalo.⁷⁵ Existují otisky nepřeměněných předků a živoucí fosilie, zatímco předpokládaná přechodná stádia nemají ani jeden otisk, ani jednu zkamenělinu, ani jednu kostru. Změna se pouze předpokládá.

Druhy se mění vlivem prostředí, přizpůsobují se. Předpoklad pomalých a dílčích změn by asi nebyl možný.

Pokud by obojživelník změnil prostředí pro naklazení vajíček a ta přežila na suchu, jak přežijí pulci bez vody?

⁷² BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 157

⁷³ tamtéž, s.158

⁷⁴ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTICH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 20

⁷⁵ MAREŠ, J., *Po záhadných stopách*, s. 23

Impaktní teorie o zániku dinosaurů zkoumá a vyhodnocuje fakt nárůstu radioaktivity a následných mutací. Tyto mutace také způsobily, že vajíčka dinosaurů měla skořápky nepřírodně tenké nebo naopak tak tlusté, že se mláďata nemohla vyklubat.⁷⁶

Je tedy možné, že by výrazná změna životního prostředí způsobila zánik celého jen jednoho druhu?

Po Černobylské jaderné katastrofě a následném spadu uhynuly tři moje kočky, na nemoci, které se také u lidí objevují při působení radioaktivity. Kočky nebyly příbuzné, byly různě staré, co je spojovalo, byl život a pohyb ve stejné lokalitě. Příčinou podle veterinárního lékaře byl radioaktivní prach, ve kterém se malá zvířata více pohybovala.

Jakým způsobem vznikl ptáci? Dlouho se předpokládalo, že přechodnou formou je Archeopteryx. Tvrdilo se, že byl neschopný létat, protože u fosilních nálezů chyběla hrudní kost. Byl však nalezen exemplář, který hrudní kost má. Spojitost s dinosaury měl potvrdit zobák se zuby a dráčky na konci křídel. Zuby jsou ale jsou jiné než u dinosaurů.⁷⁷

V Amazonii žije pták hoatzin (hoacin) chocholatý a jeho mládě má na křídlech prsty s drápy. Nejprve se zoologové domnívali, že jde o přímého potomka vyhynulého archeopteryxe. Ukázalo se, že tyto dráčky jsou jen odpovědí na způsob života tohoto ptáka.⁷⁸ Podle evoluční teorie by pták s dráčky měl být následovník dinosaurů, ale podle zjištění zoologů se jen přizpůsobil prostředí. Dospělý jedinec dráčky na křídlech nemá.

Předpokládá se také, že další vývojový stupeň se lépe stará o potomstvo. Již mezi rybami jsou rodiče (kančící, tlamovci), kteří staví hnízda a velmi ostražitě hlídají své

⁷⁶ MAREŠ, J., Zničil inteligentní dinosaury jaderný výbuch? *Epocha*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č.19/06, s. 26-29

⁷⁷ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 25,

⁷⁸ *Hoacin chocholatý*, 9.2.2010, [online], [cit.19.2.2011],

dostupné na <http://www.babicinystranky/e-stranky/ruzna-zvirata/hoacin>

jikry i plůdek. To platí i pro některé druhy žab (ropuška). Plazi hlídají svá hnízda, mláďata (krokodýli, krajty). Některé druhy vyhynulých dinosaurů měly pro svá mláďata i tak zvané školky s ochranou dospělých jedinců.⁷⁹

Ještě před několika lety se předpokládalo, že současníky dinosaurů byli jen malí savci. Podle nových nálezů byl v Číně nalezen bobrovitý savec, který pochází z doby před 164 miliony let. Fosilie má dochovanou srst a byl přizpůsoben životu ve vodě a živil se rybami. Patřil do skupiny savců, kteří nejsou příbuzní se současnou skupinou savců.⁸⁰ Velmi zajímavým objevem z Číny je také Repenomamus, který žil před 130 miliony let. Repenomamus giganticus dosahoval délky přes jeden metr a požíral také mláďata dinosaura.⁸¹ V Kanadě byly nalezeny ohlodané kosti dinosaurů, na kterých si kdysi pochutnávali dnes již vyhynulí savci z řádu Multituberculata. Byli skupinou, která se na Zemi udržela celých 100 milionů let, byli známí už před 135 miliony let. Drobná zvířátka hodovala na kostech, aby získala kalcium.⁸²

Zajímavá jsou tvrzení, že dinosauři byli teplotokrevní, jejich vejce měla skořápky podobné ptačím.⁸³ Plazi, kteří žijí v současnosti, mají vejce s měkkými obaly a ptáci s pevnými. Nebo byli dinosauři mylně zařazeni k plazům? Podle některých vědců patřili k ptákům.⁸⁴

⁷⁹ *Vítejte v pravěku – psittacosaurus*, [online], [cit.19.2.2011], dostupné na <http://www.miocen.estranky.cz/clanky/psittacosurus.html>

⁸⁰ *Bobrovitý savec z jury*, [online], [cit.10.1.2011], dostupné na <http://www.vesmir.cz/clanek/bobrovity-savec-z-jury>

⁸¹ Rehabilitace savců, 21. *STOLETÍ EXTRA*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, jaro/2010, s. 36

⁸² *Ohlodané kosti ze svrchní křídly*, [online], [cit. 10.1.2011], dostupné na <http://www.21.stoleti.cz/viev.php?cisloclanku=2010062401>

⁸³ *Dinosaur egg*, from Wikipedia, the free encyclopedia, [online], [cit. 19.2.2011], dostupné na http://en.wikipedia.org/wiki/Dinosaur_egg

⁸⁴ MIHULKA, S., *Dinosauři dýchali jako ptáci*, 27.7.2005, [online], [cit.19.2.2011], dostupné na <http://www.osel.cz/index.php?clanek=1372>

Jak dochází k vývoji savce z plaza?

V knize *Vznik, vývoj a vymírání savců* se píše, že savci nevznikli náhle jako celá skupina, ale vývoj byl pozvolný: „.....charakteristické znaky se objevují pozvolně z jedné podtřídy savců – plazů savcovitých, nelze klást ostrou hranici mezi plazy a savci, tuto hranici bylo nutné stanovit uměle.“⁸⁵ Předpokládané oddělení plaza a savce je ve změně čelisti. Kniha R. Musila byla vydána v roce 1987 pod záštitou Československé Akademie Věd. Autor sám v předmluvě uvádí, že poznávání fylogenetického vývoje probíhá rychle, proto některé poznatky zastarávají a mění se. Základní materiál, ze kterého se vychází, jsou fosilní nálezy, tvrdé části těl nebo odlitky. Celé kostry se nacházejí výjimečně, nálezy jsou izolované kosti nebo zuby.⁸⁶

Internetový zdroj na téma evoluce - Evoluční teorie v kapitole: *Evoluční teorie neodpovídá definici (vědecké) teorie* se píše: „.....není založena na přímém pozorování či experimentu a tedy nevyhovuje definici vědecké teorie.“⁸⁷

Z jiného úhlu na evoluci posuzuje J. Flegr opět internetový zdroj *Zamrzlá evoluce*, kdy: „.....zamrzlá evoluce předpokládá jistou stabilitu ustanovených druhů – vývoj se odehrává na začátku existence druhu.“⁸⁸

Původní darwinismus byl založen na myšlence, že evoluce probíhá pomocí drobných změn na základě selekce, které se vztahuje k úspěšnému rozmnožování jedince.⁸⁹ Neodarwinismus se snažil spojit hlavní myšlenky darwinismu s novými poznatky. Další moderní pojetí evoluce pracuje s koncepty velmi rozsáhlých skokových změn.

⁸⁵ MUSIL, R., *Vznik, vývoj a vymírání savců*, s. 96

⁸⁶ tamtéž, s. 11-12

⁸⁷ *Evoluční teorie*, Wikipedie, [online], [cit.11.4.2011], dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Evolu%C4%8Dn%C3%AD_teorie

⁸⁸ *Zamrzlá evoluce*, Wikipedie, [online], [cit.11.4.2011], dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/zamrzl%C3%A1_evolution

⁸⁹ *Evoluční teorie*, Wikipedie, [online], [cit.11.4.2011], dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Evolu%C4%8Dn%C3%AD_teorie

To co lze vytknout evoluci, tedy evolučním konstruktům, je to, že objevené poznatky jsou využívány k různým spekulacím takovým způsobem, že tomu běžní lidé věří. Obyčejný člověk, s běžnými znalostmi, velmi snadno podléhá vlivu dostupných zdrojů, jako jsou obrázkové publikace pro děti, populární časopisy, seriály o světě, zvířatech. Informace děti mohou chápat tak, že mají sloužit k doplnění výkladu evoluce ze základní školy, kde se vyučuje jen částečně od 6. třídy, zvláště když se bude citovat věta nějakého vědce z univerzity. Děti získávají zkrácený výklad nejen o evoluci, ale daleko horší je odvozování všech schopností a vlastností člověka ze zvířecích předků. Na školách chybí výuka etických základů, v rodinách se prezentují jiné hodnoty. V době, kdy se má u dětí vyvíjet morální základ, se žije materialismem. Morální základ svědomí z toho jaký bych měl být, se přesouvá do hodnot, co mohu mít.

1.4.2 Kritika evoluce člověka

Velký problém při zařazení člověka měl Darwin a jeho následovníci. Kam s ním? Člověk vykazuje shodné znaky s lidoopy, dokonce někteří lidoopi umí používat ruku a jednoduché nástroje. Dělají to tak tisíce let, ale zdokonalování obratnosti ruky a používání nástrojů další rozvoj mozku této skupině nepřináší. Jen si možná lépe pochutnají na jídle nebo použitím nového předmětu získají zájem ve své skupině. Evolucionisté se dlouhou dobu snaží o nalezení společného předka lidoopů a člověka. Pro potvrzení této teorie bylo již vytvořena řada podvrhů.⁹⁰

Při hledání předka člověka jsou paleoantropologové frustrováni existencí dvou mezer ve fosilních nálezích. První mezera je 10 milionů let (období mezi 32-22 milióny let). V tomto období se předkové lidoopů a lidí od sebe údajně oddělovali. Druhá mezera je 9,5 milionů let (období mezi 14-4,5 miliony let). Jedná se o dobu, kdy se australopitékové oddělovali od afrických lidoopů.⁹¹

⁹⁰ YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 25

⁹¹ srov. LUBENOW, M. L., *Existují fosilní důkazy pro „chybějící články“ mezi lidmi a lidoopy? Žili lidé před miliony let?* [online], [cit.19.2.2011], dostupné na <http://www.christiananswers.net/q-aig/aig-c029.html>

1.4.2.1 Sporní předchůdci člověka

Nejnovější objevy paleontologie dokazují, že Australopitékové existovali spolu s dalšími hominidy ve stejné době v různých částech světa.⁹² Předpokládá se, že již chodili vzpřímeně po dvou. Za nejslavnější byla považována „Lucy“. V neúplném nálezu kostry úplně chyběla chodidla. V blízkosti naleziště jejích pozůstatků, pouhých 74 kilometrů, byla nalezena kostra o milion let starší, která měla chodidla s palci odkloněnými do strany, jako mají dnešní lidoopi, tento druh dobře chodil ve větvích.⁹³ Jak dobře chodil po zemi je otázka. Stačí milion let k úplné změně stavby chodidla?

Australopithecus ramidus – nálezy tvoří spojená řada zubů, dvě zčásti zachované spodiny lebeční a sedm úlomků z levé paže. Všechny tyto fragmenty byly nalezeny spolu s dalšími fosiliemi primátů a obratlovců. Z pozůstatků se usuzovalo, že je spojovacím článkem ke společnému předkovi lidoopů a lidí. Příslušnost k lidskému rodu se odvozovala od síly skloviny na nalezeném zubu. Protože nebyly nalezeny další pozůstatky důležité k určení zejména bipednosti, jako jsou chodidla, nohy, kyčle, vyvozovaly se předpoklady pro bipedii ze spodiny lebeční, kde nálezy nebyly kompletní, takže se dalo pouze předpokládat, že by tomu tak mohlo být. Přiřazení k „hominidům“ bylo sporné.⁹⁵

V současné učebnici Dějepisu pro 6. ročník základních škol a víceletá gymnázia se uvádí, že do rodu Homo nepatřil.⁹⁶

⁹² YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 25

⁹³ Vývoj člověka, Tři kroky k člověku aneb Hledání kolébky lidstva, *21.STOLETÍ EXTRA*, vydává RF Hobby, s.r.o., č. jaro/2010, s. 47-54

⁹⁴ srov. LUBENOW, M. L., *Existují fosilní důkazy pro „chybějící články“ mezi lidmi a lidoopy? Žili lidé před miliony let?* [online], [19.2.2011], dostupné na <http://www.christiananswers.net/q-aig/aig-c029.html>

⁹⁵ BEDNAŘÍKOVÁ, J., KYSUČAN, L., FEJFUŠOVÁ, M., *Dějepis, Pravěk a starověk*, s. 10

Homo habilis byl hominid malého vzrůstu, je tedy otázka jak mohl být předkem vysokého erecta. Pozůstatky Homo habilis jsou morfologicky velmi různorodé. Předpokládalo se, že je to způsobeno sexuálním dimorfismem. V současnosti mnoho paleoantropologů připouští, že bylo shrnuto dohromady mnoho fragmentů, které původně patřily ke dvou nebo třem druhům. Homo habilis není spojnicí mezi australopitéky a Homo erectus. Vzorky testovaných Homo habilis ukazují, že tito tvorové chodili ještě méně vzpřímeně než australopitékové a dokonce hůře než současní lidoopi.⁹⁷

Homo erectus: „*Evolucionisté čelí spoustě problémů ohledně Homo erectus. Tyto problémy zahrnují:*

1. *původ Homo erectus*

2. *jeho osud*

3. *nepřítomnost evolučních změn uvnitř taxonu po více než milion let údajné evoluční historie“*⁹⁸

Evoluce má problém vysvětlit, jak se mohl z druhu Homo habilis vysokého jen 90 cm, který žil v době 1,8 milionů let, vyvinout Homo erectus vysoký 180 cm, který žil v době 1,6 milionů let. Zdvojnásobení výšky Homo erecta je v tak krátké době nepravděpodobné. Dalšími nesourodými zvraty jsou změny v tloušťce lebeční stěny. Jaký je původ Homo erecta je hlavním problémem pro paleoantropologii. Vědec G.P.Rightmire zhodnotil znaky raného erectuse s erectusem pozdním a došel k závěru, že neexistuje znak, který by se „měnil způsobem důležitým pro evoluci.“ Otázkou také zůstává jak se přeměnil Homo erectus v Homo sapiens. Někteří antropologové uvažují, že Homo erectus je vlastně poddruhem Homo sapiens. Existoval tedy Homo sapiens erectus. Tento návrh zatím nebyl přijat.⁹⁸

⁹⁶ srov. LUBENOW, M. L., *Existují fosilní důkazy pro „chybějící články“ mezi lidmi a lidoopy? Žili lidé před miliony let?* [online], [19.2.2011],

dostupné na <http://www.christiananswers.net/q-aig/aig-c029.html>

⁹⁷ dostupné tamtéž

⁹⁸ dostupné tamtéž

V článku *Vývoj člověka*, časopis 21. STOLETÍ EXTRA se píše, že podle nejnovějších nálezů Homo habilis a Homo erectus současně existovali a to nejméně půl milionu roků. Každý z nich měl jiné ekologické prostředí, takže nebyli ani přímými konkurenty.⁹⁹

Pokračování v rodu Homo není doloženo, protože není doložen přechod mezi erectem a sapientem. Pokud by došlo k přeměně jednoho druhu na jiný, musela by po nich zůstat různorodá směsice jedinců.¹⁰⁰

Podle dřívějších názorů některých vědců neexistovalo jen jedno ohnisko, kde se zrodil Homo sapiens.¹⁰¹

Naproti tomu Wells v knize *Adam a jeho rod* píše: „...mitochondriální data svědčí spíše o tom, že se současní lidé vyvinuli velmi nedávno v Africe, odtud se následně rozšířili a osídlili zbytek zeměkoule“.¹⁰²

Není zřejmé zařazení člověka neandrtálského, o kterém se kdysi předpokládalo, že je předchůdcem člověka moudrého nebo jeho slepou větví. V posledních letech se zařazení Homo sapiens, Homo neanderthalensis a Homo sapiens sapiens střídají. Homo sapiens je jednoznačně nejstarší, ale názory na Homo neanderthalensis se různí. Podle některých verzí je současníkem Homo sapiens, podle jiných verzí se z Homo sapiens vyvinul Homo neanderthalensis a Homo sapiens sapiens. Zatím není doloženo, jakým způsobem Homo neanderthalensis zmizel, zda byl vyhuben Homo sapiens sapiens nebo zda s tímto druhem splynul.¹⁰³

⁹⁹ Vývoj člověka, Tři kroky k člověku aneb Hledání kolébky lidstva, 21. STOLETÍ EXTRA, vydává RF HOBBY, s.r.o., č. jaro/2010, s. 47-54

¹⁰⁰ LUBENOW, M. L., *Existují fosilní důkazy pro „chybějící články“ mezi lidmi a lidoopy? Žili lidé před miliony let?* [online], [cit. 19.2.2011], dostupné na <http://www.christiananswers.net/q-aig/aig-c029.html>

¹⁰¹ BENEŠ J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 157

¹⁰² WELLS, S., *Adam a jeho rod, Genetická odysea člověka*, s. 56

¹⁰³ KANTOREK, J., JURČÁK, J., *Přírodopis* 8, s. 47

Jedním z názorů je, podle získaných výsledků z mitochondriální DNA neandrtálců, že se sapienti (kromaňonci) s neandrtálci neženili a nevdávali.¹⁰⁴

Kritikou původu člověka je nedostatek fosilních nálezů. Usuzovat podle fragmentů kostí nebo jednotlivých zubů na celkový vzhled jedince je nedostačující. Samotní vědci přiznávají, že v poslední době se mění posuzování nalezených zbytků. Touha evoluce je založena více na víře, že to tak musí být. Nesoulad v pozůstatcích řeší konstruováním nových teorií.

Kritikou Darwinova díla „*O původu člověka*“ je, že nadceňoval kulturu anglické společnosti nad zvyky a život přírodních (u něj primitivních) národů. Kulturou pohodlnější život byl lepší pro člověka, který byl na něj zvyklý. Přírodní lidé se musí velmi dobře orientovat a znát svůj okolní svět. Mít dobré fyzické předpoklady je i v dnešní době pro ně zásadní.

Tvrzení, že trénováním zraku dochází ke zvětšení očnic, vnímám jako neopodstatněné. Pro srovnání uvádím současné poznatky: nevyvinuté oko u předčasně narozených dětí se žádným cvičením ani posilováním nikdy nezmění v plnohodnotně fungující zdravé oko.¹⁰⁵

Kriticky lze také hodnotit předpoklad, proč člověk nemá kůži porostlou srstí. Ztráta srsti u „člověka“ z důvodu vzhledu (ale ještě před tím než se napřímil) ukazuje, že Darwin pouze spekoval, jak by předchůdce člověka měl vypadat. V současné době vědci konstruují, z jakého důvodu je člověk z větší části bez pokrývky těla. Nejvíce se prosazuje myšlenka, že to bylo z důvodu pohybu v horkém prostředí savan a potřeby potních žláz.¹⁰⁶

¹⁰⁴ PETR, J., *Genom neandrtálců*, [online], [cit.19.2.2011], dostupné na:

<http://www.osel.cz/popisek.php?popisek=582andimg=1114810807.jpg>

¹⁰⁵ PITROVÁ, Š., *Chraňte svůj zrak*, s. 100

¹⁰⁶ BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 50-57

Darwinův popis mikrocefalů, tak jak je uvedeno v knize *O původu člověka*, jako formy existence, která: „... se dostává na úroveň nižších tvorů“, je nepřipustná. Podle současných znalostí se jedná o jedince postižené genetickou vadou, která z nich nedělá nižší živočišný druh. Takto postižení lidé mají zmenšený tvar hlavy, menší inteligenci, nemají zažité některé návyky. Není pravidlem, že by byli vždy chlupatí nebo měli čelisti jako australopitékové.¹⁰⁷

Postižení tvaru hlavy, čelistí nebo odlišný vzrůst, který způsobuje obtížný pohyb, bývá kombinací více vad způsobené genetickou poruchou, mutací genů. Hypertrichóza, označovaná jako vlčí syndrom, je genetické onemocnění s nadměrným růstem ochlupení po celém těle. Deformace čelisti, kostí může způsobovat Próteův syndrom.¹⁰⁸ Stále jsou lidé s lidským vnímáním, cítěním a myšlením.

Darwinovo tvrzení, že existují lidé, kteří jsou na nižším vývojovém stupni, mutace jsou prospěšné a příroda si tak selektivně vybírá pokračování těch nejzdatnějších, bylo zneužito nacisty. Řada vědců se podílela na plánované selekci samotných Němců již před válkou, kdy postižení jedinci byli zabiti, protože kazili „dobrou rasu“.¹⁰⁹

Darwin nebyl rasista, ale jeho názory, se dají použít k ospravedlňování nadřazenosti jednoho národa nad druhým. Posuzování lidí podle vlastnictví majetku, znalostí, postavení ve společnosti je nebezpečným jevem, který možná s evolucí jako vědou přímo nesouvisí. Poznatky a názory se dají využít k podpoře určitého cíle. Opakovaný konstrukt se ve vědomí lidí časem stane přijatelným, zvláště, když je nějak zaujme, budou z toho mít prospěch. Otázka přirozeného výběru, kde se rozmnožují jen ti nejzdatnější, se přenesl do mocenské sféry. Ti, kdo jsou u moci, určují pravidla soužití ve společnosti, jsou ti nejzdatnější.

¹⁰⁷ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 53-65

¹⁰⁸ MARIANOVÁ, L., 4 nejslavnější monstra, *Epocha*, RF HOBBY s.r.o., Praha, č.15/07, s. 24-27

¹⁰⁹ RÖDER, T., KUBILLUS, V., *Muži za Hitlerem*, s. 74-75

Otázky evoluční teorie, na které nejsou zatím spolehlivě prokázány odpovědi:

Proč člověk chodí vzpřímeně?

Proč ztratil srst?

Jak se vyvinula kapacita jeho mozku?

Jak se naučil mluvit? ¹¹⁰

1.4.3 Mitochondriální pramáti

Wells v knize *Adam a jeho rod* popisuje určování stáří člověka podle mitochondrií: „V 80. letech minulého století někteří vědci začali zkoumat drobné buněčné struktury, které mají vlastní genom, děděný po mateřské linii. Účelem této studie bylo nalézt společného předka a určit dobu, kdy se objevil. Zkoumáním mitochondriální DNA se ukázalo, že pocházíme z jedné ženy, žijící před 200 tisíci lety pravděpodobně v Africe.“¹¹¹

Ve své době nebyla asi jedinou žijící ženou. Největší rozdíly v mitochondriální DNA byly zjištěny mezi osobami afrického původu, proto se usuzuje, že právě v Africe můžeme hledat ženu, která je naší prababičkou. Dalším výzkumem bylo zjištěno, že následně oddělilo sedm základních linií.¹¹²

Co z toho vyplývá?

Homo erectus asi není naším předkem, linie *homo habilis*, *homo erectus* a *homo sapiens* tedy nejspíš neexistuje. Neví se, jak vznikl *homo neanderthalensis* a jak vymizel. Ještě před několika lety byl *australopithecus* zařazován v učebnicích do linie předků člověka, v současné učebnici dějepisu již mezi předky člověka nepatří.

¹¹⁰ YAHYA H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, s. 35

¹¹¹ WELLS, S., *Adam a jeho rod, Genetická odysea člověka*, s. 45

¹¹² *Pramáti z Afriky*, [online], [11.4.2011], dostupné na:

<http://3pol.cz/545-pramati-z-afriky>

1.5 Biologové v roli Boha?

DNA v každém těle určuje, jak se vyvíjí a nakonec vypadá celý organismus. V roce 1953 byla objevena struktura DNA. V roce 1975 podepisují vědci deklaráci, kde se zavazují, že nebudou dělat extrémní pokusy s DNA.

Využití lidských embryonálních buněk ke klonování, přináší bioetické problémy. Vědci z americké společnosti „Advanced Cell Technology“ seznámili veřejnost s tím, že naklonovali lidské embryonální buňky. Profesor Josef Syka se k tomu vyjadřuje v rozhovoru na Radio Vaticana. Klonování se dělí na dvě kategorie: reprodukční a terapeutické. Na jedné straně by se klonování lidských buněk mohlo stát nadějí pro léčbu celé řady nemocí a tím odstranění utrpení člověka. Na straně druhé je problém umělého vytvoření člověka. Vědci tvrdili, že chtěli naklonovat jen buněčný život.¹¹³

Genetické pokusy se na zvířatech provádí už několik let. Profesor molekulární biologie Lee Silver z Princetonské univerzity spekuluje, že za několik generací se lidstvo rozdělí na dvě části. Bohatší jedinci budou mít dost peněz na genetickou úpravu svých potomků. Ti chudší by se pak stali méněcennou rasou, která by vykonávala podřadné práce. Homo sapiens sapiens by nakonec vyhynul, jako jeho „hloupější“ předchůdci.¹¹⁴

1.5.1 Dědičná proměnlivost

Počet genů, který si každý biologický druh nese ve své biologické výbavě, je ohromný a pro každý druh je pevný počet chromozomů. Člověk má 46 a lidoopi 48 chromozomů. Z každého rodiče přechází na potomka jen poloviční sada, splývání sad nese v sobě projev dědičné proměnlivosti. Možnost rekombinací je obrovská.

¹¹³ SYKA, J., *Klonování člověka a bioetické problémy*, [online], [12.4.2011], dostupné na: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=73>

¹¹⁴ Který vědecký pokus bude poslední? *Enigma*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č.8/2009, s. 36-39

Beneš v knize *Homo sapiens sapiens*: „*Rekombinace představuje běžný, v každé generaci se opakující způsob dědičnosti, spočívající pokaždé v nové kombinaci změněných vloh.*“¹¹⁵ Dědičné rekombinace se komplikují přítomností dominantních a recesivních genů. Většina znaků je podmíněna ne jen jedním párem genů, ale více páry, které jsou umístěny na jednom nebo více párech chromozómů.¹¹⁶ Proces kopírování není bezchybný, ale objevují se v něm mutace. Beneš tamtéž: „*Mutace tedy představují proměnlivost, která má být nezbytným předpokladem přírodního výběru, ale současně jsou příčinou takových změn, které představují těžké onemocnění nebo odlišnost od ostatních živočichů.*“¹¹⁷

Viditelnou změnou je tak zvaný albinismus. Je to nemoc, kdy se netvoří barvivo melanin. V přírodním prostředí jsou tato zvířata většinou vyloučena ze skupiny ostatních, jen těžko si najdou partnera, navíc trpí dalšími chorobami, brzy umírají.¹¹⁸

1.5.2 Genová technologie

Genová technologie zkoumá genetický materiál organismů v rané fázi vývoje. Předvídá tak jejich vlastnosti. Praktický smysl je zejména v odhalování nemocí nebo geneticky daných abnormalit. Úprava postižených genů způsobuje, že se nový organismus od původního bude lišit. Genová technologie má mít terapeutickou dimenzi, ale přináší i etické otázky. Novou strukturu genů dědí i všichni budoucí potomci. Genetická úprava by měla být ke prospěchu jedince. Nebezpečím je možnost řízené selekce „optimálního typu“ jak u člověka, tak u ostatních organismů. Spornou otázkou by bylo stanovení kritérií výběru nebo kdo bude rozhodovat.¹¹⁹

¹¹⁶ BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 152

¹¹⁷ GRAHAM, I., *Genetika*, s. 26

¹¹⁸ BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 157

¹¹⁸ Vzácni zvířecí albíni, *Epocha*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č.12/09, s. 12-13

¹¹⁹ ONDOK, J. P., *Bioetika*, s. 96-97

1.5.3 Nebezpečí genové technologie

Čtyřnohá „celebrita“ ovce Dolly byla přesná kopie šestileté ovce domácí. Zkoumáním se zjistilo, že DNA Dolly je o šest let starší než ovce sama. Proto také umírá dříve. Celý život jí provázely různé zdravotní obtíže.¹²⁰

Biologická apokalypsa - podle amerického vojenského teoretika S. Metze se v budoucnu možná dočkáme takzvaných selektivních biologických zbraní. Speciálně upravené viry a bakterie prý dokáží přenášet smrtelné nemoci pouze na vybrané skupiny lidí, které bude od ostatních odlišovat jejich genetická výbava. Tyto zbraně budou selektivně zabíjet nehodící se skupiny lidí.¹²¹

Celá staletí vědci hledají jak zachovat lidem mládí, potlačování bolesti, strachu, mluvit pravdu. Bude to přínosem?

Být navždy mladým?

Nabízí se otázka ve kterém věku. Americké dívence Brooke je 17 let, ale stále nosí dupačky. Přestala stárnout, její vývoj se zastavil v jednom roce. Porucha je nazývána syndrom X.

Necítit bolest?

Onemocnění se nazývá HSAN, typ 5. Malá Gabby je obdařena tímto zázrakem, ale štěstí to není. Dívka musí neustále nosit plavecké brýle, protože jako malá si poškodila rohovku. Také si jako malá rozkousala jazyk. Každý její krok musí rodiče nebo vyučující hlídat, pokud by se jí stalo něco vážného, necítila by to.¹²²

Jednalo by se o prospěšné změny ve zdokonalení druhů?

¹²⁰ PJENTAK, M., Je klonování zvířat cestou do pekel? *Globe*, vydává

RF HOBBY, s.r.o., Praha, č.5/2009, s. 44-50

¹²¹ KOUTSKÝ, P., Top secret, Nové ohromující zbraně: Když smrt přichází nepozorována, *Enigma*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č. 8/2010, s. 16-19

¹²² 5 záhadných nemocí, *Enigma*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č. 8/2010, s. 51-54

Můžeme jen doufat, že by se neujaly názory na rozmnožování těch nejzdatnějších podle mocenských kritérií, jak často ve své knize zdůrazňuje Darwin.¹²³

Objevem složení DNA by mohl člověk zasáhnout do vývoje jedinců tak, aby pozměnil biologické a psychologické vlastnosti.¹²⁴ Změny ve vývoji by byly provedeny náhlým zásahem.

1.5.4 Nebezpečné lidstvo

V současné době se setkávám s obavami lidí, co bude dál. Celosvětová krize, boj o nadvládu, terorismus, výroba zbraní na zničení celé planety, ničení životního prostředí, uctívání moci a peněz.

Boj o zachování jedince, přežití těch nejsilnějších z druhu, to jsou pravidla evolučního vývoje a jsou vlastní všem živým organismům. A člověk stojí na samém vrcholu vývoje.

Co ho může podle evoluční teorie usměrňovat, když jeho rozvažování vyplývá jen z vlastností získaných a zdokonalených ze zvířecích předků? Zastaví ho zájem o druhé? Bude to moc, sláva, peníze co ho k tomu bude motivovat? Nebo to může udělat rozum? Co dělá nasycený a zabezpečený živočich?

Bude vytvářet výhodná spojení, aby mohl vládnout těm méně úspěšným?

Bude si člověk upravovat vrozené prvky chování pro svůj prospěch, stejně jako se bude snažit o získání těch biologických vlastností, které budou pro něj výhodné?

1.5.5 Zdokonalený život

Wells v knize Adam a jeho rod píše: „*Eugenika – výraz znamená dobré zrození. V roce 1907 vznikla v Británii Eugenická vzdělávací společnost. Jejím cílem bylo zlepšit genetický potenciál lidstva pomocí selektivního křížení vhodných jedinců.*

¹²³ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 156,163,165

¹²⁴ GRAHAM, I., *Genetika*, s. 29

*Eugenika začala jako hnutí za sociální osvětu, její cíle byly překrouceny.*¹²⁵ Myšlenky eugeniky byly zneužity A.Hitlerem, ale také Darwin zastával myšlenky o nadřazenosti Angličanů nad ostatními lidmi, žijícími v koloniích Anglie.

Wells tamtéž zmiňuje myšlenky středověkého filosofa Ockhama: *„Ockhamova břitva je přesvědčení středověkého učence, že Bůh a příroda nedělají nic nadbytečně, ale vždy s nejmenší námahou. Máme tedy tady předpoklad, jestliže se příroda mění, má snahu to provést nejsnazší možnou cestou.*“¹²⁶

Z toho nevyplývá, jak to vlastně v evoluci bylo a mělo být. Mým záměrem nebylo přímo vyvracet evoluci, ale zabývat se jen jejími nejasnostmi. Evoluční vývoj je ve všeobecném vědomí podáván jako doložený fakt, i když se stále objevují nové hypotézy, trvá dlouho, než dojde k přeměně zažitých naučených poznatků. Lidé většinou neznají nové směry v evoluci, ale podléhají mediálnímu tlaku. Člověk, kterému se předkládá evoluce jako hotová teorie, většinou věří tomu, co vyčte nebo vidí a slyší. Nemá zájem dále zkoumat pravdivost názorů.

Ke změnám v rámci druhů dochází, druhy se přizpůsobují prostředí, kde žijí, ty které se nedokáží přizpůsobit vyhynou. Zatím nebyly doloženy mezičlánky druhů. Nejsou doloženi předci člověka.

Otázka původu člověka není podle evoluční teorie zatím empiricky doložena.

2 Co dělá člověka člověkem

Darwinova vývojová teorie podle nových nálezů nepřinesla odpověď na vznik člověka. Člověk s ostatními živými tvory sdílí stejné prostředí k životu, je stejně biologicky determinován. Podle zkoumání zoologů živočichové mají podobné schopnosti. Srovnáváním společné linie vznikaly nové obory, které pomohly při objasnění životních zákonitostí.

¹²⁵ WELLS, S., *Adam a jeho rod, Genetická odysea člověka*, s. 26

¹²⁶ tamtéž, s. 38

Problémem zůstává, že všechny tyto obory analogizují své téma a velmi často odhlíží život jako celek. Macintyre v knize *Ztráta cnosti* uvádí: „...moderní doba rozděluje každý lidský život na množství segmentů s vlastními normami a způsoby chování. Práce je tak oddělena od odpočinku, soukromý život od veřejného, společenský od osobního...učíme se myslet z hlediska vzájemných odlišností a nikoli z hlediska jednoty života. Snažíme se analyzovat komplexní jednání a interakce z hlediska jednotlivých složek.....život je víc než jen sledem izolovaných jednání a epizod.“¹²⁷

Obory, které vycházejí z evoluční teorie, řeší problémy z hlediska jednotlivých segmentů. Zejména srovnávání schopností zvířat a lidí jsou vytržena z pravého života. Laboratorní pokusy se zvířaty ukázaly, že máme mnoho podobného, ale zvířata byla vystavena nepřirozenému stavu. Na druhé straně výsledky byly získány rychle oproti dlouhodobému pozorování. To, že ostatní organismy jsou stejně živé jako člověk, je zřejmé, protože dýchají, pro život potřebují živiny, množí se. Člověk má s ostatními organismy biologický základ, s živočichy a zejména savci má podobné psychologické vlastnosti a realizuje se v sociálních vazbách.

Porovnáním vlastností a schopností zvířat a lidí jsem chtěla zjistit, čím se člověk odlišuje a čím je jedinečný.

Co dělá člověka člověkem?

2.1 Porovnání obou přístupů

Nauka o stvoření vypráví o bytosti stvořené, která je součástí Božího záměru. Člověk se učí žít na Zemi, jeho začáteční znalosti nejsou takové jaké má člověk dnes. Honek v knize *Žijí ve víře v Syna Božího* uvádí k začátku života prvních lidí na Zemi „*Tím se ale nevylučuje hospodářský a kulturní primitivní začátek života prvních lidí, kteří měli začít s prací na podmaňování světa.*“¹²⁸

¹²⁷ MACINTYRE, A., *Ztráta cnosti*, s. 238

¹²⁸ HONEK, A., *Žijí ve víře v Syna Božího*, s. 8

Stvoření: Člověk dostal od Stvořitele úkol. Svým svobodným, chybným rozhodnutím přerušil spojení s Bohem, ale stále je ve výlučném postavení, odlišuje se od ostatních organismů a dostává vdechnutou lidskou duši, která je nesmrtelná. Jeho jedinečnými vlastnostmi jsou: podobnost se Stvořitelem, svobodná vůle, důstojnost, rozum, lidská řeč, práce a tvůrčí schopnost, vláda nad světem a ostatními tvory, mravní zákony v člověku utvářené svědomím, vztah mezi mužem a ženou.¹²⁹

Evoluce: Člověk se podle této teorie vyvinul z prvotních jednobuněčných organismů jako ostatní živočichové. Podle této teorie je člověk posledním článkem ve vývoji a má být nejdokonalejší. Jeho tělesný vzhled je přizpůsoben tak, aby byl pro něj, co nejvýhodnější, psychické schopnosti jsou zdokonalené schopnosti zvířat. Mravní základy se utváří společnostmi, kde platí přirozené zákony těch nejlepších.

I když není prokázáno jak člověk přišel ke svému odlišnému fyzickému vzhledu, řadu psychických funkcí sdílíme především se savci. Odlišnost člověka se ukazuje v duchovnosti, kterou evoluční teorie vyvozuje z psychických vlastností. Duchovní život nemá žádný jiný živočich a zřejmě nemá ani potřebu. Živočich žije účelně, ale konzumně. Jeho snahou je dosažení slasti a vyhýbat se utrpení.

2.2 Odlišnost člověka

Člověk je živá bytost, proto je posuzován z hlediska přírodních věd. Přírodní vědy jsou empirické a zkoumají člověka z pohledu antropologických speciálních věd.

Stačí k posouzení člověka jen hledisko vědy?

Anzenbacher v Úvodu do filozofie kapitola 5 uvádí: „*I kdyby byly dána odpověď na všechny možné otázky, ...zůstávají nedotčeny problémy našeho života.*“¹³⁰

¹²⁹ BOUBLÍK, V., *Teologická antropologie*, s. 29-42

¹³⁰ ANZENBACHER, A., *Úvod do filozofie*, s. 187

Pokud budeme posuzovat člověka podle fyzického vzhledu, od zvířat se odlišuje tím, že je mnohem méně vybaven na dané prostředí. Anzenbacher tamtéž: „...zvíře se v daném prostředí orientuje, ale člověk je odsouzen k tápání.“¹³¹

Odlišnost podle fyzického vzhledu:

vzpřímená postava, postavení a orientace hlavy, odlišný tvar lebky, dvojesovité zakřivení páteře, horní končetina s vytvarovanou rukou a výraznými prsty, dlouhé dolní končetiny, rázovitá chůze po chodidlech a patě, znaky pohlavního rozlišení, téměř holá kůže s chlupy a potními žlázami, vlasy a vousy, které stále rostou do délky, obličejová část má výrazný nos, bradu, masité rty a ušní lalůček, zuby a čelisti

Odlišnost v psychických schopnostech:

mozková činnost, rozum, myšlení a paměť, řeč, abstraktní vnímání, svobodná vůle, morální zásady (svědomí, ctnosti, ale i neřesti), práce a tvůrčí schopnost, plánování činností, vztah mezi ženou a mužem, výchova dětí, vztah k rodičům, uvědomování si sebe v časové linii¹³²

2.3 Mozek a komunikace

Lidský mozek je svojí stavbou nejdokonalejší z živočišných mozků, není plně známa jeho činnost. U člověka jako jediného z druhů se vyvinula řeč, která neslouží k jednoduchému popisu situace, ale vyjadřuje složité obsahy daných skutečností.

2.3.1 Činnost mozku

Podle evoluce mozek člověka má všechny tři typy mozku, které jsou u živočichů známy, tyto tři mozky v jednom jsou na sobě závislé, ale zároveň si zachovávají vysoký stupeň nezávislosti.

¹³¹ ANZENBACHER, A., *Úvod do filozofie*, s.191

¹³² HERMANN, R., *God, Science and Humility, Ten Scientists Consider Humility Theology*, AYALA, F., kapitola 5 *The Limits of Knowledge and the Hope for Progress*, s. 35-36

Plazí – paleencefalon - úroveň pudová

Savčí – neencefalon (úroveň savců) – vědomé vnímání a volní akce

Lidská – neokortex – úroveň centra nejvyšší mozkové činnosti, sdružuje centra motorická, oblast řeči a velké oblasti asociací ¹³³

V tomto rozlišení podle evoluce se zapomíná na druhy, které mají reflexy, instinkty, vnímání, cítění, učí se a jejich mozek není ani plazí.

2.2.2 Komunikace a lidská řeč

Podle vývojové teorie v našem mozku došlo během doby ke dvěma velkým změnám. Jsou neoddělitelně propojeny s těmi zřeteli našeho chování, které nás odlišují od zvířat a činí lidskými: vyvinul se nám velmi velký čelní lalok, zdokonalili jsme svaly ruky(prsty) a svaly potřebné pro komunikaci (můžeme vytvořit větší repertoár zvuků než kterýkoliv druh).¹³⁴

Lidská komunikace: upřednostňuje verbální formu. Neverbální komunikace je zprostředkovaná především opticky, tvoří téměř 80 % informací. Člověk používá ustálené grafické symboly. Vybíral v Psychologii lidské komunikace píše „*V podstatě lze říct, že nelze nekomunikovat, protože řada informací, je sdělována neverbální formou a vlastně i to, že s někým nechceme komunikovat, už něco významově oznamuje.*“¹³⁵

Člověk komunikuje pomocí slov a rozvinutých vět, které sdělují velké množství informací v souvislostech. Zvládnutí víceslovných vět, jaké umí už dvouleté dítě, pochopení větné skladby, se objevila jen u člověka. Žádný šimpanz nemá schopnost zvládnout složité syntaxe, které jsou potřebné pro krátkodobou paměť.¹³⁶

¹³³ BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 21

¹³⁴ GLASS, J.D., *Zvíře v nás*, str. 87-88

¹³⁵ VYBÍRAL, Z., *Psychologie lidské komunikace*, s. 67

¹³⁶ WELLS, S., *Adam a jeho rod, Genetická odysea člověka*, s. 113

Lidé se smyslovým postižením zraku nebo sluchu více využívají i jiné komunikace než verbální. V některých situacích se může uplatnit využití dalších projevů neverbální komunikace. Lidé ohroženi stresem, strachem se více potí, jsou neklidní. Lidé, kteří mají zlost hovoří s jinou frekvencí a dikcí u téhož obsahu a zaujímají odlišné postavení těla, mění výraz v obličeji.

Komunikace zvířat: V Encyklopedii obecné psychologie profesora Nakonečného stojí: „*Společensky žijící lidé a sociálně žijící živočichové spolu komunikují, tj. sdělují si určité informace, které jim usnadňují orientaci v životním prostředí a vzájemné interakce.*“¹³⁷ Získávání informací dává možnost živočichům výběrově reagovat na okolí. Jakýkoliv pohyb je poskytnutí informace. Informace jsou záměrné a nezáměrné. U zvířat používáme termín signál. Rozlišujeme je na jednoduché, jednoznačné a analogní, které prozrazují motivaci vysílajícího. Volba způsobu přenosu signálu závisí na výkonnosti smyslů a na situaci.¹³⁷

Druhy zvířecích signálů: pachové signály, dotykové signály, zvukové signály, optické signály¹³⁸ Signály jsou srozumitelné nejen pro určitý druh, ale jiné druhy si této komunikace všímají a reagují na ni.¹³⁹

Srovnání komunikace zvířat a lidí: se odlišuje i shoduje. Zatím nejsme plně schopni vyhodnotit komunikaci zvířat. Nerozumíme zvukovým signálům, některé ani nevnímáme (jiná frekvence). Při neverbální komunikaci jsou některé signály lépe pochopitelné, možná je máme i shodné, při hrozbě nebo přátelském jednání, ale s určitostí se také nedají vyhodnotit. Dotykové a pachové signály v komunikaci člověka bych zařadila do oblasti vnímání. Člověk nemá tak vnímavý čich jako zvířata a fyzický kontakt podléhá určitým společenským pravidlům a normám dané kultury ve společnosti.

¹³⁷ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 69

¹³⁸ VESELOVSKÝ, Z., *Chováme se jako zvířata*, s. 160-184

¹³⁹ FRANCK, D., *Etologie*, s. 186

2.3.3 Srovnání komunikace

Komunikace z hlediska stvoření: člověk se projevuje na základě daru řeči, který dostal od Stvořitele. Bible „.....každý živý tvor se měl jmenovat podle toho, jak jej nazve. Člověk tedy pojmenoval všechna zvířata a nebeské ptactvo i všechnu polní zvěř.“¹⁴⁰

Komunikace z hlediska evoluce: u lidí vyvinul složitý systém zvukového projevu, který se měl vyvinout z jednoduchých zvířecích zvuků. Do jaké míry měli předci schopnost mluvení není jasné, protože současní lidoopi tuto schopnost nemají. Podle neurobioložky G. Konopka mají opice a lidoopi svou němost v genech. Za vším stojí gen FOXP2, kdy mutacemi vznikají složité přepisy a podle toho se při této mutaci objevila první řeč.¹⁴¹

Se vznikem řeči souvisí i grafické zpracování slov. Člověk, který se začal trvale usazovat na některých místech, potřeboval mít záznamy o prostředí, podnebí, zdrojích, nebezpečí, vynalezl jinou formu komunikace – písemný projev, nejprve ve formě obrazů, později obrazových symbolů. Lidská řeč je velmi bohatá na popisování objektů a jevů. Otázkou je, proč se člověk, přirozeným výběrem, zbavil části neverbální komunikace. Evoluční teorie předpokládá, že s napřimováním postavy se u člověka vyvinul lepší zrak na úkor jiných smyslu (čichu), ale predátoři musí mít všechny smysly v pohotovosti. Člověk má horší smysly než mají zvířata, která reagují instinktivně, nahrazuje to tím, že pracuje se zkušenostmi druhých lidí.

2.4 Vnímání, chování

Mozek je napojen na smysly. Propojením smyslů a mozku jedinci vnímají a rozlišují okolní svět. Každý vnímá svět trochu jinak, v každém je specifický obraz

¹⁴⁰ Bible, 1Gn 19,20

¹⁴¹ ANDRLE, M., Opice mají svou němost v genech , 21. STOLETÍ, vydává

RF HOBBY, s.r.o., Praha, s. 63

srov. DE WAILLY, P., *Hovory se zvířaty*, s. 13

skutečnosti. Základem jsou poznávací procesy, které se skládají z počitků a vjemů (asociace mnoha počitků). Jedinec na ně reaguje specifickým chováním, které je regulováno psychickými funkcemi. Vjemy jsou posuzovány na základě osobních zkušeností, ale i učení a motivací.¹⁴²

2.4.1 Vnímání

Profesor Nakonečný v Encyklopedii obecné psychologie uvádí: „*U člověka se vytváří vnitřní modely situace na základě individuálních operací s konkrétními předměty a označování předmětů určitými pojmy. To je umožněno úzkým spojením vnímání a paměti, ve vnímání specificky lidských významů*“.¹⁴³

Základní potřebou organismu je orientace v prostředí a situaci. Smyslové orgány některých druhů zvířat umožňují vnímat i takové dimenze skutečnosti, které jsou pro člověka nedostupné. O možnosti vnímání zvířat a vlastně i člověka nemají vědci zatím přesné představy, podle průzkumů živočichové citlivě reagují na elektrický proud, magnetismus, změny infračerveného světla a další jevy.¹⁴⁴

Spojování vnímání skutečnosti a zkušenosti se nazývá asociace. Důkazem, že ji používají zvířata, byly pokusy behavioristů a I. P. Pavlova. Člověk má mnohem obsáhlejší asociace. Asociační zákony pracují s podobností, protikladem, prostorovým a časovým vztahem.¹⁴⁵

Podle etologů zvířata, ale také lidé jednájí v mnoha situacích mechanicky, řídí se instinktem a naprogramovaným zvykem. Zvířata pociťují bolest, strach, ale také radost, přátelství, žárlivost, hněv, soucit, respekt, smutek, zoufalství. Vnímání zvířete

¹⁴² BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 90

¹⁴³ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 388

¹⁴⁴ ADLEROVÁ, I., Vidí vaše kočka duchy vašich prapředků? 21. *STOLETÍ*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č. 2/únor/2011, s. 86-88

¹⁴⁵ SCHMIDBAUER, W., *Psychologie, lexikon základních pojmů*, s. 16

je podobné vnímání člověka: uspokojování potřeb a vyhýbání se bolesti, zvířata žijí emociální život.¹⁴⁶

Srovnání vnímání živočichů a lidí: zvíře vnímá okolní svět smyslově a na základě zažitých skutečností. Jednání zvířete přitom vychází z instinktivních podnětů, které spojuje se známým prostředím. Zvíře nemá schopnost globálně uvažovat v souvislostech. Vnímání člověka úzce souvisí s vědomím sebe v souvislostech, na stejný podnět nemusí být stejná reakce. Chování člověka je limitováno společenskými a vnitřními normami.

2.4.2 Chování, instinkty, postoje, emoce

Chování zahrnuje biologické prvky, které jsou ovlivňovány genetickými programy, životním prostředím a učením jednotlivých organismů.¹⁴⁷ Podle Veselovského se chování zvířat dělí na obranné a průzkumové.¹⁴⁹

Instinkty jsou vrozené biologicky účelné vzorce chování, které jsou stereotypní, ale druhově specifické. U některých instinktů se jedná o vnitřní hormonální vyladění organismů. Instinkt u zvířat je účelné chování, kdy se zvíře přizpůsobuje prostředí. Lidský instinkt probíhá také jako spontánní reakce.¹⁵¹ Podstatný znak instinktu: je vrozený, nenaučený, je podmíněn vnitřním vyladěním organismu, je druhově specifický a je průběhově stálý.¹⁵⁰

Postoje jsou naučené tendence lidí chovat se v dané situaci jistým způsobem. Je to nervová pohotovost k jednání, naučená predispozice (jednat, vnímat, myslet a cítit) chovat se určitým způsobem, která vychází ze zkušenosti. Každý jednatel má individuální systém postojů. Ustálené způsoby v chování lidí v daných situacích

¹⁴⁶ BEKOFF, M., *Na zvířatech záleží*, s. 77-86

¹⁴⁷ FRANCK, D., *Etologie*, s. 85

¹⁴⁸ VESELOVSKÝ, Z., *Chováme se jako zvířata*, s. 40

¹⁴⁹ SCHMIDBAUER, W., *Psychologie, lexikon základních pojmů*, s. 65

¹⁵⁰ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 60-62

nazýváme zvyk. U zvířat se objevují zvyky jako opakované, naučené podněty nebo úkony. Jedinci většinou reagují na velmi silné zážitky, které často bývají spojeny s emocemi.¹⁵¹

Emoce jsou psychologické jevy, subjektivními zážitky, vystupují spontánně, každá emoce má svůj protiklad a intenzita prožívání se mění. Základní dimenzí emocí je určitá intenzita příjemného nebo nepříjemného pocitu. Filozof H. Spencer usuzoval, že libost je spojená s prospěchem a nelibost s nepospěchem. Pocity jsou závislé na stavu potřeb, na jejich aktuálnosti.¹⁵²

S tím se nedá plně souhlasit, protože člověk podstupuje řadu nepříjemných situací, kdy očekává prospěch. Také zvíře, které se v nepřízni počasí schová a bude hladovět, má větší šanci přežít. Z mého pozorování: při velmi silném sněžení vrabci zůstávali schováni i celý den. Teprve, když husté sněžení přestalo, se slétali ke krmítku.

2.4.2.1 Hledání slasti

Hedonismus – slast jako jediné dobro. Lidé jsou v každodenním životě motivováni hledání slasti dobra. Bohatství, sláva, úspěch jsou prostředky, jak dosáhnout tohoto cíle. Veškeré lidské úsilí bude tím motivováno. Nebezpečí spočívá v tom, že se zapomene na dosažení dobrého života a prostředky se stanou cílem. Jedinci budou hromadit bohatství, vyžadovat slávu, místo dosažení slasti začnou strádat. Hedonismus narušuje morální cítění.¹⁵³

Pokud bychom převedli myšlenky o dosahování slasti do evoluční teorie, snaha o dosahování individuální slasti, by znamenala, že by jedinec nejednal prospěšně pro druhé v rámci fungující skupiny. Podle Epikúra by člověk měl žít umírněně. Měl předek člověka, v případě napadení predátorem, k tomu vůbec čas? Mohl se rozhodovat nebo volil zavedenou praxi?

¹⁵¹ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 217

¹⁵² tamtéž, s. 25

¹⁵³ POPKIN, R. H., STROLL, A., *Filozofie pro každého*, s. 29-32

Zvířata rozlišují mezi dobrým a špatným. Vydání energie není dobré, ale při útoku nebo útěku, při záchraně života, lovu je potřebné. Boj jako takový není nikdy jednoznačně dobrý, protože může přinést porážku, poranění, někdy je nutný. Existují základní emoce: hněv, strach, odpor, smutek, radost, spokojenost, sexuální vzrušení, které mají své opodstatnění v chování jedinců.¹⁵⁴ Jaký by byl boj bez patřičné emoce, jaký by byl útek beze strachu. S emocemi souvisí vnitřní vyladění organismu, bez kterého by jedinec nemohl existovat. Dá se říci, že emoce mají ochranný a stimulující charakter pro naše jednání. Jejich množství je řízeno u člověka rozumovou činností, ale chladné uvažování bez emocí není lidské.

2.4.3 Srovnání chování

Podle Darwina projev emoce byl původně účelnou reakcí. Instinktivní jednání jsou pro přežití druhu stejně důležité jako fyziologické struktury a proto podléhají selekci. Etologie ovlivnila sociobiologii zkoumající existenci vrozených, pudových způsobů chování.¹⁵⁵

Podle stvoření - člověk jako bytost rozumová by neměl být ve vleku svých potřeb a pudů. V každé situaci by si člověk měl uvědomovat, kým je ve vztahu k ostatním lidem a společnosti. V každé společnosti existují normy soužití. Protože normy společnosti nemusí být vždy v souladu se zájmy jednotlivců nebo i většiny, měly by normami být takové základy, které jsou nadčasové a platné pro všechny lidi. Nadčasovými normami jsou ctnosti, Desatero a mravní odkaz Ježíše Krista.¹⁵⁶

Emočnost člověka se shoduje se smyslovým cítěním zvířete jen geneticky, ve své specifické podobě se liší, protože jednání člověka vždy někam směřuje a člověk nesmí podléhat jen dílčím cílům. Člověk by neměl mít jen pouhé jednoduché reakce, ale vnímat skutečnost v návaznosti na životně důležité obsahy, odstraňovat emocionální zmatek, být trpělivý a vychovávat sebe sama.¹⁵⁷

¹⁵⁴ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 36

¹⁵⁵ tamtéž, s. 32

¹⁵⁶ *Život z víry*, s. 35

¹⁵⁷ LOTZ, J. B., *Vědění a láska*, s. 50-51

2.5 Otázka ctností

Je otázkou, jestli naši prapředkové vůbec nějaké ctnosti měli nebo se řídili: urvi, co můžeš. Vznik ctností se spojuje se společnostmi, kde již bylo dostatek zdrojů a lidé nemuseli denně vyhledávat potravu ve strachu o život. Protože vývojová teorie předpokládá, že veškeré svoje schopnosti odvozujeme od zvířat, budu se snažit nalézt nějakou odpověď. Zvířata, která vnímají, rozlišují, rozhodují se a učí se, komunikují a mají paměť, mají rituální soužití ve skupině, podléhají především instinktům.

Je možné překonat instinkty, emoce a chování jen přirozeným výběrem?

Mohlo by dojít k takové situaci, kdy se na základě instinktů a emocí bude vybrán jiný způsob chování, než vychází z živočišné přirozenosti?

Jaké vlastnosti měl mít první hominid, které by byly skupinou oceňovány?

Jako první by to měla být předvídavost a schopnost úsudku při setkání s něčím novým. Jako druhá schopnost zabezpečit tlupu dostatkem zdrojů (potravy a místa k přežití podnebných vlivů) a proti nepříteli. Třetí by byla nesobeckost, dělení se o omezené zdroje potravy a ochrana slabších ve skupině. A nakonec nepodléhat prudkým emocím a reakcím ve vztahu k ostatním.

Z těchto mnou předpokládaných vlastností měly vzniknout v kulturních společnostech oceňované ctnosti: moudrost, statečnost, spravedlnost a umírněnost.

Zamýšlím-li se, zda jsou tyto ctnosti vlastní zvířatům, ze kterých máme pocházet, tak vlastně nevím, kdy je zvíře statečné, moudré, spravedlivé a mírné.

I když byly tyto vlastnosti některým zvířatům prisuzovány, moje domněnka je, že neprávem, protože zvířata jednají především instinktivně. Mají určité myšlení, chrání své smečky, mláďata, území, ve smečce se dělí o potravu a ke svým potomkům jsou velmi tolerantní. Instinktivní chování ve skupině podléhá vztahům a rituálům.

Ctnosti člověka jsou ve své podstatě jiné, protože instinktivní chování je regulováno rozumem.¹⁵⁸ Pokud bychom shledávali ctnosti pouze tím, co je pro nás příjemným, slastným a užitečným, už bychom je nemohli definovat jako ctnosti. Měřítko ctností by bylo stanoveno člověkem jakožto živočichem, který preferuje příjemné a užitečné a nic víc.

2.5.1 Vznik ctností podle evoluce

Macintyre v knize *Ztráta ctností* uvádí: „*Naše biologická přirozenost jistě determinuje veškeré naše kulturní možnosti: nicméně člověk, který má pouze biologickou přirozenost, je stvořením, o kterém nevíme nic.*“¹⁵⁹

Rozbor ctností z hlediska evoluce: je otázka, co jsou z hlediska evoluce. Je to snaha o dobrý život. V přírodě se to rovná přežití. A to muselo platit i pro prapředky.

Jak se u nich vůbec mohly ctnosti objevit? Mají zvířata ctnosti?

Je zvíře rozumné? Zvíře je schopno rozhodování na základě motivace, má paměť. Zvíře se chová účelně, vše platí, pokud není pod vlivem silných motivů nebo emocí.

Jak se může rozumnost odrážet v přirozeném vývoji? Rozumnost nebo moudrost v evoluci bude opatrnost, prozíravost nebo obezřetnost. Je jedinec rozumný jen sám za sebe nebo i za druhé? Podle evolučního vývoje, ten více rozumný, by prozíravě zvolil takovou formu překonání překážek, které slabší nemohou zvládnout.

Spravedlnost podle evoluce znamená, že nejsilnější má nejvíc. Nakonec je největší, má největší tesáky a drápy nebo vlastně je vůdce.

Je spravedlivé, že ti slabí se ještě více oslabí? Samozřejmě, z hlediska přirozeného vývoje nejslabší články zákonitě zanikají a tím se ušetří zdroje pro ty silné.

¹⁵⁸ SPAEMANN, R., *Základní mravní pojmy a postoje*, s. 16

¹⁵⁹ MACINTYRE, A., *Ztráta ctností, K morální krizi současnosti*, s. 190

A nemůže to u člověka vést k řízené selekci?

Statečnost není jen ochrana, ale také správný postoj k obtížím.

Má cenu z hlediska zvířete riskovat jako nejsilnější život nebo zranění pro druhé? Ano, pokud to pro jedince má smysl, je to výhodné nebo se jedná o soupeře stejně silné.

Z hlediska přirozeného vývoje má se statečnost projevovat jen fyzickou silou? Nebo tam zahrneme i vytrvalost k překonání obtíží? A kdo přežívá, ten statečný nebo ten kdo se statečně skrývá a chová vypočítavě?

Může být zvíře za všech okolností mírné? Nemůže. Ve světě zvířat jsou situace, se kterými se ještě nesetkalo, nemá zkušenost a tedy i možnost na ně reagovat přiměřeně.

Mohl by člověk v přirozeném vývoji reagovat mírně? To znamená nedrat se o jídlo, o teritorium a partnera? Umírněnost v chování by mohlo být pouze při zajištění základních potřeb. Mezi základní potřeby patří zajištění potravy, prostoru a bezpečí. Zvířata jen v době dostatku a bezpečí jsou tolerantní k sobě navzájem ve skupině, ale i k odlišným druhům. Naopak v době nouze mají zvířecí skupiny jasná pravidla o potravě, rozmnožování. Zvířata, která žijí samotářsky, jednají někdy i ztrátově, vydají energii na lov, ale nemají štěstí, nic neuloví, tedy energie byla vydaná zbytečně.

Přírodní výběr a ctnosti nejsou v souladu. Přírodní výběr ukazuje na sobecké jednání, na jehož základě lze přežít.

V kulturní společnosti lidí jsou skutky, které lze klasifikovat jako hřích.

Jsou zvířata hříšná?

Je pýcha, hněv, nenávisť, lež, lakota, smilstvo a obžerství zvířatům vlastní?

Tak, jako zvíře si neuvědomuje ctnosti, neuvědomuje si svoje chování jako hřích. Říkat, že pokud jsme hřešili, jednali jsme pudově, nás vlastně řadí na vývojovém stupni ještě níž než zvířata. Proto se mi zdá, že přirozeným výběrem se nemohu dostat k základům morálního chování, které by mohly být odvozovány z něčeho jiného než ze strachu.

Nesmyslným shledávám evoluční stanovisko pro vznik víry. Tím, že se lidé báli přírodních jevů, si vymysleli Boha. Je to možné ověřit u přírodních národů, které si stále zachovávají své zvyky z minulosti, jejich život se odvíjí v souladu s přírodou a umí si poradit v každé přírodou způsobené situaci. Jediné, co jim je nepochopitelné, je konzumní společnost současných lidí. Tito lidé věří v přítomnost vyšší síly, která je součástí všeho a také ke všemu okolnímu mají posvátnou úctu. Žijí v pokoře a shodě spolu navzájem, neznají strach z neznámého světa, který je obklopuje. Nepotřebují žádný majetek, cokoliv potřebují dostanou z přírody od nejvyšší síly, když o to požádají. Vědci předpokládají, že tímto způsobem, žili i první lidé.¹⁶⁰

2.6 Vědomí, svobodná vůle a svědomí

Otázka vědomí je složitá, každý člověk si uvědomuje, co je vědomí, ale dost dobře to neumí popsat. V Encyklopedii psychologie profesora Nakonečného je vědomí podle C.Wernicka :

- 1) vědomí vlastního těla
- 2) vědomí okolí
- 3) vědomí sama sebe

Podle filosofického označení:

- 1) vím, že vím
- 2) vím, že jedním¹⁶¹

Člověk si je vědom svého bytí a svého „já“, které zahrnuje sebereflexi, získané znalosti a zkušenosti, význam pojmů, uvědomování si změn.

Ve vztahu ke zvířatům profesor Nakonečný v Encyklopedii obecné psychologie na s.71 uvádí: „...z obecného pojetí vědomí jako biologického jevu, nemůžeme ohraničovat vědomí jen na lidskou psychiku“¹⁶²

¹⁶⁰ MORGANOVÁ, M., *Poselství od protinožců*, s. 52

¹⁶¹ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 90

¹⁶² tamtéž, s. 71

Zvíře má vědomí vlastního těla, okolí. Filosofické hledisko zvířete zda ví, že ví, nejsem schopná posoudit.

2.6.1 Vědomí

Podle evoluce vědomí člověka se vytvářelo z vnímání konce života. Beneš, v knize *Homo Sapiens Sapiens* uvádí : „...*vědomí se nejlépe odráží ve vnímání smrti. Předchůdci člověka nejprve smrt vnímali jako náhodný jev, později se jí báli. Nakonec smrt získala nezastupitelné místo v cyklickém vnímání času.*“¹⁶³

Smrt se jistě dotkla vědomí pravěkého člověka, ale tvrzení, že pravěký člověk vnímal jen jako náhodu a pak se začal smrti bát, se mi zdá nepravděpodobné. Jaký by měl smysl získaný strach ze smrti, když smrt byla součástí běžného života? Staré nebo nemocné zvíře se chová jinak než zvíře mladé, zdravé. Vnímá, že mu ubývají síly, cítí bolest, má strach. Všimá si, že člen jeho smečky už není, protože ho nevidí, necítí, nemůže se ho dotýkat. Někteří etologové se domnívají, že zvířata vnímají smrt.¹⁶⁴

Co tedy odlišuje člověka od zvířat? Je to vědomí své konečnosti?

Od doby, kdy si člověk uvědomuje sebe, své okolí a časovou linii, je to smrt.¹⁶⁵ Smrt, která je spojená s rituály a péčí o zemřelého. Žádné zvíře se nestará o hrob svých předků ani nemá potřebu posmrtného zabezpečení. Rituály, které souvisí s úctou k mrtvým, jejich tělům a hlavně duším, jsou to, co nás odděluje. Budování památných míst a jejich nedotknutelnost existuje jen u lidí. Dochované nálezy ukazují, že významným jedincům, již v pravěku, byly do hrobů dávány dary pro posmrtný život.

Myslím si, že naši prapředci spíše věřili, že se jednou navrátí zpět do života. Vědcům

¹⁶³ BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens , Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 89

¹⁶⁴ BEKOFF, M., *Na zvířatech záleží*, s. 80

¹⁶⁵ ROUSSEAU, J. J., *O původu nerovnost mezi lidmi*, s. 40

se nepodařilo stanovit okamžik, kdy v lidské evoluci došlo ke vzniku vědomí.¹⁶⁶

Vědomí zvířat: obecně se uznává, že zvíře žije od okamžiku k okamžiku, nevnímá svůj život jako celek, není schopno si uvědomit začátek svého života ani jeho konec.¹⁶⁷ Uvědomuje si protiklad mezi dobrým a špatným. Uvědomuje si sebe, své okolí, své druhy. Uvědomuje si své činy. Jeho výchozí motivace směřuje k uspokojení nějakého podnětu, potřeby.

Pokud budu uvažovat podle stvoření, zvířata mají své nezastupitelné místo na Zemi. Sdílí s člověkem životní prostor a Stvořiteli na nich záleží (Noe). Člověk má nad nimi moc, ale zároveň má být jejich ochráncem.

Podle přírodních národů jsou lidé, zvířata a rostliny součástí jednoty. Lidé dostávají z přírody to, co potřebují. Každý den žádají a věří, že jim bude vyhověno. Za poskytnuté věci děkují. Způsob jejich jednání k zvířatům je jako rovný s rovným.¹⁶⁸

Vědomí ve stvoření je spojováno s lidskou duší. Honek v knize *Žiji ve víře v Syna Božího* uvádí: „*Předností lidské bytosti je, že poznává a ví. V tom je jeho síla.*“¹⁶⁹ Součástí vědomí jsou skutky a svobodná vůle. Když první lidé snědli ovoce ze stromu poznání, uvědomili si, že zhřešili. Byli vyhnáni z ráje a propadli smrti, ale nepřišli o nesmrtelnou duši, svobodnou vůli a důstojnost. Ve stvoření je vědomí součástí člověka od začátku jeho bytí.

Lidský skutek je něco, co je vykonáno specificky lidským způsobem. Z tohoto hlediska je i nelidský skutek lidským skutkem, protože člověk jako jediný je nadán rozumem a možnostmi se svobodně rozhodnout.¹⁷⁰

¹⁶⁶ BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 90

¹⁶⁷ SPAEMANN, R., *Štěstí a vůle k dobru*, s. 200

¹⁶⁸ MORGANOVÁ, M., *Poselství od protinožců*, s. 52

¹⁶⁹ HONEK, A., *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 29

¹⁷⁰ tamtéž, s. 30

2.6.2 Svobodná vůle

Frankl v knize *Vůle ke smyslu* píše: „...člověk je bytost, která sama o sobě rozhoduje, pak člověk začíná právě tam, kde opustil naturalismus!“¹⁷¹

Frankl se během uvěznění v koncentračním táboře setkal s mnoha lidmi, které čekal stejný úděl. Práce, hlad, nemoc a smrt. V mezních situacích někteří podleli strachu tamtéž: „...začali být pudovými tvory, ztráceli své lidství, svoji svobodnou vůli a důstojnost, dostávali se na nižší stupeň. U jiných se naopak projevil vnitřní postup. V koncentračním táboře je objevuje hodnota života a hodnota člověka, podstatná transcendentnost, bezpodmínečná smysluplnost, která v sobě zahrnovala i smysl utrpení, oběti a smrti.“¹⁷²

Jestliže se v evolučním vývoji nepodařilo najít dobu, kdy se u člověka objevuje vědomí jako reflexe sama sebe, je možné, že člověk může mít svobodnou vůli získanou vývojem? A v kterém okamžiku by se u něj projevila?

Svobodná vůle u zvířat: Zvířata se svobodně rozhodovat nemohou. Jejich činnosti jsou řízeny pudy a nebo je jejich chování podřízeno skupinovému tlaku. Nebo je možné najít u zvířat nějaké etické základy chování?

Přestože u nich můžeme obdivovat některé schopnosti, které podle evoluce člověk pravděpodobně zapomněl, myslím si, že ne. Pes, který je schopen se naučit mnohému, se chová podle základních vrozených vlastností. Realizuje se ve smečce, kde platí pravidla, zvyky a skupinové zákony. Totéž platí při soužití s člověkem, poslouchá vůdce smečky a podřizuje se jejím zákonům. Kočka si zachovává svoji individualitu ve vztahu k člověku. Z mého pozorování, vyplývajícího ze soužití s oběma druhy, pes stojí o projev pozornosti, protože je tak zvyklý ze svého původního prostoru, který sdílel s ostatními, kočka si vybírá, kdy se jí bude projevovat pozornost. Jedná podle svých biologických potřeb a naprosto se nehodlá podřizovat. Vypadá to, jakoby

¹⁷¹ FRANKL, V. E., *Vůle ke smyslu*, s. 63

¹⁷² tamtéž, s. 65-66

jednala ze svobodné vůle, ale jedná pudově. Tím se nevyklučuje kladné prožívání emocí u obou druhů ve vztahu s člověkem.

Podle evoluce: svobodná vůle měla vznikat jako vlastnost, která je pro člověka přínosem. Jenže se svobodnou vůlí souvisí také rozhodování a zodpovědnost za své činy. Člověk je tvor společenský a v každé společnosti jsou určené zákony, má rozhodovat ten nejschopnější. Wright v knize *Morální zvíře* uvádí, že v lidské společnosti existuje hierarchické rozvrstvení jako ve zvířecí: *„Rozvrstvení je součástí stavby společnosti. Společnost pak může působit dojmem, že ji sestavil někdo, kdo dával přednost pořádku před svobodou. Nadřízenost a podřízenost jsou dvě geneticky dané strategie, úspěch záleží na poměrném zastoupení. Strategie nadřízenosti se vyplácí pouze tehdy, když je dostatek podřízených.“*¹⁷³

Může tedy z evolučního hlediska mít člověk svobodnou vůli?

Ve zvířecím společenství platí, že velí ten nejschopnější. Každé zvíře má určeno svou roli a tu také plní. Ve společenství zvířat platí, že jedinec, který by byl natolik nepřizpůsobivý, by byl odehnán nebo potrestán. Utvářela-li se společnost předků člověka na základě příbuznosti ke zvířatům, musí zákonitě v takové společnosti platit i stejná pravidla. Společensky žijícím zvířatům velí alfa jedinec, který dohlíží na pořádek. A naši předkové žili ve společnosti.

Neznáme ovšem kritéria pro přírodní výběr prapředků, zda to byla odvaha, bystrost, síla, moudrost nebo riskování, vyhýbání se střetům, donucování z převahy síly nebo vychytralost?

Bylo to shodné s dnešním výběrem? Svoboda rozhodování a odpovědnost nebo podléhání skupinovému tlaku bez zodpovědnosti?

Svobodná vůle z hlediska evoluce by se spíše pohybovala mezi linií slast – strast. Člověk vyžaduje svá práva, vzniklá skupinovým soužitím. Povinnosti vyplývající

¹⁷³ WRIGHT, R., *Morální zvíře, Proč jsme to, co jsme*, s. 233

ze skupinových norem někdy nechce plnit, snaží se získat pro sebe určitá privilegia, výhody a tím narušuje rovnost k druhým.

Rousseau předpokládal, že k nerovnosti mezi lidmi dochází se vznikem vlastnictví, kdy člověk potřebuje pomoc druhého, aby si zvětšil svoje pohodlí. Tím také člověk ztrácí volnost.¹⁷⁴ Potřeba podpory druhých omezovala svobodné rozhodování, člověk se dostával pod vliv druhých lidí. Tak se mohlo stát, že vzniklá skupina mohla potlačovat platné normy a zavádět svá pravidla, která utlačovala druhé. Ochranou má být svědomí. Pokud selžou vnější zákony, má platit zákon vnitřní.

Způsob chování přírodních národů je svobodný, víra v nadpřirozenou tvůrčí sílu způsobuje, že vše, co se kolem nich děje, má svůj význam a smysl. Jejich vnímání světa je jiné než naše. Nejsou podřízeni vlastnictví, nadvládě, rozmarům přírody. Každý člověk má nějakou schopnost, kterou stále rozvíjí. Tito lidé nejsou necivilizovanými barbary a divochy, nejsou nijak zaostalí, jen žijí jinak. Přesto, že žijí naturalisticky, nepodléhají jen pudům a emocím.¹⁷⁵

Stvoření: Honek v knize *Žiji ve víře v Syna Božího* uvádí, že první lidé měli: „...svobodnou vůli, řeč a oči, uši a srdce jim dal na myšlení. Naplnil je rozumovou rozvahou a ukázal jim dobro i zlo. Své oko vložil do jejich srdcí.“¹⁷⁶ Člověk se tedy rozhoduje na základě svobodné vůle. Správnost jednání se odráží v srdci, které je sídlem svědomí.

2.6.3 Svědomí

Podle Darwina: vznik svědomí mělo vyvinout jako lítost, zahanbení z reakce druhých a touze po ocenění. Podle toho člověk se rozhoduje, jak bude v budoucnu jednat.

¹⁷⁴ ROUSSEAU, J. J., *O původu nerovnost mezi lidmi*, s. 68

¹⁷⁵ SMITH, H., *Světová náboženství*, kapitola IX, s. 232-243

¹⁷⁶ HONEK, A., *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 8

Darwin v knize *O původu člověka*: „*Povaha a síla pocitů, kterým říkáme lítost, zahanbení, zkroušenost a výčitky svědomí, jsou zřejmě závislé nejenom na síle přemoženého instinktu, ale částečně i na síle pokušení a ještě mnohem častěji na názoru našich bližních.*“¹⁷⁷

Tento předpoklad vzniku svědomí byl kritizován již Darwinovy současníky. Darwin to odmítal s tím, že neví, co je přesně myšleno: „...*výčitkami svědomí a nenalezl přesnější definici, než že představují vyšší stupeň lítosti.*“¹⁷⁸

Ve společnosti, kde musí přežívat ten nejlepší, nejzdatnější, nejsilnější, musí zákonitě působit normy příkazů a zákazů.. Zvířata nemají ani ctnosti ani svědomí, jejich soužití podléhá zvykům a rituálům. Platí vztahy nadřízenosti a podřízenosti, smím a nesmím.

Rousseau v knize *O původu nerovnosti mezi lidmi* se domnívá, že pocity zahanbení přinášejí hněv: „...*člověk si přál být obdivován, oceňován. Ten člověk, který uměl něco nejlépe, se stal prvním, vyvoleným. To byl první krok k nerovnosti, protože z těchto jedinečností vznikly ješitnost a opovrhování, hanba a závist. Vzájemné oceňování mezi lidmi přineslo první povinnosti být zdvořilý a každá urážka byla křivdou, protože uražený cítil pohrdání svou osobou.*“¹⁷⁹

Svědomí podle stvoření: Honek V *Žiji podle víry v Syna Božího* uvádí: „...*svědomí je úsudek praktického a svobodného rozumu, který v konkrétním případě rozhoduje, zda skutek, který byl vykonán nebo má být vykonán, je mravně dobrý nebo mravně špatný.*“¹⁸⁰ Svědomí dostal člověk od Boha, aby se vyvaroval nesprávných skutků.

Normy společností mohou být v rozporu lidským jednáním člověka, mohou popírat důstojnost, ničit dobré vztahy a úmysly. Mezní situace mohou vyvolávat emoce,

¹⁷⁷ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 133

¹⁷⁸ tamtéž, s.134

¹⁷⁹ ROUSSEAU, J. J., *O původu nerovnost mezi lidmi*, s. 66

¹⁸⁰ HONEK, A., *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 32

hněv. Člověk jim není schopen odolat. Proto má ve svém srdci zákon, který si sám nedal, ale který musí poslouchat. Zákon vepsaný Bohem, je sama důstojnost a podle toho bude souzen, který ho vybízí, aby miloval a konal dobro a vyhýbal se zlu.¹⁸¹

Posuzování skutků se odvíjí podle toho v jakém prostředí se člověk narodil, žije a možností srovnávat to, co zažil. Člověk se řídí normami a zákony té společnosti, která ho vychovala, může mít nezaviněně mylné svědomí. Stále existuje rozdíl mezi dobrým a špatným jednáním. Zda je jednání dobré, závisí na celku okolností a také na záměrech jednajícíchho. Společenské systémy, kde bude rozhodovat jedinec, budou jím ovládány. Každý jednatel je ovládán svými potřebami a z toho odvozuje svůj úsudek. Do jaké míry je člověk, schopen regulace svých požadavků, je otázkou.

2.6.4 Vědomí smrti a potřeba smyslu

Nad konečností života uvažuje asi jen člověk. Pravděpodobně od prvopočátků své existence na Zemi. Smrt patří k životu, protože živé organismy jsou ve své tělesné podstatě smrtelné.¹⁸² Můžeme o ní hovořit v různých souvislostech a pro každého z nás má také různý význam. Smrt z hlediska biologického znamená ukončení veškeré vitální aktivity, kterou živý organismus má.

Smrt z pohledu různých oborů je:

Podle evoluce je umírání hybnou silou, smrt slabších jednotlivců vede ke zdokonalování druhů.¹⁸³

Z hlediska fyziky a chemie se tělo po smrti vrací do původního stavu rovnováhy s okolním prostředím.¹⁸⁴

¹⁸¹ HONEK, A., *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 33

¹⁸² HERMANN, R., *God, Science and Humility, Ten Scientists Consider Humility Theology*, BENSON, H., MYERS, P., kapitola 8 *Mind, Body Medicine and Spirituality*, s. 221

¹⁸³ ONDOK, J.P., *Bioetika*, s. 113

¹⁸⁴ DAWKINS, R., *Slepý hodinář*, s. 24

V některých náboženstvích je smrt přechodem do jiného světa, tělo většinou zaniká, duše, která je nesmrtelná, přechází jinam.¹⁸⁵

Boublík v knize *Teologická antropologie* píše: „*Člověk byl stvořen jako smrtelný, ale byl určen pro nesmrtelnost.*“¹⁸⁶

2.6.4.1 Potřeba smyslu, víra v Boha

Člověk od začátku své existence věřil v nadpřirozené stvoření a posmrtný život.

Podle evoluce: strach z konce života vyvolal potřebu Boha. Evoluce předpokládá, že bylo naprogramováno, aby každý organismus měl potřebu předat co nejvíce genů. K tomu je zapotřebí: žít tak, abych se měl co nejlépe. V lidské společnosti se potom uplatňuje: být nejzdatnějším nebo nejmazanějším hlavně ve vztahu k vůdci, protože z toho můžu profitovat a spolu s vůdcem budu na pomyslném vrcholu, nebudu strádat a budu mít dostatek zdrojů. Evoluční teorie předpokládá, že člověk si musel vytvořit obraz nejvyšší bytosti z nutnosti, aby se zbavil strachu. Strachu z neznámého, strachu ze života? Ale zvířata strach z neznámého předmětu celkem snadno odstraní tím, že si ho blíže prohlédnou. Jejich spokojenost souvisí s naplněním potřeb. Zvířata jednají účelně a netrápí se tím, že budou někdy hladovět, bude jim zima, budou trpět bolestí a zemřou. Jaký přínos by měl takto získaný strach z budoucí existence?

Podle stvoření: jsme byli stvořeni v lásce k obrazu Stvořitele, který má s lidstvem záměr, který my neznáme. Profesor Skalický v knize *Po stopách neznámého Boha* píše: „*Potřeba existenciálního smyslu se objevuje již u primitivního člověka.*“¹⁸⁷

Nestačí mu nejdokonalejší myšlení, úprava přírody, neuspokojuje ho přivlastňování předmětů. Touží po vyšším cíli. Potřebuje objasňovat smysl svého krátkého života.¹⁸⁸

¹⁸⁵ JANKOVSKÝ, J., *Etika pro pomáhající profese*, s.141

¹⁸⁶ BOUBLÍK, V., *Teologická antropologie*, s. 48

¹⁸⁷ SKALICKÝ K., *Po stopách neznámého Boha*, s. 137

¹⁸⁸ tamtéž, s. 149

2.6.4.2 Potřeba smyslu bez Boha

S dnešními technickými vynálezy bychom pro původního člověka na první pohled vypadali jako bozi. Ale nové poznatky z nás bohy nedělají, protože neumíme být nesmrtelní. Berger píše v knize *Vzdálená sláva*: „*Moderní vědecké myšlení staví člověka do středu vesmíru bez čehokoliv nadpřirozeného a moderní technika mu dává omezenou útěchu danou vědomím, že jeho kontrola je pevnější nežli předtím, ale omezenou proto, že nemá vůbec žádnou šanci změnit základní podmínky bytí: lidskou pomíjivost a nesmrtelnost.*“¹⁸⁹

Dokážeme velmi dobře ničit, také něco opravovat včetně léčení, ale velkých zásadních změn nejsme schopni. To je možná důvod, proč současní lidé mají potřebu něčeho víc, hledají smysl života. Tento smysl nenachází v dostatku a pohodlném životě. Moje osobní zkušenost s lidmi, kteří plně zastávají evoluční názor a tvrdí o sobě, že jsou ateisty, je taková, že tento názor mají jen do té doby, než zažijí něco vážného. Potom už nechtějí, aby za ně rozhodovala náhoda přirozeného výběru. Také v období klidu lidé hledají potřebu přesahu obyčejného života. Lidé nevěřící věří v sílu různých předmětů, v převtělování a další životy, v mimozemské zásahy, věří kartářům, astrologům, mágům, ale nechtějí připustit, že by mohl existovat inteligentní schopný Tvůrce. Potřeba existenčního smyslu se u současných lidí projevuje potřebou věřit v něco jiného, než je mu známo.

Myšlenky přirozeného výběru o nejlepším z druhů způsobují, že člověk se stává pyšnou bytostí stojící na vrcholu života, která nemusí být ničím limitována. Je to umocněno novými objevy, které mu dovolují lépe ovládat přírodu.

2.6.4.3 Pýcha a pokora člověka

Člověk se cítí lepším než okolní svět a chová se nadřazeně, jako by do něj nepatřil. Moderní věda člověka však zdaleka neosvobozuje, naopak člověk se na ní stává více závislým. Moderní věda člověka ani nenaplňuje, lidské činy se hodnotí jen

¹⁸⁹ BERGER, P. L., *Vzdálená sláva*, s. 27

z hlediska peněz nebo prestiže. Tím lidé se také odlidšťují a směřují k živočišné žádostivosti. Z toho vyplývá, že takový člověk se nebude řídit svědomím, které by ho limitovalo, svoje skutky bude ospravedlňovat jako reakce zděděné evolučním vývojem. Svědomí má lidem napovídat, co je dobré. Pokorný člověk ho poslechne. Člověk, který se ve své pýše postavil na vrchol stvoření bez Boha, takové svědomí nemá.

Co ho zastaví, aby nepožadoval dobro (výhody) jen pro sebe?

V knize Bůh, věda a pokora se v úvodu píše, že ve dvacátém století se uskutečnilo mnoho objevů v přírodních vědách. Nejenom, že získáváme nové poznatky, ale zároveň si můžeme uvědomit, jak jsme malí ve velkém a komplexním vesmíru.¹⁹⁰

Člověk má zatím malé možnosti poznat vše nejen na planetě Zemi, ale zákonitosti ve vesmíru může jen hypoteticky dovozovat. Nový druh pokory se začal vyjadřovat v tom jak poznáváme rozsáhlost Božího stvoření a naše velmi malé místo ve vesmírném uspořádání.¹⁹¹

Podle T. Halíka náboženství začíná tam, kde člověk rozlišuje na všední a sváteční. Archaický člověk měl své rituály zažité a neuměl bez nich žít. Dnešní člověk podléhá mnoha kulturním vzorům a zdrojům, z kterých rituály vědomě a ponejvíce nevědomě přejímáme. Uznávání rituálů a symbolů charakterizují člověka v jeho nejvlastnější podstatě a důstojnosti, jsou projevem transcendentální povahy lidského bytí.¹⁹³

Člověk stvořený Bohem má podle Božího plánu svoje místo a svůj dějinný význam na Zemi. U člověka, vzniklého v rámci evoluční teorie, jako nejzdatnějšího organismu, tento smysl nějak chybí. Veškeré žijící organismy na Zemi se chovají naprosto účelně. Žádné zvíře cíleně nemění zásadním způsobem svoje prostředí, aby mu nezůstávaly

¹⁸¹ HERMANN, R., *God, Science and Humility, Ten Scientists Consider Humility Theology*, Úvod s.vii

¹⁹² tamtéž, Úvod s. viii

¹⁹³ HALÍK, T., Pane Bože. Dělán, co můžu. *Psychologie dnes*, vydává Portál s.r.o., Praha, 10. roč., č.1/2004, s. 1-3

potřebné podmínky k životu, žádné zvíře také nepáchá genocidu na ostatních druzích a ve svém vlastním druhu. Čím je tedy smysluplná existence člověka? Lidé hledají možnosti, jak nahradit pokoru v životě (ve vztahu ke stvoření) něčím jiným.

Aby mohla jakákoliv společnost vůbec fungovat, potřebuje určité ustanovená pravidla pro soužití.

Z čeho budou tato pravidla ustanovená? Je to rozum, mravní přesvědčení a vůle? A jaká vůle dobrá nebo špatná?

Podle Bergera *Vzdálená sláva*: „...*má každá lidská společnost soubor oficiálně, všeobecně přijímaných pravd, má své hodnoty a názory, které většina lidí chápe jako samozřejmé, nezpochybnitelné dogma. A každá společnost má své zástupce, jejichž úkolem je tuto domnělou pravdu zosobňovat, předávat ji každé nové generaci a vypořádat se všemi těmi, kdo se jí staví na odpor.*“¹⁹⁴

Naše chápání toho, co je správné, co je dobro, vycházejí z otázek, které se týkají náboženství. Thomson v *Přehledu etiky* uvádí: „*Lze tvrdit, že samotný rozum bez náboženského vhledu nemůže vytvořit fungující morálku, protože není schopen se účinně vypořádat s lidskou sobeckostí.*“¹⁹⁵

Nemá-li člověk tento vhled, jeho potřeba v něco věřit se přetransformuje do hmotných věcí (víra v bohatství a postavení ve společnosti. Sekularizované společenské myšlení nejen, že nemotivuje, ale také neuspokojuje, člověk ztrácí existenční smysl, žije v existenčním vakuu, jeho potřebou je neustále hledat nové podněty. Člověka nenaplňuje jen pouhé vysvětlování života na základě znalostí z oblasti přírodních věd.¹⁹⁶

¹⁹⁴ BERGER, P. L., *Vzdálená sláva*, s. 12

¹⁹⁵ THOMSON, M., *Přehled etiky*, s. 146

¹⁹⁶ FRANKL, V. E., *Vůle ke smyslu*, s. 7-8

Člověk, který se sebeuvědomuje, potřebuje mít jistotu, že jeho život má nějaký hlubší smysl. Pokud ho nemá, propadá konformismu, totalitarismu nebo neuroticismu.¹⁹⁷

Podle Freuda je náboženství neurózou lidstva.¹⁹⁸ A nestal se člověk bez víry, smyslu, Boha neurotikem? Může člověka uspokojit jen materiální pohled? Co je lepší vnímat, že můj život má nějaký cíl nebo se posuzovat, že jsem vlastně vznikl jen nějakou náhodou? A další náhoda byla, že to správné zvíře uchopilo ten správný klacek, naučilo se ho používat a tak se polidštilo?

2.7 Paměť, myšlení a učení

Posuzování jedinečnosti člověka se odvíjí z jeho myšlení spojeného s pamětí. Zvířata mají také schopnost myšlení, pamatují si. Myšlení a paměť souvisí s učením.

Darwin ve své knize O původu člověka na téma duševních schopností zvířat píše: *„Podezřívavost, dítě strachu, je zvláště charakteristická pro většinu divokých zvířat... Odvaha a bojácnost jsou velmi proměnlivými vlastnostmi v rámci jednoho druhu, jak to jasně vidíme u našich psů. Někteří psi a koně jsou nevrlí a snadno se rozzlobí, jiní jsou naopak dobromyslní; tyto povahové vlastnosti jsou určitě dědičné...Bylo uveřejněno mnoho zřejmě pravdivých příběhů o zvířatech, která se ještě po dlouhé době dokázala lživě mstít.“*¹⁹⁹ Darwin se mýlil, zvířata reagovala na zkušenost, kterou měla se svým okolím, pamatovala si.

2.7.1 Paměť

Řešení, která musel člověk nebo zvíře použít, jsou ukládána v paměti a při shodné nebo podobné situaci se znovu vybavují. Paměť se dělí na krátkodobou a dlouhodobou.

¹⁹⁷ FRANKL, V. E., *Vůle ke smyslu*, s. 8

¹⁹⁸ FRANKL, V. E., *Psychoterapie a náboženství*, s. 44

¹⁹⁹ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 86

Veselovský v knize *Chováme se jako zvířata* uvádí: „*Paměť je systémem, který spolu s učením představuje nejvýznamnější součást přizpůsobení organismu na vnější prostředí.*“²⁰⁰

Z hlediska stvoření je člověk od počátku vybaven pamětí. Bůh stvořil svět a vložil do něj řád. Bůh uzavírá s lidmi smlouvu, s Noemem, Abrahámem, Mojžíšem a smlouva vrcholí v oběti Ježíše Krista. Na upamatování těchto smluv se musí dodržovat určité rituály.

Z evolučního hlediska je paměť jednou vlastností nervového systému, která uchovává naše minulé zážitky, což je pro přežití nesmírně důležité. Paměť souvisí s učením, které je společné pro člověka i zvíře. Zvířata se mohou naučit a pamatovat si určité kódy, které nejsou pro ně přirozené, ale jsou použitelné pro danou situaci.²⁰¹

2.7.2 Myšlení

Myšlení se odvíjí od jednoduchého vnímání objektů. U člověka se přidává poznávání skrytých vlastností a vztahů a překračuje linii současné danosti v prostoru a čase.

Nakonečný, *Encyklopedie obecné psychologie*, uvádí: „*Obecně se myšlením rozumí proces přetváření a vytváření nových informací, sloužící k poznání a řešení problémů.*“²⁰²

Život člověka je plný problémů. Problémová situace je taková, kde známe cíl, ale k jeho dosažení musíme najít vhodné prostředky. Problémy mají různé druhy novosti a analýzou situace, přemýšlením a porovnáváním se dostáváme k cíli. Myšlení dělíme na takové, kde používáme známé způsoby řešení a kde musíme nalézat nová řešení. Používané symboly pro nás mají různý význam.²⁰³

²⁰⁰ VESELOVSKÝ, Z., *Chováme se jako zvířata?* s. 111

²⁰¹ VESELOVSKÝ, Z., *Člověk a zvíře*, s. 206

²⁰² NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 116

²⁰³ tamtéž, s. 120-121

Myšlení zvířat, rozum beze slov: zvířata se setkávají se situacemi, ve kterých se musí rozhodovat. V mezních situacích vykazují velké schopnosti. Zoologové uznávají rozdíl mezi výkonem centrální nervové soustavy člověka a zvířat. Pokusy bylo zjištěno, že zvířata jsou schopna zevšeobecnění určitého pojmu, ale nedovedou ho pojmenovat. Etolog Kohler navrhl pro tuto schopnost *nepojmenované myšlení*. Byly zkoumány abstraktní pojmy stejný – nestejný. Z pokusu vyplynulo, že zvířata byla schopna rozeznat to v symbolech, řešila i poměrně složité úkoly. Tento způsob chování nazval Krušinský *elementární rozumovou činností*. U šimpanzů a makaků bylo zjištěno, že jsou schopni pochopit hodnotový systém věcí.²⁰⁴

Všechny tyto pokusy byly prováděné mimo přirozené prostředí zvířat.

Můžeme z toho tedy odvozovat, že k rozvoji myšlení našich předků došlo v nepřirozeném prostředí s omezenými zdroji?

Rozvoj myšlení podle evoluce: Darwin O původu člověka uvádí: „*Člověk se vzhledem k působení svých rozumových schopností nemůže vyhnout uvažování: ustavičně a zřetelně mu myslí probíhají prožité dojmy a obrazy. Víme již, že u živočichů, kteří soustavně žijí ve společenstvích, působí společenské instinkty stále a trvale... Tak je to i s námi.*“²⁰⁵

Rozum a myšlení ve stvoření: Myšlení a uvažování člověk odvozuje od Boha, může poznávat, může se rozhodovat.

Člověk může jednat pudově. Pudové jednání je v mnoha případech velmi prospěšné, ale může si také vybrat takovou možnost, která tak zvaně odporuje zdravému rozumu. Rozvažování se dá charakterizovat, jako na svět zaměřená činnost. V rozvažování vždy působí rozum, neexistuje jedno bez druhého.

²⁰⁴ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 120

²⁰⁵ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 132

Lotz v knize Vědění a láska píše: „Člověk je tvor rozumový... U člověka rozum poklesl v rozvažování – ratio, nemá duchovní zření a musí všechny poznatky získávat pojmově a diskursivně.“²⁰⁶

2.7.3 Učení a hra

Učení a hra je v evoluci důležitý proces, při kterém se jedinec mění vlivem získaných zkušeností. Mnozí vědci se i v současnosti dostávají do polemik, jak narozená mláďata získávají zkušenosti a dovednosti, zda se pouze učí.

Profesor Veselovský tvrdil, že určitý druh živočicha, je vždy přizpůsoben prostředí, ve kterém žije. Platí to pro způsob pohybu, ale i pro potravní zvyky, ochranné a sociální chování. U zvířat rozeznali odborníci paměť místní a časovou, které souvisí s učením.²⁰⁷

Co se musí zvířecí mláďě naučit:

povinné předměty: mateřský jazyk (zvuky a postoje), tělesnou zdatnost, cizí jazyk (výstražné zvuky a postoje jiného druhu), zeměpis – souvisí s místní pamětí

výběrové předměty: stopování – vůně a pachy rodiny a okolí, výběrové předměty podle jednotlivých druhů²⁰⁸

Formy učení zvířat: vtiskávání, habitace, asociace, napodobování, učení vhladem
Proces učení souvisí s délkou života zvířete a jeho potřebami. Nejvíce se zvířata učí od matek. Většina živočichů v průběhu vývoje využívá individuální paměť.²⁰⁹

²⁰⁶ LOTZ, J.B., *Vědění a láska*, s. 25

²⁰⁷ VESELOVSKÝ, Z., *Etologie*, s. 152

²⁰⁸ KOUKAL, M., Chodí zvířecí mláďata do školy? 21. *STOLETÍ*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č.1/leden 2010, s. 64-66

²⁰⁹ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 362-363

Rozdíly v učení lidí a zvířat: u člověka existuje specifický obsah, kulturně společenská forma. Jako podněty vystupují symboly, motivace mají sociální povahu stejně jako zpevnění. Učení člověka a zvířat probíhá ve stejných kategoriích, podstatně se liší jen kvalitativním a kvantitativním obsahem tohoto procesu. Kvalitativní odlišnost je dána jazykem a vyššími psychickými funkcemi.²¹⁰

Hra zvířat: vrozená zvědavost je důležitým předpokladem naučit se něco nového. Zvědavost a hra nemají přesnou hranici, dochází k nim v uvolněném prostředí, vzájemně se doplňují, nemají vážnou motivaci. Hry zvířat jsou velmi náročné na energii a zaberou až 6% denní aktivity. Hra je významnou přípravou na budoucí život. Hravé chování šelem a primátů je doprovázeno výraznou mimikou. Bylo zjištěno, že v nepříznivém období ubývá her. Naopak u zvířat, kde je zajištěn dostatek, si hrají i dospělí jedinci.²¹¹

Hra dětí: člověk se dožívá nejdelšího věku mezi savci, zůstává dlouhou dobu závislý na matce, rodině. Právě proto má největší možnosti se stále učit. Dítě se rodí s mozkem, kdy jeho velikost je jen asi 23% proti dospělé velikosti. Lidopí mládě se rodí s mozkem 70% velikosti dospělého jedince a definitivní velikost mozku má do 12 měsíců od narození. Vývoj inteligence souvisí nejprve se hrou a zvědavostí, dále s učením. Podle Konráda Lorenze u vyšších obratlovců není možné vrozené a naučené chování rozlišit.²¹²

Učení z pohledu stvoření: první lidé žili v rajské zahradě. Od počátku měli rozum a svobodnou vůli, ale byli nezkušení. Po porušení zákazu přišel trest a také první zkušenost. Učení, které je zobrazeno v Novém zákoně, je výklad Slova Božího. Není to jen získávání zkušeností, ale poznávání Boha v řádu přírody.²¹³

²¹⁰ VESELOVSKÝ, Z., *Etologie*, s. 153-156

²¹¹ MORRIS, D., *Nahá opice*, s. 27

²¹² LORENZ, K., *Takzvané zlo*, s. 232

²¹³ *Život z víry*, s. 108

2.7.4 Intelligence

S pamětí, myšlením a učením souvisí inteligence. Za projev inteligence u zvířat i lidí se považuje schopnost provádět formální kalkuly. Zvířata musí řešit mnoho situací, orientovat se a rozhodovat se. Při této činnosti jednají instinktivně, podle zkušeností a zvažují energetické výdaje. Jejich činnost je zaměřena na ně samotné nebo v rámci společenství.²¹⁴

Pojem inteligence je vymezován různě. Eysenck vymezuje inteligentní chování jako dobrou orientaci a zacházení s myšlenkovým materiálem, dobrou vnímavost a dobrou paměť a koncentrovanou zaměřenost. Inteligence člověka se měří testy. Hebb tvrdí, že existují, že existují dva druhy inteligence vrozená a enviromentální.²¹⁵

Inteligence zvířat se obtížně posuzuje, protože mnohé používané psychologické testy vyžadují používání rukou, které někteří vysoce inteligentní živočichové, jako delfíni, nemají. Některé druhy zvládají úkoly lépe než ostatní. Mezi nejchytřejší patří velcí lidoopi. Učí se velmi rychle, jsou schopni používat logiku a při řešení složitých úkolů a rébusů pronikat do podstaty problému. Je možné je natrénovat, aby se naučili komunikovat pomocí symbolů nebo znakového jazyka. Mezi velmi inteligentní zvířata kromě lidoopů a delfínů patří velcí papoušci, sépie, sloni, šimpanzi a psovitě šelmy. Inteligence zvířat se nedá měřit testy ani stejnou škálou IQ jako u lidí.²¹⁶

Z mého pozorování koček má každý jednatlivec „jinou inteligenci“, protože záleží na motivaci, která ovlivňuje jejich výkon. Zvířata mají vrozené předpoklady a také se umí přizpůsobovat prostředí. Zvířata umí pracovat s pamětí, vyhodnocují, podle zájmu a potřeby jednají. Divoká zvířata se projevují jinak než zvířata domestikovaná. Jiné výsledky jsou naměřeny v nepřírodných laboratorních podmínkách. Jinak se

²¹⁴ FRANCK, D., *Etologie*, s. 150

²¹⁵ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 299

²¹⁶ *Inteligence zvířat*, [online], [cit. 27.2.2011], dostupné na:
www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/ola001/inteligencezvirat

projevuje mladý, zdravý jedinec, jinak se chovají mláďata bez zkušeností. Nemocné a staré zvíře se chová také odlišně. Odlišné je chování jedinců ve stresu, v prostředí s omezenými zdroji, s omezeným pohybem.

Vývoj inteligence člověka se podle Piageta odvozuje na dvou procesech asimilace a akomodace.²¹⁷

Inteligence podle evoluce: pravděpodobně vznikla jako společné užívání obratné ruky, mozku, zkušenosti, paměti, myšlení a učení. Ve skutečnosti to tak není, protože mezi lidmi i zvířaty jsou značné rozdíly v tom, jak jsou schopni plnit své úkoly nebo reagovat na danou situaci. Jsou lidé, kteří jsou velmi zruční, ale jejich logické uvažování je špatné. Jsou lidé, kteří jsou výborně orientovaní v jednom oboru, ale chybí jim praktický úsudek. Lidé, kteří jsou jednostranně talentovaní na jazyky, hudbu, matematiku, výtvarnou činnost.

Podle stvoření: byl člověk obdařen rozumem, duchovou duší, schopností tvořit, inteligencí, proto je mu svěřena správa nad světem. Člověk jedná vědomě svobodně, rozhoduje se. Jeho rozhodování není jen instinktivní, může svobodně zvolit, co udělá. Jeho činy nemají být jen uspokojováním potřeb, ale mají zobrazovat i mravní zákon.²¹⁸

2.8 Činnost, práce a fantazie

Všechny známé živé objekty neustále něco dělají. Čím se lidská činnost odlišuje od zvířecí?

2.8.1 Činnost

Činnosti zvířat jsou cílené aktivity spojené: s ochranou teritoria, s budováním míst úkrytu, s obstaráváním potravy, s rozmnožováním a péčí o potomstvo, s učením.²²⁹

²¹⁷ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 300

²¹⁸ *Život z víry*, s.14-16

²¹⁹ VESELOVSKÝ, Z., *Chováme se jako zvířata?* s. 134-159

Činnost člověka je plánovitá a vědomá, rozdělujeme ji na běžné činnosti a práci. Souvisí s promítáním a uvědomováním si času.²²⁰

Srovnání činnosti zvířete a člověka: činnost zvířat je vědomá a probíhá v určitém řádu, je ale podmíněna především instinkty. Činnost člověka je vědomá, plánovitá, ale není vždy jen prací, jejíž výsledkem jsou produkty. Rozlišení spočívá v tom, že člověk dělá i činnosti, které ho příliš neuspokojují, uvědomuje si to, ale jsou prospěšné pro druhé. Vyplývá to z vědomí zodpovědnosti k sobě a ostatním.

2.8.2 Práce

Práce je lidská činnost, jejím výsledkem jsou produkty, které nemusí být určeny k okamžitému použití nebo spotřebě.

Práce z hlediska stvoření: člověk měl zahradu Eden obdělávat a střežit.²²¹ Práce je činnost, která vytváří hodnoty. Člověk, který pracuje, napodobuje tvůrčí činnost samotného Boha, na prvním místě by měla být služba, obětavost pro druhé a neměla by být motivována jen odměnou. Nový zákon se zabývá zejména činností Ježíše Krista.²²²

Práce z hlediska evoluce: má mít podíl na přeměně člověka. Beneš ve své knize *Homo sapiens sapiens* uvádí: „*S neobyčejně zručnými rukama mohli hominidi vyniknout ve výrobní činnosti.. Nástroje musely mít od začátku mimořádný evoluční význam...Pořádný sukovitý klacek, který třímal inteligentní hominid v ruce, musel být mnohem účinnější než drápy nebo vyceněné tesáky. Hominidé zdělili vynalézavost a s ní čilost ruky.*“²²³ Práce je v evoluci popisována jako proces, kdy hominidé začali užívat běžné předměty jako nástroje.

²²⁰ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 22

²²¹ *Bible*, 1Gn, 23

²²² HONEK, A., *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 104

²²³ BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, s. 23

2.8.2.1 Používání nástrojů

Podle evoluce tím, že člověk začal využívat běžných předmětů k nejrůznějším činnostem, potřeboval volné ruce, napřímil se a mělo dojít k rozvoji mozkové činnosti.

Užívání nástrojů zvířaty: Užití nástrojů u zvířat je zaměřeno jen jedním směrem k dosažení konkrétního cíle. Kámen slouží k roztlučení potravy nebo zahnání nepřítele.²²⁴

Užívání nástrojů člověkem: je v odlišnosti užívání předmětů (nástrojů), které nemají jen jedno uplatnění pro danou situaci, ale jejich používání se proměňuje. Použití kamenů neslouží jen k házení nebo rozbíjení, ale je možné je použít i jinak. Představy a využití předmětů se liší od jednoduchého využití zvířaty. Člověk plánuje a přemýšlí, jakým způsobem co udělá, představuje si to ve své mysli.²²⁵

2.8.3 Kritika evolučního názoru na vznik práce

Evoluce předpokládá, že lidé odvozují svoje schopnosti od zvířat. Běžné používání primitivních nástrojů mělo zdokonalit ruku, podpořit vývoj mozku a vynalézavost. Výrobní činnost v součinnosti s dalšími společenskými aktivitami se stala v hominidačním procesu faktorem přímo ústředním.

Vypadá to, že jakmile náš předchůdce klacek uchoпил do ruky, ihned z něj udělal nástroj k práci a ta ho postupem doby polidštila.

Podle názoru některých vědců „moderní člověk“ chodil vzpřímeně ještě před rozvojem dalších schopností.²²⁶

²²⁴ VESELOVSKÝ, Z., *Chováme se jako zvířata?* s. 130

²²⁵ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 22

srov. BEDRNOVÁ, E., VELEHRADSKÝ, A., *Psychologie práce*, s. 14

²²⁶ WELLS, S., *Adam a jeho rod, Genetická odysea člověka*, s. 79

Jaké byly další společenské aktivity, které dovedly člověka ke změnám chování, nejsou popsány. Dá se předpokládat, že člověk mohl napodobit některé zvířecí dovednosti. Odlišnost je v tom, že usoudil, že jsou pro něj výhodné, zdokonalil je, začal je plánovitě využívat. Cílená a uvědomělá činnost, která nepřináší okamžitý prospěch, je odlišná do instinktivního chování zvířat.

Práce je lidská činnost, je projevem tvořivého ducha. Má vyjadřovat lásku a solidaritu k lidem. Je realizací osobnosti a přispívá k uskutečňování a harmonickému rozvíjení osobnosti.²²⁷ Má pro člověka velký význam, možná mnohem větší než si sám připouští. To se ukazuje tehdy, když práci ztratí. Z osobní zkušenosti vím, že pro některé handicapované se práce stává naplněním smyslu života, chtějí pracovat, být zapojeni ve společnosti. V knize *Život z víry* stojí: „*Všichni lidé přispívají svou smysluplnou činností ke zdokonalování stvoření a slouží blahu ostatních.*“²²⁸

2.8.4 Fantazie

Fantazie je výhradně lidská schopnost předjímat abstraktní pojmy na vnitřním zobrazení určitého jevu. Biologický úkol fantazie je zaměřený na přežití, kdy riskujeme v představách, abychom byli úspěšní v případech nouze.²²⁹ Přestože u zvířat obdivujeme některé jejich díla, stavby, jsou to výsledky jen nejvýhodněji naprogramovaných činností.

Fantazie z hlediska stvoření: je Boží dar. Schopností lidské duše je tvůrčí fantazie. Vlastnosti a vlohy propůjčené Tvůrcem jsou ještě nedostatečně známé, ale nejsou člověku přiděleny trvale. Pokud by člověk tento dar nepoužíval správně, může o něj přijít.²³⁰

²²⁷ BOUBLÍK, V., *Teologická antropologie*, s. 89-90

²²⁸ *Život z víry*, s. 294

²²⁹ SCHIDTBAUER, W., *Psychologie, lexikon základních pojmů*, s. 47

²³⁰ KONDRYS, F., *O duši lidské*, KD, České Budějovice, prosinec 2009, nepublikovaný rukopis

Fantazie z hlediska evoluce: rakouský lékař a zoolog Konrád Lorenz, vysvětloval vznik lidské jedinečnosti a inteligence na základě hravého chování, které si člověk udržuje i v pokročilém věku a které představuje možnost, jak se učit s objevovat nové cesty k řešení určitých úloh.²³¹

Fantazie není spojena jen s dobrou reakcí na přežití, ale fantazie souvisí se smyslem pro krásu. Příjemný pocit, který v nás vyvolávají určité jevy, jsou uchovávány v mysli.²³² Je to schopnost, která je výsadní pouze lidem a to ještě ne všem stejně. Zvláštní na vnímání a představách světa je potřeba souladu v běžném životě. Cíleně vytváříme stavby a věci, které mají geometrické tvary. Žijeme v domech, které mají pravé úhly, vytvářené věci jsou dělitelné na shodné části podle osy vertikální, horizontální nebo obou.

Žádné zvíře nemá potřebu vytvářet útvary v přírodě, které by zanechalo pro další generace na památku, nemá potřebu krášlit svoje obydlí jen pro osobní dobrý pocit, nerealizuje se v estetické činnosti.

2.9 Motivace, agresivita, altruismus

Smyslové orgány člověka vnímají stejně jako u každého jiného savce. Člověk srovnává vzniklé situace a potřeby, nedochází jen k uspokojování základních potřeb, ale může se rozhodnout i proti svým základním pudům.

2.9.1 Motivace

Lidská motivace je ovlivněna kulturním a sociálním prostředím. Východiskem motivace je napětí, označované jako potřeba. Potřeba je projevem nedostatku. Nedostatky třídíme na biologické, psychologické a sociální.²³³

²³¹ LORENZ, K., *Takzvané zlo*, s. 232

²³² ANSENBACHER, A., *Úvod do filozofie*, s. 29

²³³ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 110

Podle evoluce tvoří motivace biologický základ vývoje. Reprodukce života jedince a druhu je zajištěno systémem motivů, chováním a instinkty.²³⁴

Motivace z pohledu stvoření souvisí se slovy být a dobrý. Není to bytí pro něco, ale bytí sebou samým. Člověk se od počátku odtrhuje od přirozeného života požadavkem určitého jednání nebo přesněji zdržení se určitého jednání z nadindividuální, božské perspektivy.²³⁵

2.9.2 Agrese

Slovo agrese je odvozeno z latinského *aggredior* s významem napadnout, udeřit. První význam slova agrese ve smyslu napadnout je politický jev, týká se napadení státu státem. Druhý význam slova agrese se týká napadení jedince jedincem. Třetí význam je používá pro charakterizování zvířecích projevů.²³⁶

Zlý jako zvíře?

Zvířata jsou nesprávně označovaná za zlá, agresivní. Zřejmě tento pocit pochází z dob, kdy člověk a zvíře měli podobné šance při lovu. Zvíře zabíjí kořist tehdy, když se chce nasytit, nevede ho k tomu agresivita ani vztek. Zvíře napadá a bojuje o svá práva: obrana teritoria z důvodů potravních a zachování druhu. Tady zvíře prožívá vztek i agresivitu, ale většina soubojů je řadou typických postojů a projevů. Nejprve je to vyhrožování a zastrašování, vyčkávání a opakuje se řada rituálních postojů, jako poslední je souboj.²³⁷

V běžné mluvě často označujeme projevy lidského a zvířecího chování stejným pojmem. Zvířatům při tom přisuzujeme vlastnosti, které jsou spíše vlastní nám lidem. U agrese musíme přihlížet k tomu, zda se jedná o reakci naučenou na určitou situaci

²³⁴ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 106

²³⁵ SPAEMANN, R., *Štěstí a vůle k dobru*, s. 98

²³⁶ MOHRING, W., *Zlý jako zvíře*, s. 10

²³⁷ tamtéž, s. 44

v prostředí a nebo o agresi zděděnou. Agresi rozdělujeme na: zlobnou a instrumentální (lov). K agresi patří: útok, ale i obranný útok, útek.²³⁸

Jsou příčiny agresivního chování v povaze člověka nebo v jeho biologickém dědictví?

Válka podle knihy *Zvíře v nás* je teritoriální spor. Důvodem k válce je potřeba rozšířit své teritorium nebo někdo jiný, kdo má zájem o naše území. Nedostatek prostoru a zdrojů je důvodem ke zvýšení agrese. Zdravé zvíře, ve zdravém prostředí, si tedy nelibuje v agresivitě.²³⁹

Jak můžeme vysvětlit agresivitu člověka?

Nápadnými projevy jsou trestné činy ublížení na zdraví, zneužívání dětí, týrání žen, šikana, vandalismus a další.

Je možné usuzovat, že chybné lidské chování je produktem velkého počtu lidí v jednom prostoru? Podle evoluce asi ano.

Evoluční teorie předkládá, že za vztek a agresi může určitá část mozku. V mozku vyšších obratlovců jsou centra pro agresivitu a centra pro její tlumení.²⁴⁰ Zvýšená agresivita se projevuje v nepřiměřených situacích: dlouhý pobyt v izolaci, nátlak jiného člověka, nemožnost odpočinku. Nahromaděná agrese se projeví mnohem silněji.

Kritika evoluce: Člověk může na zátěžové situace reagovat jinak než z roviny biologické. Biologická koncepce jednání je zjednodušená. Člověk může a musí promýšlet, zvažovat, a svoje chování posuzovat z hlediska společenského a z hlediska lidského. Člověk by neměl být zaměřený jen na sebe.

²³⁸ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 9

²³⁹ GLASS, J.D., *Zvíře v nás*, s. 120

²⁴⁰ MOHRING, W., *Zlý jako zvíře*, s. 68

Agrese ve stvoření: jednání člověka je zatíženo prvním hříchem. Božím plánem je život, nikoliv bezpráví, násilí, lži, smrt. Člověk se nechává svést hadem. Následky tohoto činu jsou velké. Muž a žena se odcizují, člověk překračuje hranici k druhému člověku. Podle Augustina člověk musí volit mezi Boží láskou a sebeláskou, snažit se žít dobrý život.²⁴¹ Zobrazení Boží lásky v nás je vztah k druhým lidem, sebelásku musí mít každý živočich, každé zvíře, aby přežilo.

2.9.3 Altruismus

Altruismus je chování, které se vyskytuje u společensky žijících jedinců, kteří si pomáhají v nesnázích.²⁴²

Altruismus zvířat se vyskytuje u některých druhů zvířat, která si tímto chováním zajišťují podobný přístup k sobě, pomoc v době, kdy nejsou úspěšní. Jde o budování vztahů na základě prospěchu. Mezi šimpanzi je běžně rozšířeno udělat něco za něco, něco nebo pro někoho. Jednotliví členové tlupy se různě spojují tak, aby ze svých „přátelství“ měli prospěch. V tlupě šimpanzů vládne samec alfa. Jeho postavení je záviděníhodné, má nejlepší jídlo a patří mu všechny samice. Vztahy mezi „přáteli“ se mění podle toho, jak jsou pro koho výnosné. Vůdce potřebuje spojence a tak se chová „přátelsky“. Na druhé straně si může být jist jejich podporou. Prosociální chování je pozorováno u dalších druhů zvířat, kteří žijí ve skupinách. Ve velkých zvířecích rodinách existuje dělba práce, nelovící členové dostávají podíl z kořisti.²⁴³

Jak prosociální je člověk?

U zvířat platí, že se vyplácí pomoc jedinci ze své skupiny. Také člověk pomáhá především jedincům své skupiny. Odlišuje se tím, že má v zájem nezištně pomáhat

²⁴¹ SPAEMANN, R., *Štěstí a vůle k dobru*, s. 98

²⁴² NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 337

²⁴³ VESELOVSKÝ, Z., *Etologie*, s. 265-266

i naprosto cizím jedincům, dokonce i jiným druhům. Dá se říct, že člověk je schopen pomáhat i svým nepřítelům. Pokud hovoříme o prosociálním jednání člověka, předpokládáme, že se jedná o nezištné chování. Tím se lidský altruismus liší od altruismu zvířat.

Je možné odvodit altruismus z přirozeného výběru?

Zůstává otázkou, zda je možné, aby náš prapředek, který měl stejné podmínky pro život jako zvířata, jednal a mohl jednat prosociálně, nesobecky. Jestli se nezištně staral o nemocné, slabé, staré jedince své skupiny, cizí jedince nebo jedince z řad živočichů.

V knize *Zvíře v nás* je líčen příběh šimpanzů v přirozeném prostředí, kdy jedna ze samic druhé příslušnici téže tlupy usmrtila mládě, které snědla. Obě samice pocházely ze stejné tlupy, obě měly mláďata s vůdčím samcem. O šimpanzích se předpokládá, že si v tlupě navzájem pomáhají, chovají se altruisticky. Zabití mláděte nebo-li získání kořisti tímto způsobem je neobvyklé. Neobvyklé bylo, že vůdce tlupy neměl zájem se zastat svého potomka a připustil agresivní chování samice. Zřejmě to bylo pro něj výhodné.²⁴⁴

Podle přirozeného vývoje: by se člověk měl chovat prospěšně, tedy vynakládat své úsilí jen tam, kde bude odměněno. Altruismus je charakterizován „něco za něco“.

Altruismus z pohledu stvoření: život není nezávazný, je úkolem od Boha a to se má promítat ve službě k bližním. Kristus má soucit a pochopení pro slabé, bezbranné a nemocné.²⁴⁵ Člověk má pomáhat těm, kdo pomoc potřebují, nejen příslušníkům své skupiny. Lidský altruismus zahrnuje pomoc i pro jiné druhy živočichů.

Otázka jedinečnosti člověka z hlediska evoluční teorie je dána tím, že člověk schopnosti, vlastnosti, které sdílí se zvířaty zdokonalil. Přispěla k tomu obratnost ruky,

²⁴⁴ GLASS, J.D., *Zvíře v nás*, s. 146-148

²⁴⁵ HONEK, A., *Žiji ve víře v Syna Božího*, s. 21

složitý mozek a jeho činnost. Člověk si uvědomil sebe sama v souvislostech. Některé lidské dovednosti vznikali ze složitých sociálních vztahů. Mravní základy se vyvíjeli jako společenská potřeba, víra v Boha jako překonání strachu.

Tím ještě není potvrzeno, že to tak opravdu bylo. Jakým způsobem člověk získal svůj rozum a morální základy z evoluce nevyplývá.

Podle mé zkušenosti materiální pohled na soužití v lidské společnosti nerozvíjí mravní základy člověka takovým způsobem, aby jeho chování nebylo zaměřeno sobecky. Zvíře i člověk umí rozlišovat mezi dobrým a špatným. Člověk, který nebude mít umožněno setkávání s přesahem obyčejného světa, stejně tyto zážitky bude vyhledávat. Člověk, který bude lpět na hmotných statcích, nebude mít svobodnou vůli. Člověk, který bude zhodnocovat vše jen z pohledu mít a vlastnit, bude mít zkreslené svědomí. Člověk, který bude odvozovat svoje vlastnosti jen z biologického základu, bude se redukovat jen jako žijící tvor se zdokonalenými vlastnostmi.

Evoluční teorie nemůže empiricky dát odpověď na vznik vědomí, svědomí, svobodné vůle, ctností, potřebu smyslu, tvůrčí činnost a fantazii, ani na lidskou agresivitu a altruismus.

3 Sociální vztahy

Člověk patří mezi sociální živočichy, potřebuje se realizovat mezi ostatními lidmi. Sociální chování je souhrn jiných instinktů, které se uskutečňují v základních kategoriích chování. Živočich je sociální, jestliže chce být při svých činnostech v blízkosti nebo interakci členů svého druhu.²⁴⁶

Formy uspořádání u zvířat: jednotlivec, matka a mlád'ata, rodiče a mlád'ata, větší rodina, skupina, stádo nebo hejno, agregace²⁴⁷

²⁴⁵ NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, s. 416

²⁴⁶ VESELOVSKÝ, Z., *Etologie*, s. 259

²⁴⁷ tamtéž, s. 320

Ke vzniku skupin dochází dvěma způsoby po dosažení dospělosti zvířata zůstávají ve smečce nebo vzájemným setkáním, kdy se jedinci připojí k otevřené anonymní společnosti.²⁴⁸

Formy uspořádání u člověka: jednotlivec, jeden rodič a děti, rodina, širší rodina, malé skupiny, velké skupiny, dav, populace

Význam a výhoda společností zvířat: ochrana před nepřítelem, společné stavby a úkryty, usnadnění získání potravy - vzájemná spolupráce při lovu, dělba práce, zvyšování zdatnosti²⁴⁹

Podle evoluce se charakter lidské společnosti a její vývoj odráží v učení v souvislosti se společností. Společnost zahrnuje jedince, jejich vztahy a danou strukturu společnosti. Být člověkem znamená realizaci biogenetického i sociálního programu: „*Pevné struktury instinktů byly rozbity, aby byla dosažena větší pružnost a vyšší úroveň integrace chování.*“²⁵⁰ Vztahy ve společnosti, rodinné vazby, manželství vše podléhá přirozenému vývoji, který zákonitě volí nejlepší cestu ke zdokonalení druhu, jeho schopností a způsobu zachování jedinců.

Podle této charakteristiky člověka a jeho soužití ve společnosti, je současný stav nespolupracujících členů rodin, neúplných rodin, odklon od povinností člověka k člověku, normálním stavem, který vychází z evolučně zakódovaného pudového jednání, které není limitováno ničím jiným než normami, příkazy a zákazy, platnými v dané skupině. Z hlediska etologie se člověk řadí mezi sociální živočichy a jeho chování se skládá z řady rituálů.²⁶³

Co je to normální stav?

²⁴⁸ VESELOVSKÝ, Z., *Chováme se jako zvířata?* s. 134-140

²⁴⁹ DRVOTA, S., *Od zvířete k člověku*, s. 338

²⁵⁰ tamtéž, s. 437

Podle evoluce jsou normálním stavem pravidla, která se utváří ve vzájemném soužití. Jsou to měřítko, jak máme utvářet své chování, jsou to příkazy, zákazy a nařízení. Je to způsob jednání, který je tolerován skupinou.

Podle stvoření je to jednání podle Boží vůle, jednání podle přikázání lásky ve vztahu člověka k člověku. Jsou to etické normy, které jsou jednoznačné a nedají se libovolně vykládat.²⁵¹

3.1 Rodina, manželství, výchova potomků

Za základní jednotku ve společnosti je pokládána rodina. Rodina se skládá z rodičů a dětí. V lidské společnosti partneři vytváří svazek, oba se podílí na funkci rodiny, výchově dětí.

Podle stvoření: Manželství ve společnosti je prioritní, vztah mezi partnery jsou stanoveny Bohem Bible „...*uvedl Hospodin Bůh na člověka mrákotu, až usnul, vzal jedno z jeho žeber... a utvořil z něj ženu. ...Člověk přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.*“²⁵² Muž a žena se v manželství vzájemně obohacují, jejich svazek má trvat i po skončení období plodnosti jednoho z nich, není založen jen na sexu.

V životě z víry: „*Podle Starého zákona je člověk stvořený k Božímu obrazu jednotou duše a těla. Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, stvořil ho jako muže a ženu, pohlavně odlišné a k sobě přiřazené.*“²⁵³ Tamtéž: „*V Novém zákoně je Boží ráda stvoření pro život muže a ženy potvrzen a umocněn. Oba mají stejnou důstojnost před Bohem a přebírají společným úsilím zodpovědnost za manželství a za manželský život.*“²⁵⁴

²⁵¹ Život z víry, s. 69

²⁵² Bible, 1Gn, 21,25

²⁵³ Život z víry, s. 250

²⁵⁴ tamtéž, s. 249

Podle stvoření lidé měli žít v páru, být manželem a manželkou. Z manželství se měly rodit děti, všichni tvoří rodinu, ve které je závazkem vzájemná důvěra a pomoc.

Podle evoluce: Lidé začali žít v páru, protože to pro ně bylo zřejmě výhodné.

Svazky mezi zvířaty: u větších savců existuje výjimečně párové soužití, většinou existuje skupinové soužití s vůdčími jedinci, kteří jako jediní se rozmnožují. Někteří savci žijí samostatně, pouze v době páření si hledají partnera, výchovu zajišťuje matka sama.²⁵⁵

Rozmnožování zvířat: na rozmnožování mají velký vliv prudké změny v dostatku potravních zdrojů a v sociálních vztazích. Nejlepší sociální a ekologické podmínky zaručují optimální vývoj zárodků mláďat. Důležitý je výběr kvalitního samce.

Zvířata mají dva typy strategie pro přežití potomků.

R strategie - rychlý vývoj, menší velikost těla, kratší délku života, velký počet potomků, rychlý nástup pohlavní dospělosti, malou péči o potomstvo, méně výkonný centrální nervový systém

K strategie - pomalejší vývoj, většinou větší velikost těla, delší doba života, menší počet potomků, delší dobu pohlavního dospívání, vysokou rodičovskou péči a výkonnější mozek²⁵⁶

Podle evoluční teorie manželství zřejmě vyplývá ze sociální výhody vlastnit jednoho trvalého partnera. To odporuje Darwinovi, protože zájem samců je spářit se s co největším počtem samic. Tím se zajišťuje přežití druhu.²⁵⁷

²⁵⁵ VESELOVSKÝ, Z., *Chováme se jako zvířata?* s. 223-225

²⁵⁶ VESELOVSKÝ, Z., *Etologie*, s. 305-306

²⁵⁷ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s.189

Darwin asi předpokládal, že ve skupinách prvních lidí bylo výhodné, aby se tvořily páry. Jenže to odporuje zjištěným poznatkům o současných primátech, kteří žijí skupinově, ale téměř všem savcům, kteří žijí skupinově. Vedoucí samec nedovolí utváření párů, je vlastníkem všech samic. Také u předchůdců *Homo sapiens sapiens* se předpokládá, že žili skupinově.

Promiskuita zvířat: Mezi primáty je jen málo druhů monogamních. U skupinového soužití primátů se jedná o polygamii, kde jeden samec ovládá více samic. Ve větších skupinách je promiskuita, určitým způsobem omezená, protože je vyhrazena jen několika dominantním samcům. Mezi zvířaty, které žijí samotářsky, se samice se páří s úspěšnějším.²⁵⁸ Mezi primáty, kam je evolucí řazen i člověk, je velmi malé zastoupení párového soužití. Velcí primáti šimpanzi, gorily a orangutani žijí ve skupinách, kde jsou vztahy uspořádány podle hierarchie. Tlupy šimpanzů se skládají až z 60 zvířat, které se dělí na menší volná společenství. Sdružují se dočasně například k lovu. Samice upozorňuje na připravenost k páření zduřením kolem pohlavních orgánů.²⁵⁹

Promiskuita člověka: Z hlediska přirozeného výběru by promiskuita člověka byla pochopitelná, protože vzhledem k přebírání nejvýhodnějších strategií, je předávání genů těmi nejlepšími dobrou investicí.

Člověk jako jediný druh oddělil rozmnožování od sexuálního aktu, tím u něj vznikla možnost téměř denně vyhledávat vhodné (připravené) partnery. Samice zvířat, pokud nejsou fyzicky připraveny k rozmnožování, nejen, že nemají pohlavní zájem o samce, ale samce velmi tvrdě odhání. Člověk může provádět pohlavní styk i mimo dobu plodného období ženy. Mezi některými lidmi je daleko větší zájem o pohlavní styk než o reprodukci. Současnost je taková, že tento zájem je podporován státní politikou, ochrana proti nechtěnému otěhotnění je běžně realizována v lékařských ordinacích jednoduchým předepsáním antikoncepce. Dochází tak vlastně k státem podporované promiskuitě, která si sebou nese i zjednodušený přístup k odpovědnému chování.

²⁵⁸ VESELOVSKÝ, Z., *Etologie*, s. 301

²⁵⁹ *Šimpanz učenlivý*, [online], [12.4.2011],

dostupné na: http://www.ezoo.czphp?zvíře_id=15

Promiskuita u člověka nezaručuje předávání nejlepších genů, nezaručuje výběr nejlepšího partnera, protože promiskuitní partner není spolehlivý pro sociální a ekonomické zajištění dětí. Střídání partnerů přináší snížení prostředků potřebných k jejich výživě a výchově. Osamělý rodič jen s obtížemi plní obě role rodičů, které jsou zapotřebí k výchově dětí. Rozvrácená rodina, nový svazek, nejsou dobré pro potřeby dětí.

Mojí osobní kritikou evoluce jako jediného názoru, který je předkládán dětem a mládeži, je vysvětlování chování zredukovaného jen na biologický základ. Děti se většinou přiklání k tomu, co je pro ně atraktivní a tím otázka vztahů a především sexu je. Z mojí zkušenosti s dětmi: již v 8 letech si děti všímají pohlavní odlišnosti. Současná doba zdůrazňuje sexuální symboly. Naše tak zvané „celebrity“ nejsou lidé, kteří něco dokázali, ale lidé, kteří vystavují na obdiv svoji krásu, uměle přetvořenou (zvětšování poprsí, úprava obličeje), svoje postavení (peníze a moc) a promiskuitní vztahy. Dětem se tento vzor dostává prakticky z celého okolí, které je zajímavá. Co je nezajímavá, je vysvětlování, protože to se velmi často děje jen ve škole. Jako příklad uvádím článek z časopisu pro starší děti ABC v článku Ty, já – a ona , kde se o promiskuitě píše: *„Pod tenkou slupkou civilizace a kultury se ukrývá přirozenost zvířete, která určovala naše chování po miliony let. V každém z nás dřímá divoké zvíře, dávný předek ze savan. ...mimozemský zoolog by nás posuzoval podle naší příbuznosti s ostatními lidoopy a na základě podobných znaků by usoudil, že člověk je méně promiskuitní než šimpanzi a má menší sklony k polygamii než gorily, bezvýhradnou věrnost jednoho muže k jedné ženě by určitě nepředpokládal. ...Z biologického hlediska je občasná nevěra zcela přirozená.“*²⁶⁰ Článek sice dále uvádí, že člověk překonává tyto vrozené předpoklady rozumem a skupinovými normami. Ale říkat dětem, co se smí a nesmí, je více zatvrdí proti omezování. Navíc dětem je vlastní do určitého věku heteronorní vnímání. Dnes je také mnoho z nich vychováváno nevlastními otci a mají nevlastní sourozence. Promiskuita, i když takto nenazývána, je pro ně naprosto normální.

Druhým velmi závažným problémem, který možná souvisí s promiskuitou, je

²⁶⁰ Ty, já – a ona, ABC, časopis generace XXI. století, s. 36,

nesezdané soužití mezi rodiči. Rodiče se tak daleko snáze rozcházejí a hledají nové vztahy. Mají další děti, které se tím, že jsou dlouho závislé na péči rodičů, stávají ohroženými.

Nebezpečí pro nevlastní potomky: ve skupinách, kde dojde k výměně vůdce, dochází k tomu, že nový samec zabije dříve narozená mláďata. Pokud by u lidí platilo to, co u zvířat, nový partner by měl zájem rozmnožit své geny, děti v těchto nových svazcích, by byly ohrožené usmrcením.²⁶¹

Podle stvoření: V Desateru jsou přikázání šesté: nezesmilníš a deváté: nebudeš dychtit po ženě svého bližního, které stanovují rámec. Jeho překročením dochází k porušení mravního řádu.²⁶² Ve Starém zákoně se zmiňuje, že muži měli více žen, ale jen za předpokladu, že se o ně a své dokázali postarat.

Pokud budu posuzovat člověka podle etologického hlediska, strategie, kterou si vyvinul pro vývoj a výchovu dětí, je špatná. Strategie K, delší starost o mláďata se, rodinný život, zodpovědnost a dělení péče, se ukazuje jako nadměrně zatěžující vzhledem k přirozené potřebě mužů.

Strategie ochrany mláďat před usmrcením: jednou u uplatňovaných strategií je společná výchova mláďat.. Výpomoc při výchově mláďat se děje ve skupině vzájemně příbuzných zvířat, většinou samic.²⁶³

3.1.1 Soužití prvních lidí

Evoluční teorie předpokládá, že si každý muž vybral svoji partnerku a s ní se snažil mít hodně dětí.

²⁶¹ Zrzavý, J., *Proč se lidé zabíjejí*, s. 54,

²⁶² *Život z víry*, s. 248

²⁶³ *Promyky, mangusty a surikaty*, 100+1, vydává 100+1 a.s., Praha, 2008, číslo 7/2008, s. 32-35

Život předchůdců člověka podle evoluční teorie: hominidé žili v malých skupinkách (odvozováno pravděpodobně od současného soužití lidoopů). S rozvojem plánovitého získávání potravy se první lidé trvale usadili na jednom místě, konflikty řešil vůdce. Popisovaný vývoj se neliší od struktury společenství zvířat.²⁶⁴ V nové struktuře soužití muže a ženy, v párovém soužití, bude prioritním velký počet dětí. Zvýšený počet porodů jedné matky sníží zdraví narozených dětí. Zájem bude jen o ty nejsilnější, slabé budou odkládány nebo usmrcovány. Po ztrátě schopnosti plození bude žena nahrazena mladší, plodnější, nevěra bude pochopitelná, protože nikde nebude zaručeno, že se jeho děti dožijí dospělosti a genetická linie bude zachována.

Co by znamenalo u člověka řídit se přirozeným výběrem: plodný muž má možnost denně předávat své geny. Žena může své geny předávat, při dosažení své pohlavní zralosti a do konce období, maximálně jedenkrát ročně (u jednoho dítěte). Vzhledem k dlouhému období výchovy dítěte, by muž neměl zájem čekat, potřeboval by předávat své geny.

Darwin předpokládal, že v kulturní společnosti bude platit, že počet dětí v rodině, se bude řídit podle schopností otce zajistit sociální zázemí rodiny.²⁶⁵

Soužití podle stvoření: V lidské společnosti od začátku existuje mravní základy, které soužití upravují. Rozhodnutí žít párově a dopřát dětem ochranu obou rodičů, zvětšuje jejich možnost zdárného přežití. Podle Bible: „...člověk pojmenoval svou ženu *Eva*, protože se stala matkou všech živých“²⁶⁶ Hodnota dětí z pohledu starozákonních praotců byla nesmírná. V dětech pokračoval jejich rod, jejich život. Založení rodiny obsahovalo také závazek se o všechny členy postarat. Soužití v rámci rodiny nebylo jen z důvodů ekonomických, lidé spolu zůstávali, protože k sobě měli vztah, měli se rádi, cítili k druhému zodpovědnost. Jejich snaha byla zajistit svým blízkým dobrý život.

²⁶⁴ GLASS, J. D., *Zvíře v nás*, s. 119

²⁶⁵ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 189

²⁶⁶ Bible, Gn1 20

Co je dobrý život z hlediska zvířete: pokud zvíře pozorujeme v přirozeném prostředí, dá se říct, že jeho dobrý život je závislý na uspokojení potřeb. Být zdravé, syté, mít dostatečně velké teritorium, hodně partnerů k rozmnožování, málo nepřátel.

Co je dobrý život z hlediska člověka: člověk ke svému životu potřebuje podobné podmínky k životu. Jeho odlišnost spočívá v tom, že potřebuje znát smysl života. Otázka dobrého života z hlediska není v uspokojování potřeb, ale je ve správném jednání a správném životě. Materialistický pohled na život, kdy rozvoj vědy, techniky usnadnil některé činnosti člověka, přinesl snahu zprostit se odpovědnosti za své skutky.

Darwin předpokládal, že člověk jako poslední článek vývoje, se bude chovat odlišně od zvířat. Protože žil v silně věřící společnosti, nemohl odhadnout, co se stane, když se člověk stane „nejvyšší bytostí“, která se nemusí ničemu podřizovat ani mít odpovědnost. Jako dobrou investici, pro rozmnožování člověka, viděl ve společenském postavení, finančním zajištění, úspěchu.

Ve společnosti, která povýší materiální zázemí nad duchovní věci, dochází k rozpadu mravního řádu. Člověk bude volit tu strategii přežití, která se pro něj stává nejvýhodnější. Hodnota člověka a jeho důstojnost se přenáší do linie úspěšnosti. Dobrý život bude směřovat k vyhledávání slasti. Odpovědnost, která se promítá v morálních zásadách, bude potlačována tvrzením o nutkavých pudech. Na prvním místě bude u člověka sexualita a výběr nejplodnějšího partnera, pro předání největšího počtu genů. Mravní základy společnosti budou odvozovány z přání vedoucích jedinců nebo jejich osobního života.

Člověk ke svému osobnímu růstu potřebuje vnější svobodu, ale je důležité, že se může rozhodnout, čeho chce dosáhnout, co mu umožní, aby se cítil ve společnosti dobře.²⁶⁷

²⁶⁷ SOKOL, J., *Filosofická antropologie, Člověk jako osoba*, [online], [cit.13.4.2011], dostupné na: <http://www.portal.cz/elektronicke-knihy-v-portalu/42990/>

3.2 Hledání dobra ve společnosti

V 18. století se objevily dva významné mravní názory kategorický imperativ a utilitarismus. Podle Kanta je čin morální, když ho lze zevšeobecnit. Podle Benthama a Milla je čin dobrý, když vyvolává spokojenost a špatný, když vyvolává bolest.²⁶⁸

3.2.1 Kategorický imperativ a utilitarismus

Kategorický imperativ: Kant formuloval požadavek, který se týkal každého člověka. Člověk měl jednat tak, aby jeho jednání mohlo být pro druhé příkladem. Dobrým člověkem by potom byl ten, kdo by přeměnil své nesmím na nemohu.²⁶⁹

Utilitarismus: je soubor takových pravidel, kde se rozhodování člověka přesouvá na hodnocení expertů a mění mravní normy v normy technické, se nazývá utilitarismus. Platí, že se prospěšnost řídí většinovým požadavkem, nejsou v platnosti intuitivní postoje, zbavuje svědomí svéprávnosti ve prospěch ideologů a technokratů.²⁷⁰

Kritika utilitarismu: posuzování jednotlivce z hlediska prospěšnosti celku je ovlivněno záměrem vedoucích jedinců společnosti. V lidské společnosti neplatí, že by vládl vždy po všech stránkách ten nejlepší. Tak by se mohl ospravedlnit každý zločin, který by měl určitý prospěch pro určitou část společnosti. Zodpovědnost za vlastní skutky by se tak mohla schovávat za celek a ideologii a člověk by byl vystavován manipulaci.²⁷¹

Utváření mravního základu z hlediska evoluce: Člověk je formován na základě požadavků prostředí, vychází přitom z poznatků, které získal v dětství. V situaci, kdy jedná uplatňuje silnější pohnutky, které jsou potom konfrontovány s hodnocením okolí. Protože člověk touží po ocenění, snaží se jednat tak, aby se mu ho dostávalo a tak vzniká mravní základ jeho jednání.²⁷²

²⁶⁸ STEWARD, R., *Myšlenky které utvářely svět*, s. 80-81

²⁶⁹ SPAEMANN, R., *Základní mravní pojmy a postoje*, s. 61-62

²⁷⁰ tamtéž, s. 59

²⁷¹ tamtéž, s. 60

²⁷² DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 132-133

Kritika mravních základů z hlediska evoluce: Darwin podléhal názorům „civilizované“ anglické společnosti konce 19.století. Anglie, byla koloniální velmocí, kde se život lidí, způsob obživy a cíle jednání odlišovaly od toho, co Darwin znal. I když Darwin sám nebyl rasista, podléhal předsudkům. Nadhodnocoval dosažené znalosti a dovednosti anglické společnosti proti praktickému životu „primitivních“ národů. Znalosti, které měly platnost v prostředí dostatku, srovnával se znalostmi lidí, kteří žili jednoduchým způsobem života. Sám se nikdy nedostal do takové situace, kdy by byl ohrožen přírodními vlivy, nemohl nikdy docenit jednání „primitivních“ lidí, žijících v souladu s přírodou a jejími zákony. Popsané mravní základy jsou plně poplatné své době a kultuře. Je oceňováno dobré společenské postavení a získané bohatství. Darwin se snažil idealizovat společnost, společenskou vrstvu, ke které patřil. Do jaké míry vnímal nemajetné spoluobčany, jak s nimi soucítit, zda je považoval za sobě rovné, nevím.

Pokud by platilo, že všechna „nej“ má vládnoucí třída, nejspíš by předpokládal, že lidé, kteří se narodili do chudých poměrů a za celý svůj život se z nich nevymanili, prostě nebyli tak zdatní.²⁷³

3.2.2 Obecné blaho - obecná vůle

Otázkou jaké má být dobré soužití ve společnosti se zabýval J.J.Rousseau.

Obecná vůle: Rousseau za obecnou vůli nepovažoval pouhou vůli většiny, ale jako vůli nastolit obecné blaho. Potíže nastávají při zavedení obecné vůle do praxe, protože někdo musí rozhodnout, co bude tím základem. Rousseau tvrdil, že obecné vůli se musí každý podřídit „bude donucen ke svobodě.“²⁷⁴

Kritika obecné vůle: někteří kritici objevili v tomto názoru možné východiska pro totalitní náznaky. Rousseau se nedožil negativní podoby *obecné vůle* v podobě masových poprav gilotinou (popraveno 17 000 lidí) ve Francii koncem 18. století.²⁷⁵

²⁷³ DARWIN, CH., *O původu člověka*, s. 68

²⁷⁴ STEWARD, R., *Myšlenky které utvářely svět*, s. 54

²⁷⁵ tamtéž, s.55

Hledání dobrého soužití lidí ve společnosti z menšinového pohledu není možné, protože jedinci budou prosazovat své zájmy. Dobré soužití z hlediska většiny může obsahovat různá úskalí, protože záleží na motivech vůdců většiny. Morální zásady, které budou vyplývat jen ze soužití společnosti, budou vždy ovlivněny tím, kdo se dostane k moci.

3.2.3 Vláda nejschopnějších

Evoluční teorie počítá s tím, že přežívají jen nejschopnější jedinci. Co přináší tyto názory v soužití lidí. Z Darwinovy teorie vychází sociální darwinismus, ale také potřeba nadčlověka, který je natolik dokonalý, že se stává vůdčí autoritou pro ostatní lidstvo.

Sociální darwinismus: znamená snahu rozšířit „přežití silnějšího“ na lidské společnosti, vrstvy a jednotlivce. Tak jako v přírodě i ve společnosti lidé soutěží o přežití, silnější nebo lépe vybaveni vítězí, slabší prohrávají. Podle sociálních darwinistů je altruismus a milosrdenství proti přírodě, protože silní mají právo potírat slabé, jinak dojde k degeneraci lidstva. Dobročinnost a sociální péče udržují naživu méně schopné, vzhledem k tomu, že schopnosti jsou dědičné, dochází tak ke zhoršení kvality lidské populace.²⁷⁶

Nietzsche a nadčlověk: německý filosof Friedrich Nietzsche byl přesvědčen, že křesťanská morálka slyší na „instinkty stáda“ a klade důraz na „morálku otroků.“ „Zvýšení hodnoty života“ vyžaduje větší důraz na kreativitu, jedince povyšuje nad ostatní „vůle k moci“ Budoucnost patří těm, kteří jsou schopni vyniknout nad ostatní. Ten typ člověka nazýval „nadčlověkem.“²⁷⁷

Citace z knihy: Tak pravil Friedrich Nietzsche, Soumrak model čili: Jak se filosofuje kladivem:

„Každá zdravá morálka je ovládána nějakým pudem, každá nezdravá morálka se obrací proti pudům života.“

²⁷⁶ *Sociální darwinismus*, [online], [cit. 20.2.2011], dostupné na:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_darwinismus

²⁷⁷ STEWARD, R., *Myšlenky které utvářely svět*, s. 54

„Každá morálka, každé náboženství je nesmrtelným nerozumem.“

„Blud svobodné vůle – lidé byli pokládáni za svobodné, aby mohli být trestáni.“

„Zušlechťování lidí morálkou – tvoří karikatury lidí, zrůdy, křesťany.“

*„Nová aristokracie – člověk bude mít poklid, aby se sám vytvořil, v něco nového, vyššího.“*²⁷⁸

Kritika vlády nejlepších: Myšlenky přirozeného výběru a přežívání těch nejschopnějších spolu s názory německého filosofa F. Nietzscheho zneužil ve 30. letech 20. století Adolf Hitler. Řízené selekce a eugenika „podřadných jedinců, ras a národů“ byly dokládány jako oprávněné. Vytvářená nová rasa – „nová aristokracie“, měla být oprávněna vládnout světu. Vzniklý „nadčlověk“ měl mít takové vlastnosti, které by převyšovaly ostatní rasy. Jen život „nadčlověka“ by měl hodnotu, ostatní lidé by byli vnímáni jen jako prostředky, které by uskutečňovaly jeho záměr.

3.2.4 Lépe pracovat – lépe žít

Názory evoluce, odstranění Boha a víry v dar stvoření, materialistické vnímání světa, vyvýšení práce a získání hmotných statků mělo přinést lepší život ve vyspělé technické společnosti. Člověk by se uskutečňoval společenskou prací, která ho uspokojovala po všech stránkách.

Socialismus: „Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb.“²⁷⁹ Bylo základní myšlenkou pro budování nové společnosti. Cílem se stává odstranění tříd, kdy stát bude vlastnit výrobní prostředky. Vlastnictví bude převedeno do rukou dělníků a rolníků, kteří zvolí své zástupce, kteří ho budou spravovat. Zvolení zástupci se stali novou vládnoucí třídou, která na obyčejné dělníky a rolníky nebrala ohled. Cílem se stalo udržení moci v rukou vládnoucích představitelů.

Marxismus: představitel byl Karel Marx, který byl přesvědčen, že společenské procesy jsou podřízeny ekonomice. Víra, morálka nebo kultura jsou vytvářeny příslušnou

²⁷⁸ NIETZSCHE, F., *Tak pravil Friedrich Nietzsche, ze staršího vydání Soumrak modelů čili: Jak se filosofuje klavírem*, s. 28, s. 31, s. 36, s. 39, s. 94

²⁷⁹ STEWARD, R., *Myšlenky které utvářely svět*, s. 40

ekonomickou strukturou. V třídním boji zvítězí dělnická třída a nastolí diktaturu proletariátu. Kapitalismus bude odstraněn, vzniklý socialismus se přemění v komunismus, kde bude dostatek všeho potřebného pro všechny potřebné.²⁸⁰

Marxismus – leninismus: Lenin zastával názor, že dělnická třída je omezena vlastní ekonomickou a sociální situací. Proto bylo nutné zvolit takové revoluční předáky, kteří mohli diktovat každíčký detail stranické politiky strategie.²⁸¹ Tím jsou položeny základy totality. Stát rozhodl, jaké dobro je dobré pro všechny lidi.

Totalita: absolutní moc nad každým občanem, masová politika, promyšlené kontroly. Cílem je proniknout do myšlení lidí, násilím ideologicky sjednotit celý národ. Nejmocnějším orgánem je policie.²⁸²

Kritika nadceňování práce: Zajištění spokojenosti a dobrého života člověka se má realizovat v pracovní činnosti. Nepočítá s existencionální potřebou po odlišení od ostatních živočichů. Hmotné produkty společnosti a dostatek ho na určitý čas mohou uspokojit, ale nebude-li ničím omezován, bude vyhledávat nové poznatky, situace, které mu budou přinášet vzrušení. Základní hodnota smyslu práce se ztratí. Ztratí se i hodnoty člověka ve vztahu k okolí, k druhým bytostem. K udržení pořádku ve společnosti se budou muset zavést opatření řízená opatření a vznikne totalita. Totalitní režim je diktaturou, kde neplatí zákony, vyžaduje se poslušnost, která je vynucovaná zastrahováním, soukromí lidí přestane existovat.²⁸³

Marxisticko-leninská ideologie: „ *Marxisticko-leninská filosofie zavrhlá veškeré spekulace metafyzického charakteru a používá teoretického myšlení jako hlavního prostředku od zkušeností k poznání zákonů a formulování kategorií...Zahrnuje rozmanité stránky vnitřního duchovní a mravního i citového života člověka, různé lidské hodnoty a ideály.*“²⁸⁴

²⁸⁰ STEWARD, R., *Myšlenky které utvářely svět*, s. 44

²⁸¹ tamtéž, s. 45

²⁸² tamtéž, s. 46

²⁸³ tamtéž, s. 54

²⁸⁴ GRIGORJAN, B. T., *Filozofie o podstatě člověka*, s. 158

Marxistická filozofie přijala evoluci za základ postavení člověka ve světě i jeho životním poslání, které se má realizovat v práci a v boji proti buržoazním filozofickým a socialistickým teoriím. Komunismus bude novou érou v dějinách lidstva, kde bude člověk nejvyšší hodnotou, bude sociálně, duchovně svoboden, bude se všestranně rozvíjet, bude podporována jeho tvůrčí aktivita a jeho štěstí. Důležité je zbavit se metafyzických představ o objektivních činitelích společenského rozvoje.²⁸⁵

Kritika marxisticko-leninské ideologie: Myšlenky po odstranění bídy, hladu, sociálních nerovností jsou dobré. K naplnění těchto myšlenek je zapotřebí třídní boj s odpůrci. Po jejich odstranění, se boj zákonitě přenesse do vlastních řad. Odklon od řízené spokojenosti, náznak odlišnosti, by rozpoutal teror a likvidaci „nepřizpůsobivých“ jedinců. Zjednodušený materialistický pohled na uspokojování potřeb člověka nejspíš vycházel z těžké situace dělnické a rolnické třídy. Pokud nemá člověk zajištěny základní potřeby k fyzickému životu, stane se jeho prioritou jejich uspokojení. Člověk, který je může uspokojit, potřebuje ke svému dalšímu rozvoji další podněty.

Přání, aby lidé žili v dostatku a štěstí, měli možnost se všestranně rozvíjet, je v souladu s Božím záměrem. Starost o člověka, jeho úděl, zhodnocení práce dělníků se odráží v sociálním učení církve v encyklikách *Rerum novarum* a *Quadragesimo anno*.²⁸⁶

3.3 Budoucnost lidstva

Uvědomování si sebe v časové návaznosti patří k tomu, co člověka odlišuje od ostatních živých tvorů. Plánování a uvažování v delší časové linii je nutné k dalšímu rozvoji člověka. Otázkami, jaká budoucnost ho nebo jeho děti čeká, se člověk zabývá. Nebezpečím pro lidstvo se stávají nové vědecké a technické vynálezy. „*K naléhavým problémům současnosti patří nebezpečí, že člověk díky novým vynálezům se začne považovat za soběstačného a nebude hledat nic vyššího.*“²⁸⁷

Rozšiřování možností člověka je natolik závažné, že nemůže být jen otázkou diskuze

²⁸⁵ GRIGORJAN, B. T., *Filozofie o podstatě člověka*, s. 147

²⁸⁶ MARTINEK, C., *Cesta k solidaritě*, s. 72-73

²⁸⁷ tamtéž, s. 72

nebo pokusu a omylu. Je nutné se pokoušet o hlubší náhledy souvislostí. Dosažení velké úrovně pohodlí, bezpečí a spotřeby v bohatých zemích zůstává většině lidí odepřena. Po období optimismu v lidské možnosti se objevují skeptické pohledy na budoucnost člověka. V tradičních společenských seskupeních se začala vytvářet nová volnější pravidla. Změna v pravidlech přináší nebezpečí zániku kultury dané civilizace. Pokud se lidé budou snažit o její záchranu, objevuje se problém, z jaké autority nebo moci by to mělo být.²⁸⁸

Nové vědecké objevy by měly sloužit k odstranění utrpení člověka, ke zkvalitnění jeho života. Pokrok, kterého v posledních letech člověk dosáhl, by mohl směřovat k vylepšení zdravotního stavu, zvětšení bezpečnosti, zabránění poškozování svobody a práv celého lidstva.

3.3.1 Kvalitnější život

Co je kvalitnější život? Je to jeho délka a zdraví?

Delší život: Podle odhadů je možné udržet tělo při životě až 160 let. Molekulární biologie a genetika nabízí nové možnosti při degenerativních a nádorových nemocech. Japonští vědci přeprogramovali lidské buňky tak, aby se z nich mohly vytvářet nové buňky obnově jakékoli tkáně těla.²⁸⁹

Lepší zdraví: Zvýšením věku prvorodiček narůstá riziko defektů dětí. Do vajíčka mladší dárkyně se implantuje jádro staršího vajíčka. Byla by to možnost pro nápravu nejrůznějších genetických chorob, ale také vznik geneticky upravených dětí. Americké univerzity oznámily, že se jim podařilo vyrobit umělé sperma.²⁹⁰ Upravení lidé svůj genetický základ předají dalším generacím.

²⁸⁸ SOKOL, J., *Filosofická antropologie, Člověk jako osoba*, [online], [cit.13.4.2011], dostupné na: <http://www.portal.cz/elektronicke-knihy-v-portalu/42990/>

²⁸⁹ SOUKUPOVÁ, P., Dočká se lidstvo nesmrtelnosti, *21. STOLETÍ*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č. 2/ únor 2008, s. 58-59

²⁹⁰ PŘEUČIL, P., Děti budou mít možná brzy tři biologické rodiče! *21. STOLETÍ*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č.1/leden 2010, s. 43

Uváděná informace pochází z populárně vědeckého časopisu, je možná spekulativní, ale v něčem má pravdu. Být hmotně zajištěn vylučuje denní obavy, zda finančně zajistím sebe a svoji rodinu, není frustrace ze ztráty zaměstnání. Nezažívat stres skutečně přispívá k vylepšení celkového zdraví člověka. Vylepšování vzhledu je také otázkou peněz. Na jedné straně si o úpravě vzhledu modelek, zpěvaček, herců nebo moderátorů můžeme myslet, že to není zase tak důležité, na druhé straně jim změny přispívají k dobrému pocitu. Náprava vrozených nebo úrazy a nemocí získaných defektů odstraňuje vážné problémy fungování lidí ve společnosti. V minulých letech jsem pracovala jako asistentka pedagoga pro žákyni se sluchovým handicapem, která měla voperovaný kochleární implantát. Naslouchátko za uchem a z něj drátek do mozku. Bylo pro ni velmi důležité, aby ho zakrývala pod vlasy. Kvalitnější léčba (operace kloubních náhrad, zubní protetika, protetika při ztrátách končetin) se řídí již dnes tím, kolik si můžete dovolit doplatit. Investice do preventivní péče může vylepšit zdravotní stav po stránce fyzické, ale pomáhá již dobrým naladěním myšlení.

3.3.2 Vylepšená ochrana – nové zbraně

Pro vylepšení ochrany vědci vymýšlí nové zbraně. Zbraně, které mají člověka paralyzovat, ale nezabít. Ale především mají ochránit toho, kdo je bude využívat.

V několika posledních válkách, které vedlo především USA, jsem z televizních zpráv slyšela o zbraních, které by měly být humánnějšími. Letadla bez pilotů a nezachytitelná radary, samonaváděcí střely s přesným zásahem vytýčeného cíle, mají minimalizovat ztráty mezi civilisty.

Válka je podle evoluce teritoriální spor. Řadu let se vedou diskuze o agresivitě jako vrozené dispozice k násilnému jednání. Podle etologů je biologicky daná a užitečná. Je rozdíl mezi násilím a zlem ve světě. Ke konání zla nemusí být použito násilí, k decimaci amerických indiánů přispěl záměrný „dobrý skutek“ britské vlády rozdávání dek infikovaných černými neštovicemi. Hromadné vyvražďování Židů probíhalo promyšleně za poměrně malého násilí.²⁹¹

²⁹¹ SOKOL, J., *Filosofická antropologie, Člověk jako osoba*, [online], [cit.13.4.2011], dostupné na: <http://www.portal.cz/elektronicke-knihy-v-portalu/42990/>

Co je zlo, kdo ho může dělat? Zlý skutek je ten, který je zaměřen proti druhým lidem s úmyslem je poškodit. Může to být ukradená hračka malému dítěti nebo také „vyčištění prostoru“ od nevhodných lidí. Tak zvaná vylepšená ochrana může být masakrem pro druhé. Zájmy, které vedou k výrobě a použití dokonalejších zbraní, mohou být humánní, ale také mohou být zaměřeny na prospěch.

3.3.3 Možná budoucnost v roce 2020 a v roce 2050

Na začátku minulého století žila na Zemi asi jedna miliarda a ke konci století to bylo asi 6 miliard lidí.. S růstem populace se počítá i v budoucnosti.

Svět v roce 2020: čtvrtina populace bude žít na předměstích megapolí, ve kterých budou banky, hotely. V chytrých domovech bude počítačem řízen chod domácnosti. V okrajových částech měst budou přežívat chudí lidé, bude nouze o zdroje, nebude ani pitná voda.²⁹²

Současnost: na předměstích současných velkých měst je mnoho lidí, žijících v přístřešcích, složených z odpadového materiálu, nemají jídlo a čistou vodu.

Svět v roce 2050: podle současných odhadů by na Zemi mělo žít až 9 miliard lidí. Bude planeta schopna je nasýtit? Vědci tvrdí, že zvýšení výnosu plodin je v genetické modifikaci plodin.²⁹³

Současnost: už dnes miliony lidí hladoví, protože pochází z „chudého světa“.

3.3.4 Rozum nic než rozum

Vědci plánují výrobu robota, který by nás nahradil, alespoň v některých činnostech. Chtějí napodobit lidský mozek tak, aby stroj uměl a mohl samostatně vyhodnocovat.

²⁹² Jak bude vypadat náš život v roce 2020?, 21. *STOLETÍ*, vydává RF HOBBY, s.r.o., č. 8/srpen 2010, s. 98-99

²⁹³ Budou mít naši potomci co jíst? 21. *STOLETÍ EXTRA*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č. jaro/2010, s. 111-112

Lidské tělo se bude zdokonalovat používáním počítačových implantátů – umělých částí.²⁹⁴

Informace opět pochází z vědecko-populárního časopisu. Pravdou je, že se vědci snaží vyvinout takové technologie, které by umožnily lidem s handicapem, vést život, který se co nejvíce přibližuje životu zdravých lidí. V letech 2001-2004 jsem pracovala v organizaci, která pomáhala nevidomým lidem. Technické pomůcky, které užívali, sice nebyly mechanickými částmi těla, ale umožňovaly jim zapojování do společnosti.

Pokud by došlo k vývoji technologie, která by mohla nahradit postiženou část těla, bylo by to přínosem pro každého člověka, který má nějaký handicap.

Před třiceti lety lidé o podobných možnostech ani neuvažovali. Počítačová technologie usnadnila život člověka v mnoha oblastech. Na druhé straně je velké riziko v závislosti na počítačové technologii. Týká se to oblasti financí, komunikace, vzdělávání, evidence zdravotního stavu. Téměř ve všech firmách se data ukládají do počítače. Již dnes náš život stroje ovlivňují. Nebezpečí je, když počítačová technologie selže: přestane pracovat nebo špatně přečte zadané údaje.

Co se stane, když svěříme počítačům ještě větší rozhodování o našem životě?

Zatím vědci nevytvořili stroj se samostatným rozhodováním, ale za pomocí počítačů předpokládají a vyhodnocují určité situace.

Pokud lidstvo k tomu někdy dospěje, může nastat jeho konec? Stroje bez nálad a citů, jen s chladným kalkulem, budou vypočítávat a vylučovat nepotřebné?

Co by se stalo, kdyby konkurence poslala program k likvidaci ostatních programů ?

²⁹⁴ SOUKUPOVÁ, P., Dočká se lidstvo nesmrtelnosti? 21. *STOLETÍ*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č.2/únor 2008, s. 58-59

Už dnes se používají stroje řízené počítačem v různých pro člověka nebezpečných situacích. Jsou to stroje využívané především armádou, (poprvé byli vojenští roboti nasazeni v roce 2005 v Afgánistánu), bezpilotní letadla (X-47B), ale také roboti určení k hašení požárů, vyhledávání min.²⁹⁵

Počítá se s tím, že budoucnosti budou stroje nahrazovat člověka. Budou pracovat v nevhodných podmínkách, nahradí těžkou práci, ale budou se používat i při jemné a velmi přesné práci. Stanou se společníky starých a nemohoucích lidí a budou hlídat jejich zdravotní stav. Počítače také budou zabezpečovat chod ve městech, hlídat obranu státu.

Z informací se ukazuje, kam se dospěl vědecko-technickým pokrok od poslední světové války. U všech vynálezů se zmiňuje zájem o zdokonalení a prospěch pro lidstvo. Technický pokrok usnadňuje lidem život, ale také omezuje lidskou jedinečnost.

Ve stvoření je každý člověk jedinečný, má jedinečnou darovanou duši, je stále zahalen tajemstvím. V evoluci není objasněn původ člověka ani jeho rozum a morální základy, vztahy ve společnosti se odvíjí podle záměrů vládnoucích tříd, na první místo zájmu se dostávají hmotné statky. Mnozí lidé předpokládají, že na jejich základě je možno dosáhnout všeho. Děti, které vyrůstají v tomto prostředí, mají konzumní vztah ke společnosti a ostatním. Velmi těžko chápou odpovědnost za své chování, rozhodují se na linii odměna a trest.

Společnost utvářená na základech evoluční teorie bude řízena těmi „nejschopnějšími“. Normy a zákony ve společnosti budou vycházet z jejich potřeb a představ o soužití mezi lidmi. Člověk, který se postaví na vrchol vývoje, nebude ničím limitován, zodpovědnost bude vycházet jen z toho, co pro něj bude přínosné. Svědomí, mravní zákony budou vytvářeny společností, spíše se budou pohybovat mezi slastí a strastí. Hodnota člověka bude posuzována z hlediska finančního hlediska. Dobrý život bude žít ten, kdo bude materiálně zabezpečen.

²⁹⁵ SMART, B., *Roboti v armádě*, [online], [cit. 5.3.2011], dostupné na: <http://www.osel.cz/index.php?clanek=3829>

Závěr

Diplomová práce Co dělá člověka člověkem je rozdělena do tří částí. Snažila jsem se nalézt odpověď na tři otázky, které se vztahují k člověku. V otázce původu člověka jsem porovnávala dva názorové směry: stvoření a evoluci. Touto částí jsem se zabývala podrobně. Zjistila jsem, evoluční teorie nemá podloženu řadu předkládaných „faktů“. Otázka vzniku vesmíru je velmi složitá, ale samovolný vznik i stvoření se shodují v tom, že vše vzniklo z ničeho nějakou silou.

Prvním problémem evoluce je vznik života na Zemi přeměnou z neživého v živé. Současné znalosti z genetiky téměř vylučují možnost samovolného vytvoření DNA. Druhým problémem evoluce jsou druhy, jejich předpokládaná přeměna, protože chybí mezičlánky. Prokázaná změna v druzích probíhá pouze jako modifikace druhu, kdy dochází k přizpůsobení se danému prostředí. Třetí zásadní námitkou je vývoj člověka. Vykonstruování předci člověka, jejich vzhled, podobnost se současným člověkem, používání nástrojů bylo dokladováno nálezy, kdy nalezenou jedinou částí z celé kostry byl jeden jediný zub. Problém lidského vzhledu nebyl úspěšně doložen, stejně jako jeho původ z jiných druhů hominidů. Problémem vývoje je také čas. Člověk a šimpanz mají genetickou shodnost, podle nových zjištění, 98,5 %. Šimpanzi se mohou dožít až 40 let, rodí se s mozkem ze 70% hotovým, do tří let dospívají. Člověk se narodí s mozkem vyvinutým jen na 20%, pohlavně dospívá kolem 15 roku. V nálezech raných hominidů nebyli muži ani ženy, kteří by se dožili vyššího věku.

Stvoření může být vytýkáno, že neřeší problém hromadného vymírání a katastrof, ale vymírání druhů není jen minulostí. Bible nevypráví o veškerém životě na Zemi, je výpovědí o člověku, dějinách vyvoleného národa a místech pro něj důležitých. V současnosti má lidstvo takové znalosti, moderní technologie, zbraně, že svou činností může způsobovat i velké přírodní katastrofy, zcela jistě může za mizení některých organismů.

Mým záměrem nebylo vyvracet evoluční teorii, protože na to jsou moje znalosti malé. Spíše jsem se chtěla dotknout té skutečnosti, že některá místa evoluce nebyla a nejsou doložena, ale jsou zveřejňována jako fakta.

Evoluce je pro mne přípustná v tom, že vznik života na Zemi se uskutečnil pravděpodobně za delší dobu než je šest dní, druhy se přizpůsobují prostředí, kde žijí, člověk se zvířaty sdílí stejný prostor k životu a má podobné vlastnosti.

V druhé části se zaměřuji na lidské vlastnosti a schopnosti. Záměrně jsem si vybírala ty, které popisoval Darwin a jeho následovníci nebo které byly důležité pro „blaho a dobro“ lidstva.

Člověk a zvířata mají podobné instinkty, vnímání, emoce a chování. Bez toho by nemohl přežít žádný druh. K životu patří i podobné činnosti, potřebujeme mít zajištěnou výživu pro zachování jedince a musíme se rozmnožovat pro zachování druhu. Rozdíl mezi člověkem a zvířetem je v tom, že člověk si většinou může uvědomovat, co dělá, následky své činnosti, ale může si uvědomovat i následky toho, co nedělá. Může konstruovat případná řešení do budoucnosti v časovém sledu, tak jak to pro něj bude nejvýhodnější. Zvíře se rozhoduje v různých situacích, snaží se uspokojovat své potřeby, ale jeho jednání vychází z pudového základu a naučených reakcí.

Lidé jsou jediný druh, který zná svou smrtelnost. Vědomí smrti, konečnost života, je pro člověka tak depresivní, že mu v podstatě narušuje život. Od našeho strachu nám pomáhá víra v lásku vyšší síly. Člověk ve své tělesnosti, stejně jako jiné formy života, je velmi křehký. Zvířata znají bolest a strach, strach z konečnosti života pravděpodobně neznají.

Mezi vlastnosti člověka patří takové, které jsem nemohla odvodit z evolučního vývoje. Je to lidský rozum a mravní základy. Ve zvířecích společenstvích neexistují etické zákony, které by směřovaly k vyššímu dobru. Platné jsou normy a zákony, vycházející z instinktů, které umožňují přežít jedincům a druhu, vztahy nadřazenosti a podřazenosti. Rozum zvířat se odvíjí od toho, co chci a co mohu mít. Není v něm lidské, co mohu být. Stejně nemají mravní základy, skupinová soužití se řídí smím a nesmím. Tvůrčí činnost a fantazie má jen člověk, ale ne každý. Stejně tak se liší zručnost.

Ve třetí části se zabývám člověkem ve společnosti. Darwin předpokládal, že některé vlastnosti se u člověka objevily v souvislosti s životem ve větší společnosti. Do určité míry měl pravdu, protože původní skupinky lidí byly malé.

Společnosti hledaly a hledají možnosti dobrého soužití. Vybíraly z těch vlastností, které se jim zdály být nejlepšími. Posuzování člověka jen z jednoho vybraného „dobra“ není možné. Požadavek na dodržení vybraného „dobra“ nejen, že neudrží funkčnost společnosti, ale někdy se obrátí i proti člověku. Nebezpečím současnosti je změna hodnot. Život posuzovaný jen na základě materiálnosti, život redukovaný na biologickou funkčnost, člověka hodnotově neuspokojuje, ale odcizuje ho ostatním lidem. Budoucí společnosti, existující bez víry ve vyšší záměr, ve kterých se lidé budou zajímat jen o svůj prospěch, nemohou být dobré a spravedlivé pro všechny.

Většina lidí si váží života a zdraví. Život, vnímaný v konečnosti smrti, je něčím, co můžeme ztratit a nemůžeme nijak nahradit. Totéž platí o zdraví, můžeme si udržovat dobrý zdravotní stav, ale není v naší moci, že to tak bude stále. Zatím.

Člověk si uvědomoval, že není všemocný. Lidé mohou mnoho, ale stále ještě neumí odstranit smrt. Právě v denní přítomnosti možné konečnosti života se člověk stává pokorným a hledá hlubší smysl své existence na Zemi.

Co dělá člověka člověkem?

Je to jeho lidskost, člověk se svým konečným životem, se svými komplexními vlastnostmi a schopnostmi, s rozumem, který je ovlivňován emocemi a instinkty, chybami, že kterých se může poučit, svědomím, morálním základem a touhou po existenčním smyslu, pokorou a vírou v Boha. To všechno dělá člověka člověkem.

Seznam literatury

Monografie:

ANSBACHER, A., *Úvod do filozofie*, přeloženo z originálu Einführung in die Philosophie, b.n., b.m, 1987. ISBN není

BEDRNOVÁ, E., VELEHRADSKÝ, A., *Psychologie práce*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1987. ISBN není, 14-236-87

BEHE, M. J., *Darwinova černá skříňka*, z anglického originálu Darwin's black box, přeložila K.Jelínková, A.Koželuhová, Návrat domů, Praha, 2001. ISBN 80-7255-008-X

BEKOFF, M., *Na zvířatech záleží*, z angličtiny přeložil V. Petr, Triton, Praha, 2009. ISBN 978-80-7387-322-6

BENEŠ, J., *Homo Sapiens Sapiens, Hominidace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*, Univerzita J.E.Purkyně v Brně, Přírodovědecká fakulta, 1990. ISBN 80-210-0173-9

BENEŠ, J., BERGER, Z., *Pravěká zvířata*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1992. ISBN 80-04-25062-7

BERGER, P. L., *Vzdálená sláva*, z anglického originálu Far glory přeložil P. Pšeja, Barrister A Principal, Brno, 1997. ISBN 80-85947-18-8

BOUBLÍK, V., *Teologická antropologie*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 2006. ISBN 80-7195-059-9

BOWDER, J., *Bůh a jeho proměny v dějinách náboženství*, z anglického originálu God a Brief History The Human Search for eternal Truth přeložil D. Zbavitel, Euromedia Group, k.s. – Knižní klub, Praha, 2004. ISBN 80-242-1063-0

COLE, P., *Filosofie náboženství*, z anglického originálu Philosophy of religion přeložil O. Fischer, Portál, Praha, 2003, ISBN 80-7178-719-1

DARWIN, Ch., *O původu člověka*, z anglického originálu The Descent of Man, překlad H. Marsault-Rejlková, Academia, Praha, 2006. ISBN 80-200-1423-3

DAWKINS, R., *Slepý hodinář*, z anglického originálu The Blind Watchmaker přeložil T. Grim, Paseka, Praha a Litomyšl, 2002. ISBN 80-7185-445-X

DE WAILLY, P., *Hovory se zvířaty*, překlad H. Müllerová, Práh, Praha, 2005. ISBN 80-7252-108-X

DRVOTA, S., *Od zvířete k člověku*, Panorama, Praha, 1979. ISBN není, 11-087-79

FRANCK, D., *Etologie*, z německého originálu *Verhaltensbiologie, Einführung in die Ethologie*, přeložil L.Sigmund, Karolinum, Praha, 1996. ISBN 80-7066-878-4

FRANKL, V. E., *Psychoterapie a náboženství*, z něm. originálu *Der Unbewusste Gott* přeložili L.Koubek, J.Vander, Cesta, Brno, 2007, ISBN 80-7295-088-6

FRANKL, V. E., *Vůle ke smyslu*, z něm. originálu *Der Wille zum Sinn* přeložil V.Jochmann, Cesta, Brno, 1994. ISBN 80-85139-29-2

GLASS, J.D., *Zvíře v nás*, z anglického originálu, *The Animal Within Us. Lessons About Life From Our Animal Ancestors*, přeložil Z. Urban, Motýl, Bratislava, 1999. ISBN 80-88978-13-0

GRAHAM, I., *Genetika*, přeložila A. Cibulková, Computer Press, Brno, 2003. ISBN 80-7226-941-0

GRIGORJAN, B.T. *Filozofie o podstatě člověka*, z ruského originálu *Filosofija o suščnosti človeka* přeložila A. Pokorná, Mladá Fronta, Praha, 1997. ISBN není, 23-034-77

HERMANN, R., *God, Science and Humility, Ten Scientists Consider Humility Theology*, Templeton Foundation Press, Radno, Pennsylvania, 2000. ISBN 1-890151-34-3

JANKOVSKÝ, J., *Etika pro pomáhající profese*, Triton, Praha, 2003. ISBN 80-7254-329-6

JOHNSON, P. E., *Spor o Darwina*, z anglického originálu *Darwin on Trial*, překlad A. Koželuhová, Návrat domů, Praha, 1996. ISBN 80-85495-57-0

JELÍNEK, J., ZICHÁČEK, V., *Biologie pro gymnázia*, nakladatelství Olomouc, Olomouc, 2007. ISBN 978-80-7182-213-4

KANTOREK, J., JURČÁK, J., *Přírodopis 8*, schválilo MŠMT čj.25495/99-22 dne 5.8.1999 k zařazení do seznamu učebnic pro ZŠ s dobou platnosti 6 let, Prodos, Olomouc, 1999. ISBN 80-7230-040-7

LENOCHOVÁ, M., NEČAS, O., *Biologie pro 1. ročník gymnázia*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1984. ISBN není, 14-447-84

LOTZ, J. B., *Vědění a láska*, z německého originálu *Allein die Liebe macht sehend*, přeložil K. Šprunk, Vyšehrad, Praha, 1999. ISBN 80-7021-304-3

LORENZ, K., *Takzvané zlo*, z německého originálu *Das Sogenannte Böse* přeložila A.Veselovská, Mladá fronta, Praha, 1992. ISBN 80-204-0264-0

MACINTYRE, A., *Ztráta cností, K morální krizi současnosti*, z anglického originálu *After Virtue. A study in moral theory*, přeložili P.Sadílková, D.Hoffman, Oikoyemenh, Praha, 2004. ISBN 80-7298-082-3

- MACHULA, T., *Filosofie přírody*, Krystal OP s.r.o., Praha, 2007. ISBN 978-80-87183-00-7
- MAREŠ, J., *Po záhadných stopách*, Orbis, Praha, 1994. ISBN 80-235-0061-9
- MARTINEK, C., *Cesta k solidaritě*, Trinitas, Svitavy, 1998. ISBN 80-86066-07-3
- MAZÁK, V., *Pravěký člověk*, Fénix, Praha, 1992. ISBN 80-85245-19-1
- MOHRING, W., *Zlý jako zvíře*, z německého originálu Böse wie Tiere? přeložil R.Obrtel, Horizont, Praha, 1987. ISBN není, 40-013-87
- MORGANOVÁ, M., *Poselství od protinožců*, z anglického originálu Mutant Message Down Under přeložila M. Bauerová, Knižní klub, Praha, 1995. ISBN 80-7176-230-X
- MORRIS, D., *Nahá opice*, z anglického originálu The Naked Ape, Mladá Fronta, Praha, 1971. ISBN není, 23-035-71
- MUSIL, R., *Vznik, vývoj a vymírání savců*, Academia, Praha, 1987. ISBN není, 21-083-87
- NAKONEČNÝ, M., *Encyklopedie obecné psychologie*, Academia, Praha, 1997. ISBN 80-200-0625-7
- NIETZSCHE, F., *Tak pravil Friedrich Nietzsche*, ze staršího vydání Soumrak model čili: Jak se filosofuje kladivem, přeložil A.Berka r. 1913, vydalo Votobia, Olomouc, 2001. ISBN 80-7198-473-6
- ONDOK, J.P., *Bioetika*, Trinitas, Svitavy, 1999. ISBN 80-86036-24-3
- PAPÁČEK, M., MATĚNOVÁ, V., *Zoologie*, schváleno MŠMT ČR dne 30.3.1994 po č.j.13 885/94-23 k zařazení do seznamu učebnic pro gymnázia a další střední školy, Scientia, Praha, 1994. ISBN 80-85 827-57-3
- PITROVÁ, Š., *Chraňte svůj zrak*, Grada Avicenum, Praha, 1993. ISBN 80-7169-037-6
- POPKIN, R. H., STROLL, A., *Filozofie pro každého*, z anglického originálu Philosophy Made Simply přeložil K. Berka, J. Pištěk, I. Štekrová, 2. vydání, Ivo Železný, Praha, 2005. ISBN 80-237-3942-5
- RÖDER, T., KUBILLUS, V., *Muži za Hitleremz* německého originálu Die Männer hinter Hitler přeložila N. Paboučková, Votobia, Olomouc, 2000. ISBN 80-71988-421-3
- ROUSSEAU, J. J., *O původu nerovnost mezi lidmi*, z francouzského originálu Discours sur l'origine et les fondemnts de l'inégalité parmi les hommes přeložila H.Taillet-Sedláčková, Svoboda, Praha, 1949. ISBN není

SCHMIDBAUER, W., *Psychologie, lexikon základních pojmů*, z němčiny přeložil M. Váňa, Naše vojsko, Praha, 1994. ISBN 80-206-0459-6

SKALICKÝ, K., *Po stopách neznámého Boha*, Trinitas, Svitavy, 1999. ISBN 80-8603619-7

SMITH, H., *Světová náboženství*, z anglického originálu *The Illustrated World's Religions A Guide To Our Wisdom Traditions* přeložil J. Zeman, Knižní klub, Praha, 1995. ISBN 80-7176-217-2

SPAEMANN, R., *Štěstí a vůle k dobru*, z německého originálu *Glück und Wohlwollen* přeložil M. Stretti a M. Zajíček, Oikoymenh, Praha, 1998. ISBN 80-86005-01-0

SPAEMANN, R., *Základní mravní pojmy a postoje*, z německého originálu *Moralische Grundbegriffe* přeložil K. Hlavoň, Svoboda, Praha, 1995. ISBN 80-205-0484-2

STEWART, R., *Myšlenky které utvářely svět*, z anglického originálu *Ideas That Shaped Our World*, přeložil M. Urban, Knižní klub, Praha, 1998. ISBN 80-7176-767-0

THOMSON, M., *Přehled etiky*, z anglického originálu *Ethical theory* přeložila P. Císařová, Portál, Praha, 2004. ISBN 80-7178-806-6

VESELOVSKÝ, Z., *Člověk a zvíře*, Academia, Praha, 2000. ISBN 80-200-0756-3

VESELOVSKÝ, Z., *Etologie*, Academia, Praha, 2005. ISBN 80-200-1331-8

VESELOVSKÝ, Z., *Chováme se jako zvířata?* Panorama Praha, 1992. ISBN 80-7038-240-6

VYBÍRAL, Z., *Psychologie lidské komunikace*, Portál, Praha, 2000. ISBN 80-7178-291-2

WELLS S., *Adam a jeho rod, Genetická odysea člověka*, z anglického originálu *The Journey of Man. A Genetic Odyssey* přeložil M. Kalous, Dokořán, Praha, 2004. ISBN 80-86569-79-9

WRIGHT, R., *Morální zvíře, Proč jsme to, co jsme*, z anglického originálu *The Moral Animal* přeložil A.Hradílek, Lidové noviny, Praha, 2002. ISBN 80-7106-612-5

YAHYA, H., BĚHAL, V., GIERTYCH, M., *O evoluci, sborník příspěvků na téma vznik života*, přeložili L. Štula, A. Malach, Matice cyrilometodějská, Olomouc, 2010. ISBN 978-80-7266-333-0

ZAPLETAL, J., JANOŠKA, M., *Přírodopis 9*, schváleno MŠMT č.j.23052/200-22 dne 21.7.2000 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy, Prodos, 2000. ISBN 80-7230-069-5

ZRZAVÝ, J., *Proč se lidé zabíjejí*, Triton, Praha, 2004. ISBN 80-7254-518-3

Bibliografické citace článků v tištěných seriálových publikacích:

ADLEROVÁ, I., Vidí vaše kočka duchy vašich prapředků? *21. STOLETÍ*, č. 2/únor/2011, s.86-88, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

ANDRLE, M., Nový model: Jak vznikl genetický kód? *21. STOLETÍ*, č.1/leden/2010, s.91, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

ANDRLE, M., Opice mají svou němost v genech , *21. STOLETÍ*, č.10/říjen/2010, s.63, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

HRNČÍŘ, L., Kde se skrývá temná hmota, *Enigma*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č.2/2008, s.58-60, ISSN 1802-7105, dostupné na www.rf-hobby.cz

KOUTSKÝ, P., Top secret, Nové ohromující zbraně: Když smrt přichází nepozorována, *Enigma*, vydává RF HOBBY, s.r.o., Praha, č. 8/2010, s.16-19, ISSN 1802-7105, dostupné na www.rf-hobby.cz

KOUKAL, M., Chodí zvířecí mláďata do školy? *21. STOLETÍ*, č.1/leden 2010, s.64-66, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

MAREŠ, J., Zničil inteligentní dinosaury jaderný výbuch? *Epocha*, č.19/06, s.26-29, ISSN 1214-9519, dostupné na www.rf-hobby.cz

MARIANOVÁ, L., 4 nejslavnější monstra, *Epocha*, č.15/07, s.24-27, ISSN 1214-9519, dostupné na www.rf-hobby.cz

PJENTAK, M., Je klonování zvířat cestou do pekel? *Globe*, č.5/2009, s.44-50, ISSN 1802-7105, dostupné na www.rf-hobby.cz

SOUKUPOVÁ, P., *Dočká se lidstvo nesmrtelnosti*, *21.STOLETÍ*, č. 2/ únor/2008, s.58-59, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

PŘEUČIL, P., Děti budou mít možná brzy tři biologické rodiče! *21. STOLETÍ*, č.1/leden/2010, s.43, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

Budou mít naši potomci co jíst? *21. STOLETÍ EXTRA*, č. jaro/2010, s.111-112, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

Jak bude vypadat náš život v roce 2020?, *21. STOLETÍ*, č. 8/srpen/2010, s. 98-99, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

Který vědecký pokus bude poslední? *Enigma*, č.8/srpen/2009, s.36-39, ISSN 1802-7105, dostupné na www.rf-hobby.cz

Promyky, mangusty a surikaty, *100+1*, vydává 100+1 a.s., Praha, 2008, číslo 7/2008 vyšlo 31.3.2008, s.32-35, ISSN 0322-9629, dostupné na www.stoplus.cz

Rehabilitace savců, *21. STOLETÍ EXTRA*, č. jaro/2010, s.36, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

Ty, já – a ona, *ABC, časopis generace XXI. století*, vydává Ringier ČR, a.s., Praha, ročník 51, č.2 /2006, ISSN 0322-9580, dostupné na www.iABC.cz

Vývoj člověka, Tři kroky k člověku aneb Hledání kolébky lidstva, *21. STOLETÍ EXTRA*, č. jaro/2010, s.47-54, ISSN 1214-1097, dostupné na www.21století.cz.

Vzácní zvířecí albíni, *Epocha*, č.12/09, s.12-13, ISSN 1214-9519, dostupné na www.rf-hobby.cz

5 záhadných nemocí, *Enigma*, č. 8/2010, s. 51-54, ISSN 1802-7105, dostupné na www.rf-hobby.cz

Odkazy na Bibli a církevní literaturu

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, Podle ekumenického vydání z r.1985, Ekumenická rada církví v ČSSR, b.n., 1989. ISBN není

HONEK, A., *Žiji ve víře v Syna Božího*, Česká katolická charita, Praha, 1994. ISBN není

Život z víry, překlad 2.dílu katolického katechismu pro dospělé, z německého originálu *Leben aus dem Glauben* přeložili J. Šrajter, M. Rynešová, V. Feldmann, Teologická fakulta JČU, 2. vydání, České Budějovice, 2005. ISBN 80-70740-809-X

Nepublikované texty

KONDRYS, F., *O duši lidské*, KD, České Budějovice, prosinec 2009, nepublikovaný rukopis

Elektronické dokumenty

KULHÁNEK, P., *Liší se hmota od antihmoty?* [online],[cit.18.2.2011], dostupné na http://www.aldebaran.cz/bulletin/2004_47_ant.html

LUBENOW, M. L., *Existují fosilní důkazy pro „chybějící články“ mezi lidmi a lidoopy? Žili lidé před miliony let?* [online], [cit. 19.2.2011], dostupné na <http://www.christiananswers.net/q-aig/aig-c029.html>

MIHULKA, S., *Dinosauri dýchali jako ptáci*, 27.7.2005, [online], [cit.19.2.2011], dostupné na <http://www.osel.cz/index.php?clanek=1372>

PETR, J., *Genom neandrtálců*, [online], [cit.19.2.2011], dostupné na: <http://www.osel.cz/popisek.php?popisek=582andimg=1114810807.jpg>

POTOČEK, J., *Evoluce vývoje evoluce, Evoluční teorie – věda nebo náboženství*, Hradec Králové 10.4.2003, [online], [cit.18.2.2011], dostupné na: www.eljoy.net/evolution/cs/potoc_1plp

SMART, B., *Roboti v armádě*, [online], [cit. 5.3.2011], dostupné na: <http://www.osel.cz/index.php?clanek=3829>

STEIGER, P., *Evoluce vs. Křeace*, [online], [cit.8.4.2011], dostupné na: http://www.hcjb.cz/Zapas_odusi/09/zodc0903.phtml

SOKOL, J., *Filosofická antropologie, Člověk jako osoba*, [online], [cit.13.4.2011], dostupné na: <http://www.portal.cz/elektronicke-knihy-v-portalu/42990/>

SYKA, J., *Klonování člověka a bioetické problémy*, [online], [12.4.2011], dostupné na: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=73>

Bobrovitý savec z jury, [online], [cit.10.1.2011], dostupné na <http://www.vesmir.cz/clanek/bobrovity-savec-z-jury>

Buňka, Wikipedie, [online], [cit.18.2.2011], dostupné na <http://c.s.wikipedia.org/wiki/Bu%C5%88ka>

Deoxyribonukleová kyselina, [online], [cit. 18.2.2011], dostupné na <http://tema.novinky.cz/deoxyribonukleova-kyselina>

Dinosaur egg, from Wikipedia, the free encyclopedia, [online], [cit.19.2.2011], dostupné na http://en.wikipedia.org/wiki/Dinosaur_egg

Druhoohory, Prvotní savci, [online], [cit.19.2.2011], dostupné na <http://www.odmaturuj.cz/geologie/druhoohory-mezozoikum/>

Evoluční teorie, Wikipedie, [online], [cit.11.4.2011], dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Evolu%C4%8Dn%C3%AD_teorie

Fenek, Wikipedie, online [cit.19.2.2011], dostupné na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fenek>

Gen, Wikipedie, [online], [cit.18.2.2011], dostupné na <http://c.s.wikipedia.org/wiki/gen>

Hoacin chocholatý, 9.2.2010, [online], [cit.19.2.2011],
dostupné na <http://www.babicinystranky/e-stranky/ruzna-zvirata/hoacin>

Intelligence zvířat, [online], [cit. 27.2.2011], dostupné na
www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/ola001/inteligencezvirat

Kyslík, [online], [cit.8.4.2011], dostupné na <http://www.prvky.com/8.html>

Pramáti z Afriky, [online], [11.4.2011], dostupné na:
<http://3pol.cz/545-pramati-z-afriky>

Ohlodané kosti ze svrchní křídy, [online], [cit. 10.1.2011],
dostupné na <http://www.21.stoleti.cz/view.php?cislocianku=2010062401>

Ozon, Wikipedie, [online], [cit.8.4.2011], dostupné na:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ozon>

Sociální darwinismus, Wikipedie, [online], [cit.16.2.2011],
dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_darwinismus

Šimpanz učenlivý, [online], [12.4.2011], dostupné na
http://www.ezoo.czphp?zvir_e_id=15

Učebnice lhaly 120 let, [online], [cit. 8.3.2010],
dostupné na: <http://tajomstva.org/veda/ucebnice-lhaly-120let/>

Velký Třesk, Wikipedie, [online],[cit.18.2.11],
dostupné na http://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%BD_t%C5%99esk

Vítejte v pravěku – psittacosaurus, [online], [cit.19.2.2011],
dostupné na <http://www.miocen.estranky.cz/clanky/psittacosurus.html>

Vznik a vývoj Země a života na Zemi, [online], [cit.7.3.2011],
dostupné na:<http://www.maturita.cz/referaty/referat.asp?id=3982>

Zamrzlá evoluce, Wikipedie, [online], [cit.11.4.2011], dostupné na:
http://cs.wikipedia.org/wiki/zamrzl%C3%A1_evolute

ABSTRAKT

Chmelařová, D., Co dělá člověka člověkem

České Budějovice 2011. Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra filosofie a religionistiky.

Vedoucí práce T. Machula.

Klíčová slova: vznik života, původ druhů, původ člověka, náhoda, genetika, evoluce, stvoření, Boží plán, schopnosti, vlastnosti, společnost, budoucnost člověka, dobro a zlo

Diplomová práce se zabývá porovnáním dvou přístupů: stvoření a evoluce. Je rozdělena do tří částí. V první části jsou námitky k evoluci, vzniku života na Zemi a původu člověka vývojem z nižších druhů. V druhé části jsou popisovány vlastnosti a schopnosti zvířat a člověka z pohledu etologie, psychologie, filosofie a náboženství: komunikace, vnímání, chování, cnosti, svědomí, vědomí, paměť, myšlení, učení, hra, činnost, práce, motivace. Třetí část se zabývá rodinou a společností, jsou vybrány některé filosofické směry, které hledaly dobré soužití pro většinu lidí. Je konstruován budoucí život člověka, vyplývající z materialistického pohledu ve společnosti, zbaveného víry v Boha, pokory a skromnosti, jen s pomocí vědy a techniky.

ABSTRACT

What Makes Man Human

Key words: the emergency of live, origin of species, origin of man, coincidence, genetics, evolution, Creation, God's plan, ability, properties, society, future man, good and evil

The thesis presents a comparison of two accessis: Creation and Evolution. It consists of three parts. The first part questions the idea of evolution – that is the origin of life on earth and of man himself through the process of evolving from simple species into man himself. The second part describes the characteristics and abilities of animals and humans from the perspectives of ethology, psychology, philosophy, and religion: communication, perception, behavior, virtue, conscience, note, memory, thinking, learning, game, activity, work, motivation. The third part deals with family and society and the philosophical guidelines that lead to satisfactory coexistence for most people. It is based on the secular view of the future of mankind, without a faith in God, but only a belief and reliance upon science and technology.

